کلمه طیّبه

ویژه روز ارزش جمهوری اسلامی ایران

سید عبدالرضا موسوی

بسم الله الرحمن الرحیم

کلمه ی طیبه : ویژه روز ارتش جمهوری اسلامی ایران

نویسنده:

عبدالرضا موسوی

ناشر چاپی:

مرکز پژوهشهای اسلامی صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

فهرست ----- ۵
کلمه ی طیبه : ویژه روز ارتش جمهوری اسلامی ایران ----- ۱۱
مشخصات کتاب ----- ۱۱
اشاره ----- ۱۱
فهرست مطالب ----- ۱۳
دیباچه ----- ۲۴
پیش گفتار ----- ۲۶
فصل اول: سیمای ارتش در اسلام ----- ۲۸
اشاره ----- ۲۸
واژه ارتش ----- ۲۸
پیشینه ارتش در اسلام ----- ۳۰
ارتش اسلام ----- ۳۰
ارتش در زمان امیر مؤمنان علی علیه السلام ----- ۳۱
اولین نیروی دریایی در اسلام ----- ۳۳
اهداف تشکیل نیروهای مسلّح در کلام امیرمؤمنان علیه السلام ----- ۳۴
اشاره ----- ۳۴
۱. سنگربانی و حفاظت از مردم ----- ۳۵
۲. زینت و شکوهمندی رهبر ----- ۳۶
۳. حفاظت از مکتب و تلاش در پیشبرد آن ----- ۳۷
۴. امنیت ----- ۳۸
۵. استقلال کشور ----- ۳۹
فصل دوم: ویژگی های ارتش مکتبی و مطلوب در اسلام ----- ۴۰
اشاره ----- ۴۰
۱. ایمان ----- ۴۰

اشاره ---- ۴۰
امداد غیبی ؛ پی آمد ایمان ---- ۴۲
۲. پای بندی به ارزش ها ---- ۴۴
۳. آگاهی و بصیرت ---- ۴۵
اشاره ---- ۴۵
آگاهی سیاسی آری، دخالت نه! ---- ۴۶
۴. مجهز بودن به سلاح روز ---- ۴۸
۵. نظم در کارها ---- ۵۰
اشاره ---- ۵۰
پاداش ارتشیان در قرآن ---- ۵۱
فصل سوم: ارتش ایران ---- ۵۳
اشاره ---- ۵۳
ارتش در تاریخ معاصر ---- ۵۳
رضاشاه و ارتش ---- ۵۵
محمدرضا شاه و ارتش ---- ۵۵
ویژگی های ارتش قبل از انقلاب ---- ۵۷
اشاره ---- ۵۷
۱. سرسپردگی به بیگانگان ---- ۵۷
۲. ژاندارمی منطقه ---- ۵۹
۳. خرید بی رویه تسلیحات ---- ۶۰
۴. دخالت در امور کشورهای دیگر ---- ۶۱
۵. سرکوب مبارزات مردمی ---- ۶۱
ارتش پس از انقلاب اسلامی ---- ۶۲
جنگ تحمیلی و ره یافت ارتش ---- ۶۴
تعامل ارتش و سپاه ---- ۶۵
ماجرایی شیرین از سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی! ---- ۶۶

فصل چهارم: ارتش در برهه های حساس ---- ۶۹
اشاره ---- ۶۹
۱. دوران انقلاب ---- ۶۹
اشاره ---- ۶۹
ریشه های دینی ارتشیان؛ مایه نجات ---- ۷۰
بازگشت ارتش به سوی ملت ---- ۷۱
۲. مقابله با کودتاگران ---- ۷۱
اشاره ---- ۷۱
کودتای نوژه ---- ۷۲
۳. جنگ تحمیلی ---- ۷۴
فصل پنجم: سلسله مراتب در پیکره ارتش ---- ۷۶
اشاره ---- ۷۶
جایگاه ولایت فقیه در سلسله مراتب ارتش ---- ۷۶
ویژگی های فرمانده ---- ۷۸
وظایف فرماندهی ---- ۸۰
درجه در ارتش ---- ۸۵
درجه های نظامی (قبل و بعد از اسلام) ---- ۸۵
درجه های نظامی و درجه های معنوی ---- ۸۶
اطاعت از مقام بالاتر ---- ۸۷
اطاعت از مقام بالاتر در نگاهی دیگر ---- ۸۸
فصل ششم: تهدیدهای رخ داده نسبت به ارتش ---- ۹۰
اشاره ---- ۹۰
۱. کودتا ---- ۹۰
اشاره ---- ۹۰
ارتش و کودتا ---- ۹۰
۲. سهل انگاری در حفظ اسرار نظامی ---- ۹۳

اشاره ۹۳
شیوه پیامبر در کتمان اسرار ۹۵
۳. جاسوسی ۹۵
اشاره ۹۵
جاسوسی در تاریخ اسلام ۹۶
۴. عقب ماندگی علمی از فن آوری روز جهان ۹۸
۵. دخالت ارتش در سیاست ۱۰۰
۶ . دخالت سیاست مداران و احزاب در ارتش ۱۰۲
۷. نفوذ فرهنگ وارداتی و غیر اسلامی ۱۰۳
۸ . دور بودن ارتشیان از خانواده ۱۰۴
۹. اجباری بودن مراسم و آموزش های مذهبی ۱۰۶
فصل هفتم: فرصت ها و وظایف ارتش در زمان صلح ۱۰۷
اشاره ۱۰۷
۱. آموزش نظامی ۱۰۷
۲. مانورهای نظامی ۱۰۹
۳. حفظ آمادگی روحی و جسمی ۱۱۱
۴. آموزش فنی و حرفه ای ۱۱۳
۵. کمک رسانی در حوادث طبیعی ۱۱۳
۶ . حضور در صحنه های سازندگی ۱۱۴
فصل هشتم: مراسم و نمادهای ارتش ۱۱۶
اشاره ۱۱۶
۱. رژه ارتش ۱۱۶
۲. لباس نظامی ۱۱۹
۳. نیایش ۱۱۹
۴. شعار ۱۲۱
۵. پرچم ۱۲۲

اشاره ----- ۱۲۲
پرچم ایران (پس از انقلاب اسلامی) ----- ۱۲۳
۶ . موزیک ----- ۱۲۳
۷. جشن سردوشی ----- ۱۲۴
۸ . صبحگاه ----- ۱۲۵
۹. نماز ----- ۱۲۶
فصل نهم: وظایف عقیدتی ــ سیاسی ارتش ----- ۱۲۹
اشاره ----- ۱۲۹
تشکیل عقیدتی ــ سیاسی ----- ۱۲۹
مسجد در ارتش ----- ۱۳۱
آسیب شناسی مسجدهای منازل سازمانی ----- ۱۳۱
زینبیه ----- ۱۳۳
کمک به ایجاد امکانات تفریحی و رفاهی ----- ۱۳۴
نقش روحانیان در منازل سازمانی ----- ۱۳۵
مراکز آموزشی سربازان ----- ۱۳۶
فصل دهم: شهیدان ارتش ----- ۱۳۹
اشاره ----- ۱۳۹
سرلشکر شهید ولی اللّه فلاحی ----- ۱۴۰
سرلشکر خلبان شهید مصطفی اردستانی ----- ۱۴۳
فصل یازدهم: سخنان بزرگان ----- ۱۴۵
اشاره ----- ۱۴۵
پیام امام خمینی رحمه الله به مناسبت روز ارتش ----- ۱۴۵
امام خمینی رحمه الله و ارتش ----- ۱۴۸
مقام معظم رهبری و ارتش ----- ۱۴۹
فصل دوازدهم: برگزیده ادب فارسی ----- ۱۵۱
اشاره ----- ۱۵۱

۱. اشعار ----- ۱۵۱

اشاره ----- ۱۵۱

ما ایستاده ایم ----- ۱۵۱

کاروان سپیده ----- ۱۵۲

فخرآفرینان ----- ۱۵۳

فتح جبهه اللّه اکبر ----- ۱۵۵

بی تاب ----- ۱۵۹

۲. متون ادبی ----- ۱۵۹

فصل سیزدهم: همراه با برنامه سازان ----- ۱۶۳

اشاره ----- ۱۶۳

پیشنهادهای کلی ----- ۱۶۳

پیشنهادهای برنامه ای ----- ۱۶۷

پرسش های مسابقه ای ----- ۱۶۸

پرسش های مردمی ----- ۱۶۹

پرسش های کارشناسی ----- ۱۶۹

کتاب نامه ----- ۱۷۱

درباره مرکز ----- ۱۷۷

کلمه ی طیبه : ویژه روز ارتش جمهوری اسلامی ایران

مشخصات کتاب

کلمه ی طیبه : ویژه روز ارتش جمهوری اسلامی ایران

کد: ۷۵۵

ناشر و تهیه کننده: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

نویسنده: سید عبدالرضا موسوی

چاپ و صحافی: نگارش

لیتوگرافی: سروش مهر

شمارگان: ۱۵۰۰

نوبت چاپ: اول / ۱۳۸۲

بهاء: ۸۰۰

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

تلفن: ۲۹۳۵۸۰۳ و ۲۹۱۰۶۰۲ نمابر: ۲۹۳۳۸۹۲

پست الکترونیکی: Email: IRC@IRIB.COM

ص:۱

اشاره

فهرست مطالب

دیباچه۱

پیش گفتار۳

فصل اول: سیمای ارتش در اسلام۵

واژه ارتش۵

پیشینه ارتش در اسلام۶

ارتش اسلام۶

ارتش در زمان امیر مؤمنان علی علیه السلام۷

اولین نیروی دریایی در اسلام۹

اهداف تشکیل نیروهای مسلّح در کلام امیرمؤمنان علیه السلام۱۰

۱. سنگربانی و حفاظت از مردم۱۱

۲. زینت و شکوهمندی رهبر۱۲

۳. حفاظت از مکتب و تلاش در پیشبرد آن۱۳

۴. امنیت۱۴

۵. استقلال کشور۱۵

فصل دوم: ویژگی های ارتش مکتبی و مطلوب در اسلام۱۶

۱. ایمان۱۶

امداد غیبی ؛ پی آمد ایمان۱۷

۲. پای بندی به ارزش ها۱۹

۳. آگاهی و بصیرت ۲۰

ص:۴

آگاهی سیاسی آری، دخالت نه!۲۱

۴. مجهز بودن به سلاح روز۲۳

۵. نظم در کارها۲۵

پاداش ارتشیان در قرآن۲۶

فصل سوم: ارتش ایران۲۸

ارتش در تاریخ معاصر۲۸

رضاشاه و ارتش۲۹

محمدرضا شاه و ارتش۲۹

ویژگی های ارتش قبل از انقلاب۳۱

۱. سرسپردگی به بیگانگان۳۱

۲. ژاندارمی منطقه۳۲

۳. خرید بی رویه تسلیحات۳۳

۴. دخالت در امور کشورهای دیگر۳۴

۵. سرکوب مبارزات مردمی۳۴

ارتش پس از انقلاب اسلامی۳۵

جنگ تحمیلی و ره یافت ارتش۳۷

تعامل ارتش و سپاه۳۸

ماجرایی شیرین از سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی!۳۹

فصل چهارم: ارتش در برهه های حساس۴۲

۱. دوران انقلاب۴۲

ریشه های دینی ارتشیان؛ مایه نجات۴۳

بازگشت ارتش به سوی ملت۴۴

۲. مقابله با کودتاگران۴۴

کودتای نوژه۴۵

۳. جنگ تحمیلی۴۷

فصل پنجم: سلسله مراتب در پیکره ارتش۴۹

جایگاه ولایت فقیه در سلسله مراتب ارتش۴۹

ویژگی های فرمانده۵۰

وظایف فرماندهی۵۱

درجه در ارتش۵۶

درجه های نظامی (قبل و بعد از اسلام)۵۶

درجه های نظامی و درجه های معنوی۵۷

اطاعت از مقام بالاتر۵۸

اطاعت از مقام بالاتر در نگاهی دیگر۵۹

فصل ششم: تهدیدهای رخ داده نسبت به ارتش۶۱

۱. کودتا۶۱

ارتش و کودتا۶۱

۲. سهل انگاری در حفظ اسرار نظامی۶۳

شیوه پیامبر در کتمان اسرار۶۵

۳. جاسوسی۶۵

جاسوسی در تاریخ اسلام۶۶

۴. عقب ماندگی علمی از فن آوری روز جهان۶۸

۵. دخالت ارتش در سیاست۷۰

۶ . دخالت سیاست مداران و احزاب در ارتش۷۲

۷. نفوذ فرهنگ وارداتی و غیر اسلامی۷۳

۸. دور بودن ارتشیان از خانواده۷۴

۹. اجباری بودن مراسم و آموزش های مذهبی۷۶

فصل هفتم: فرصت ها و وظایف ارتش در زمان صلح۷۷

۱. آموزش نظامی۷۷

۲. مانورهای نظامی۷۸

۳. حفظ آمادگی روحی و جسمی ۸۰

۴. آموزش فنی و حرفه ای ۸۲

۵. کمک رسانی در حوادث طبیعی ۸۲

۶ . حضور در صحنه های سازندگی ۸۳

فصل هشتم: مراسم و نمادهای ارتش ۸۵

۱. رژه ارتش ۸۵

۲. لباس نظامی ۸۷

۳. نیایش ۸۷

۴. شعار ۸۹

۵. پرچم ۹۰

پرچم ایران (پس از انقلاب اسلامی) ۹۱

۶ . موزیک ۹۱

۷. جشن سردوشی ۹۲

۸ . صبحگاه ۹۳

۹. نماز ۹۴

فصل نهم: وظایف عقیدتی ـ سیاسی ارتش ۹۷

تشکیل عقیدتی ـ سیاسی ۹۷

مسجد در ارتش ۹۸

آسیب شناسی مسجدهای منازل سازمانی ۹۸

زینبیه۱۰۰

کمک به ایجاد امکانات تفریحی و رفاهی۱۰۱

نقش روحانیان در منازل سازمانی۱۰۲

مراکز آموزشی سربازان۱۰۳

فصل دهم: شهیدان ارتش۱۰۶

سرلشکر شهید ولی اللّه فلاحی۱۰۷

سرلشکر خلبان شهید مصطفی اردستانی۱۱۰

فصل یازدهم: سخنان بزرگان۱۱۲

پیام امام خمینی رحمه الله به مناسبت روز ارتش۱۱۲

امام خمینی رحمه الله و ارتش۱۱۴

مقام معظم رهبری و ارتش۱۱۵

فصل دوازدهم: برگزیده ادب فارسی۱۱۷

۱. اشعار۱۱۷

ما ایستاده ایم۱۱۷

کاروان سپیده۱۱۷

فخرآفرینان۱۱۸

فتح جبهه اللّه اکبر۱۱۹

بی تاب۱۲۱

۲. متون ادبی۱۲۱

گوشه ای از لطف یاران۱۲۲

فصل سیزدهم: همراه با برنامه سازان۱۲۴

پیشنهادهای کلی۱۲۴

پیشنهادهای برنامه ای۱۲۷

پرسش های مسابقه ای۱۲۸

پرسش های مردمی۱۲۹

پرسش های کارشناسی۱۲۹

کتاب نامه۱۳۱

دیباچه

دیباچه

اسلام، حفظ و بقای امت اسلامی را در گرو وجود ارتشی مقتدر، مردمی و مکتبی می داند. امیر مؤمنان علی علیه السلام در نامه خود به مالک اشتر، ارتش اسلام را دژهای ملت، شکوه دین و وسیله تحقق امنیت معرفی می کند. جوامع انسانی از دیرباز برای مقابله با تجاوزگران و زیاده خواهان، برخورداری از نیرویی مسلح را لازم می دانستند. این نیروها، افزون بر ایستادگی در برابر دشمنان، خیال هرگونه تجاوز را از اذهان بیگانگان می زدودند. با این همه، گاه نیروها به ابزاری برای تحکیم اقتدار و گسترش سلطه حاکمان و طبقات اشراف جامعه و مانعی در راه دست یابی مردم به حقوق اولیه شان تبدیل می شدند.

ارتش ایران تا پیش از پیروزی انقلاب اسلامی، به دلیل سرسپردگی حاکمان کشور، در جهت منافع استبداد و استعمار منطقه ای گام بر می داشت، ولی با آغاز حرکت های انقلابی مردم مسلمان، به سیل خروشان ملت پیوست و با جدا ساختن راه خود از سردمداران پهلوی، به حرکت خروشان انقلاب اسلامی شتابی دو چندان بخشید. اکنون پس از گذشت ربع قرن از پیروزی انقلاب اسلامی، ارتش ایران با گذار از چالش ها و مشکلات پیش روی هم چون: هشت سال جنگ تحمیلی، توطئه کودتاگران، مقابله با تجزیه طلبان، تحریم های تسلیحاتی و... با

روحیه ای عـالی، قلّه های افتخار و اقتـدار را می پیمایـد و الگوی ارتشـی کارآمـد، شـجاع، مکتبی و متکی به نیروی اراده را به همه ارتش های جهان ارایه می دهد.

۲۹ فروردین که «روز ارتش» نامیـده شـده، فرصتی است تـا ارتش بـا به نمـایش گـذاردن توانایی خود، افق روشن آینـده را به خوبی ترسیم کند.

پژوهش حاضـر به همت پژوهشـگر گرامی، جنـاب حجت الاسـلام و المسـلمین عبـدالرضا موسوی به نگارش درآمـده است تا سیمایی روشن از ویژگی های ارتش مطلوب در اسـلام، تفاوت های ارتش پیش و پس از انقلاب، تهدیدهای فراروی ارتش و مسایل فرهنگی در ارتش را به خوانندگان ارزانی دارد. امید است مورد استفاده برنامه سازان قرار گیرد.

انّه ولی التوفیق

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

پیش گفتار

پیش گفتار

در زندگی اجتماعی هر ملّت، سرمایه های گرانبها و با ارزشی وجود دارد که هر گونه آسیب به آن ها، گرفتاری های زیادی را برای آن ملّت به بار می آورد و چه بسا موجب نابودی آن شود.

در میان نوع بشر، کم نیستند کسانی که چشم طمع به دستاوردهای تاریخی و مواهب طبیعی دیگران دوخته اند و ثروت و دارایی آن ها را ــ بدون زحمت ــ خواستارند.

در سیمای تاریخ می بینیم که تنها کشورها و تمدن هایی توانسته اند پایدار بمانند و به حیات خود ادامه دهند که نیروی دفاعی لازم برای رویارویی با دشمنان را فراهم کرده باشند. چه تمدن هایی که به درجات بالای علم و فرهنگ رسیده، در روند علمی بشر نقش تعیین کننده ای داشته اند، ولی به دلیل آنکه از دشمن احتمالی غافل شده و با خیال آسوده زندگی کرده اند، در هنگامه تهاجم دشمنان و ستیز با آنان، تاب نیاورده، به یک باره همه چیز خود را از دست داده اند و نه تنها خود، که جهان بشریت را از دستاوردهای علمی و فرهنگیشان محروم کرده اند. و این، جایگاه ارتش را در حیات ملت ها آشکار می کند.

ارتش ایران در دو قرن گذشته حکومت های متعددی را تجربه کرده است و پس از پیروزی انقلاب اسلامی با رویکردی جدید و نگرشی نو،

به مناسبات جهانی وارد و با پشت سرگذاشتن جنگ تحمیلی شکوفا شد و توانی دو چندان یافت؛ به گونه ای که هم اکنون یکی از ارتش های مطرح منطقه و جهان به شمار می آید.

هر چند دست یابی به ارتشی که در تقسیم بندی های جهانی بتواند استقلال خود را حفظ کند، مشکل است ولی به حق می توان ارتش جمهوری اسلامی ایران را از ارتش هایی به شمار آورد که در زمینه های مختلف، به ویژه در زمینه نظامی، گام های بلندی در راه خروج از وابستگی به دسته بندی های بین المللی برداشته است و در پرتو ولایت و رهبری الهی از سرسپردگی وارسته شده و برای تأمین تجهیزات مورد نیاز نیز راه خودکفایی را به سرعت می پیماید.

در این نوشتار، سعی شده است کاستی ها و فزونی های ارتش ایران در قبل و بعد از انقلاب اسلامی با استفاده از دیدگاه اسلام و با بهره گیری از علم و تجربه، کاوش و رهنمودهای لازم برای پربارشدن هر چه بیشتر این نهاد مقدس ارائه شود.

فصل اول: سیمای ارتش در اسلام

اشاره

فصل اول: سیمای ارتش در اسلام

زیر فصل ها

واژه ارتش

پیشینه ارتش در اسلام

ارتش اسلام

ارتش در زمان امیر مؤمنان علی علیه السلام

اولین نیروی دریایی در اسلام

اهداف تشکیل نیروهای مسلّح در کلام امیرمؤنان علیه السلام

واژه ارتش

واژه ارتش

واژه ارتش به مجموع سپاهیان و قوای نظامی یک کشور گفته می شود. این کلمه بدین صورت اصالت ندارد و به صورت نادرستی از واژه پهلوی «ارتیشتر» به معنای سپاهی و لشکری، که ریشه آن کلمه اوستایی «رَثه اِشتَرَه» به معنای رزمیان است، گرفته شده است.

باید به جای ارتش، در معنای مفرد، ارتشتا و در جمع، کلمه ارتشتاران به کار می رفت یا آنکه ارتشتاران را به صورت اسم جمع به کار می بردند.

ارتشتاران سالار (فرمانده سپاهیان) از مناصب عهد ساسانی بوده است.(۱)

با توجه به معنای واژگانی ارتش می توان گفت که به مجموع سپاهیان و قوای نظامی یک کشور که برای نگهبانی از تمامیت ارضی و پاسداری از منافع ملی و ارزش های پذیرفته شده ملت، ایجاد شده است _ در اصطلاح _ ارتش آن کشور گفته می شود.

روشن است با تفسیرهایی که از دو واژه منافع ملّی و ارزش، صورت

۱- علی اکبر دهخدا، لغت نامه، افست، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۲۸ ش، ج ۵، ص ۱۶۲۵ ؛ محمدمعین، فرهنگ فارسی، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵، چ۹، ج۱، ص۱۹۱.

می گیرد حوزه فعـالیت و دخالت ارتش نیز تغییر کرده، کوچک و بزرگ می شود و چه بسا کشور اسـتعمارگریماننـد امریکا به بهانه محافظت از منافع خود از آن سوی دنیا به سویی دیگر لشکرکشی و نیروهای نظامی اش را در کشور دیگری مستقر می کند و این کار را از وظایف ارتش به شمار می آورد.

پیشینه ارتش در اسلام

پیشینه ارتش در اسلام

عرب ها پیش از اسـلام، بـدوی بودنـد و ارتش مرتبی نداشـتند و هرگاه جنگی پیش می آمد، تعدادی سوار و پیاده را با نیزه و شمشـیر، به میـدان می فرسـتادند. فقط یکی دو حکومت عرب ماننـد تبابعه، پادشاهان حمیر و منذریان، پادشاهان حیره پیش از اسـلام، به خاطر ارتباط با کشورهای متمـدن، ارتشـی منظم داشـتند و از قرار مـذکور، پادشاهان منذری دو کتیبه داشـته اند که یکی را «دوسر» و دیگری را «شهباء» می گفتند، ولی عرب های حجاز، چنان که گفته شد، به صورت بدوی می زیستند.(۱)

ارتش اسلام

ارتش اسلام

پس از ظهور اسـلام، مسـلمانان (عرب) از دیگر اعراب جـدا و زیر پرچم دین، دارای یک هدف و یک مرام شدند؛ از این رو، در جنگ ها، تمام افراد، سپاهی می شدند.

نخستین مـدافعان اسـلام، مهاجرین بودنـد. هنگامی که مهاجرین به مدینه آمدند، با انصار متحد شده و هر دو گروه، یک سـپاه تشـکیل دادنـد. رابطه آنان براساس برادری و برابری بود و با آن که تعداد آنان بسـیار کم بود، نیروی اتحاد و وحدت، آنان را تقویت می کرد و فرمانده کل سپاه،

۱- جرجی زیدان، تاریخ تمدن اسلام، برگردان: علی جواهر الکلام، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۳، ج ۸، ص ۱۲۴.

رسول اکرم صلی الله علیه و آله بود.

پس از آنکه در زمان پیامبر و خلیفه اول، فتوحات اسلامی فزونی یافت، بسیاری از قبایل عرب در حجاز، نجد و یمامه به مسلمانان پیوستند و از این طریق سپاه عظیمی بوجود آمد و به شام و عراق و مصر حمله کردند و شهرهای مهمی را گشودند و شهرهایی جدید ساختند. مسلمانان برای اداره شهرهای جدید سپاهیان خود را به چند دسته تقسیم و هر دسته را در نقاط معینی در مصر و شام و عراق مستقر کردند.(۱)

با گسترش اسلام و افزایش تعداد نظامیان، خلیفه دوم، برای سپاهیان دیوان ویژه ای پدید آورد و بدین سان آنان از دیگر افراد متمایز شدند. در آن دیوان نام مهاجران، انصار، پیروان آنان و مقرری آن ها معین شده بود.(۲)

این روند تا زمان امویان ادامه داشت و گسترش یافت. در اواسط حکومت بنی امیه، نظام اجباری در اسلام شروع شد، تا آن هنگام مسلمانان به نام جهاد و فریضه دینی به جنگ می رفتند و غنیمت هایی به دست می آوردند، ولی پس از قتل عثمان که مسلمانان درگیر امور داخلی شدند و به سبب اختلافات، مایل به کارزار نبودند، امویان نظام اجباری را پایه ریزی کردند. شاید نخستین کسی که نظام اجباری را اجرا کرد، حجاج بن یوسف، عامل عبدالملک بن مروان باشد.(۳)

ارتش در زمان امیر مؤمنان علی علیه السلام

ارتش در زمان امیر مؤمنان علی علیه السلام

امام علی علیه السلام در دوران حکومت پنج ساله خود، با سه گروه سرکش روبه رو بود که یاغیگری و عصیان آنان حدّ و مرزی نداشت و خواسته ای

۱- تاریخ تمدن اسلام، ص ۱۲۷.

۲- تاریخ تمدن اسلام، صص ۱۲۷ و ۱۳۰ ؛ درس هایی از نظام دفاعی اسلام، تهران، عقیدتی ــ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۳، ص ۳۴.

۳- تاریخ تمدن اسلام، ص ۱۲۷.

جز بذل و بخشش های بی دلیل، اسراف کاری، ریاست طلبی و... نداشتند.

این سه گروه عبارت بودند از:

۱. ناکثان یا گروه پیمان شکن؛ سردمداران این گروه طلحه و زبیر بودند که با کمک های بی دریغ معاویه، جنگ جمل را به راه انداختند.

۲. قاسطان یا گروه ستمگر؛ رییس این گروه معاویه بود که نزدیک به دو سال و حتی تا پایان عمر امام، فکر آن حضرت را به خود مشغول ساخته بود و جنگ صفّین را در منطقه ای میان عراق و شام برپاکرد که در آن، خون بیش از صد هزار مسلمان ریخته شد.

۳. مارقان یا گروه خارج از دین؛ این جمعیت، همان گروه خوارج است. آنان تا پایان نبرد صفین در التزام رکاب علی علیه السلام بودند و برای آن حضرت شمشیر می زدند، ولی فریب کاری معاویه سبب شد تا بر امام خود بشورند و گروه سومی تشکیل دهند که بر ضد امام علی علیه السلام و معاویه، هر دو باشد. امام در منطقه ای به نام نهروان با آنان جنگید.(۱)

در بررسی جنگ های امیرالمؤمنین علیه السلام به نکات ارزشمند، مهم و جالبی پی می بریم. همان طور که می دانیم برای جنگ و به تعبیر قرآن جهاد و قتال، سه عامل مهم لازم است:

۱. نیروی انسانی و سربازان کارآمد و شجاع؛

۲. فرماندهان لایق؛

۳. بودجه کافی.

امیرالمؤمنین علیه السلام نیز پیش از هر کار ــ در جنگ صفین ــ دستور داد که ذخائر و اموال اضافه ای را که نزد استانداران بود، گردآورند تا هزینه

۱- جعفر سبحانی، فروغ ولایت (تاریخ تحلیلی زندگانی امیرالمؤمنین علی علیه السلام)، آشنا، انتشارات صحیفه، ۱۳۷۶، چ ۵، صص ۳۶۴ و ۳۶۵.

تجهیز و حرکت دادن سپاهیان به سوی شام فراهم شود.

بـا سـخنرانی هـای امام و نیز سـخنرانی های پرشور یاران باوفایش، مشـکل نیروی انسانی حل شـد و هزاران نفر برای نبرد آماده شدند.(۱)

امام علی علیه السلام برای تأمین فرماندهان لایق، افراد شایسته ای را که در سرزمین اسلامی پراکنده بودند به یاری طلبید و از میان آنان، فرماندهانی را بر لشکریان خویش گماشت.(۲)

از کارهای بسیار مهم امام، انتقال مرکز خلافت اسـلامی، از مـدینه به عراق بود؛ زیرا عراق منطقه ای لشـکر خیز و فدایی پرور بود و امـام بیش از هر نقطه بایـد بر آنجـا تکیه می کرد و از طرفی، نزدیـک ترین نقطه به شـام به شـمار می رفت. بنـابراین، در دوازدهم رجب سـال ۳۶ ق در روز دوشـنبه، به همراه گروهی از بزرگـان بصـره به کوفه وارد و با اسـتقبال گرم مردم آن شـهر روبه رو شدند.(۳)

امیرالمؤمنین علیه السـلام در جمع آوری جنـگ آوران، تقویت روحیه آن هـا و هـدایت و بسـیج افراد خود، بسـیار موفق بود و صلابت و شـجاعتش در مقام فرماندهی کل، تأثیر بسـیاری در پایداری و مقاومت لشکریان اسلام داشت. تدبیر آن حضرت در آرایش جنگی سـپاه و اقدامات عالمانه اش در سر و سامان دادن به ارتش اسلام از مواردی است که می توان از لابه لای وقایع تاریخی به آن دست یافت.

اولین نیروی دریایی در اسلام

اولین نیروی دریایی در اسلام

معـاویه، والی شـام که مرد جـاه طلب و دنیـاپرستی بود، بارها از خلیفه دوم درخواست کرد که به وی اجازه دهـد با رومیان در دریا بجنگد، ولی

۱- جعفر سبحانی، فروغ ولایت (تاریخ تحلیلی زندگانی امیرالمؤمنین علی علیه السلام)، آشنا، انتشارات صحیفه، ۱۳۷۶، چ ۵، صص ۴۸۸ و ۴۸۹.

۲- جعفر سبحانی، فروغ ولایت (تاریخ تحلیلی زندگانی امیرالمؤمنین علی علیه السلام)، آشنا، انتشارات صحیفه، ۱۳۷۶، چ ۵، ص ۴۸۹.

۳- جعفر سبحانی، فروغ ولایت (تاریخ تحلیلی زندگانی امیرالمؤمنین علی علیه السلام)، آشنا، انتشارات صحیفه، ۱۳۷۶، چ ۵، صص ۴۲۸ _ ۴۳۰.

خلیفه دوم بـا تقاضـای او مخـالفت می کرد. پس از قتـل او، معاویه که در آن هنگام والی شام بود، از عثمان اجازه دریانوردی خواست و پس از اصـرار زیاد موفق شـد با این شـرط که دریانوردی اجباری نباشـد و هر کس از مسـلمانان که مایل بود همراه معاویه به دریا رود، از وی اجازه بگیرد.

معاویه با روم شـرقی مبارزه کرد و تا عموریه در آسـیای صغیر، پیش رفت. در سال ۲۸ ق جزیره قبرس را تصـرف کرد و مردم آنجا را مجبور کرد سالی ۷۲۰۰ دینار جزیه بپردازند و این، نخستین پیروزی مسلمانان در دریا بود.(۱)

در سـال ۳۱ ق عبـداللّه بن سـعدبن ابی سـرح، فرمـانروای مصـر، با قسـطنتین، امپراتور روم، در مـدیترانه در نزدیکی اسـکندریه جنگید و او را شـکست داد. در این جنگ هزار کشتی شـرکت کرده بود که ۲۰۰ کشتی به مسلمانان تعلّق داشت. کشتی هایی که مسـلمانان در این جنگ، از رومیان به غنیمت گرفتند، زمینه ایجاد نیروی دریایی بزرگی را فراهم کرد که در دوره بنی امیه در جنگ های دریایی میان مسلمانان و رومیان به کار رفت.(۲)

اهداف تشکیل نیروهای مسلّح در کلام امیرمؤمنان علیه السلام

اشاره

اهداف تشکیل نیروهای مسلّح در کلام امیرمؤمنان علیه السلام

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در نامه خود به مالک اشتر می نویسد:

«پس لشکریان با رخصت حق، دژهای ملت، آرایه زمامداران، شکوه دین و راه های تحقق امنیتند و ملت، جز با تکیه بر آن، بر پای خود

۱- تاریخ تمدن اسـلام، صص ۱۵۹ و ۱۶۰؛ حسن ابراهیم حسن، تاریخ سیاسـی اسـلام، برگردان: ابوالقاسم پاینده، کتابفروشی اسلامیه، ۱۳۷۱، چ ۲، ج ۱، ص ۲۶۴.

۲- تاریخ سیاسی اسلام، ج ۱، ص ۲۶۶؛ درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۳۵.

ایستادن نتواند.»(۱)

اجتماع، به سبب عدالت و رعایت حقوق مردم، آباد و زندگی در آن لذت بخش می شود و برقراری عدالت در جامعه به قدرت و ضمانت اجرا نیازمند است. اگر حاکم اسلامی، عادل باشد و قوانین کشور، بر اساس عدل تنظیم شود، ولی حکومت توانایی اجرای قانون را نداشته باشد، آن جامعه دچار هرج و مرج و عرصه تاخت و تاز قلدران می شود و افراد ضعیف، پایمال قدرتمندان می گردند. در اینجا نیروهای مسلح، بازوی حکومت در اجرای برنامه های سازنده به شمار می رود و از تجاوز و سرکشی زیاده خواهان و زورمداران داخلی و خارجی جلوگیری می کند. از سوی دیگر، اگر توانایی و زور در اختیار فرمانروایان ستمگر و جاه طلب باشد، استبداد و روش های ضد مردمی، بر جامعه حاکم می شود و زندگی را به کام ملّت، تلخ و ناگوار می کند. بنابراین عدالت و قدرت یا به عبارت دیگر، حکومت صالح و ارتش مردمی، هر دو، برای استواری و بالندگی یک کشور و جامعه، لازمند و این همان است که از فرمان امیرالمؤمنین علیه السلام در عهدنامه، برداشت می شود.(۲) هدف های زیر از فرمان امام برای نیروهای مسلح به دست می آید:

۱. سنگربانی و حفاظت از مردم

۱. سنگربانی و حفاظت از مردم

در زمان های پیشین که سرعت جابه جایی قشون و ارتش، کم بود و چنانچه اشرار یا بیگانگان، به شهری حمله می کردند، دسترسی به آنان و

۱- خورشید بی غروب نهج البلاغه، برگردان: عبدالمجید معادیخواه، تهران، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۳، چ ۱، ص ۳۵۶.

۲- محمد جواد مغنیه، فی ظلال نهج البلاغه محاوله لفهم جدید، بیروت، دارالعلم لملایین، ۱۹۷۹ میلادی، چ ۳، ج ۴، ص ۶۶.

جلوگیری از قتل و غارت، مشکل بود، اهالی به دور شهرها دیوارهای بلندی می ساختند و در واقع، مردم در میان یک قلعه بزرگ زندگی می کردند تا از آسیب متجاوزان در امان بمانند. این دیوارها به آسانی شکسته نمی شد و مردم روزها به راحتی به کسب و کار و شب ها با خیال آسوده به خواب و استراحت می پرداختند. امیرالمؤمنین علیه السلام، نیروهای مسلّح را به این دیوارهای محکم تشبیه فرموده و بیان کرده اند: «لشکریان با رخصت حق، دژهای ملتند».(۱)

نظامیان ما شب ها، آن گاه که همه دیده ها به خواب رفته و مردم در بستر نرم آرمیده اند، با هوشیاری و بیداری، مراقب مرزها هستند و از تجاوز و نفوذ دشمنان به میهن اسلامی جلوگیری می کنند. ارزش و عظمت این کار تا آنجاست که پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله درباره آنان می فرماید:

یک شب نگهبانی در راه خدا از هزار شب که نماز خوانند و روز آن را روزه دارند بهتر است.(۲)

۲. زینت و شکوهمندی رهبر

۲. زینت و شکوهمندی رهبر

زینت بر دو قسم است:

۱. معنوی؛ مانند عقل و ایمان و وقار و علم و...، علی علیه السلام می فرماید:

زینت مرد، عقل اوست.

قرآن مجید می فرماید:

لیکن خدا ایمان را برای شما دوست داشتنی گردانید و آن را در دل های

۱- سید محمد حسینی شیرازی، توضیح نهج البلاغه، تهران، دارتراث الشیعه، ج ۴، ص ۱۵۹.

۲- ابوالقاسم پاینده، نهج الفصاحه (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول صلی الله علیه و آله)، تهران، سازمان چاپ و انتشارات جاویدان، ۱۳۵۴، چ ۹، ص ۲۸۵.

شما بیاراست. (زینت داد)(۱)

و از امام صادق علیه السلام روایت است که بهترین زینت مرد، آرامش (روح) است که با ایمان همراه باشد.

۲. مادی ؛ قرآن مجید می فرماید:

ای پیامبر به مردم بگو چه کسی زینت های خدا را که برای بندگان خود آفریده حرام نموده و از مصرف روزی حلال و پاکیزه منع کرده است!؟(۲)

بر این اساس، همان طور که لباس نیکو، وسیله نقلیه، خانه و امکانات مادی، برای انسان های عادی، آبرو و زینت دنیایی به شمار می آید، ارتش نیز برای رهبر یک کشور و امام یک امت چنین است و همچنان که عقل، ایمان، عدالت، تقوا و... زینت های معنوی یک انسان است، ارتش مکتبی، خداجو، فداکار و مؤمن، نشان دهنده اقتدار رهبر عادل و سبب پیشبرد اهداف عادلانه وی است و دشمنان را از تجاوز کردن باز می دارد.

۳. حفاظت از مکتب و تلاش در پیشبرد آن

۳. حفاظت از مکتب و تلاش در پیشبرد آن

آیین حق بدون داشتن یک نیروی قوی و منظم و آماده به خدمت برای شکستن سدهاو جلوگیری از طغیان گران، نمی تواند به پیشروی خود ادامه دهد و از آسیب دشمنان در امان بماند.

به همین دلیل، در فرمان علی علیه السلام آمده است:

سپاهیان، عزت دینند.(۳)

و در سخن دیگری از آن حضرت نقل شده است:

۱- حجرات، ۷.

۲- اعراف، ۳۲.

۳- میرزا حبیب اللّه الهاشمی الخویی، محمد باقر کمره ای، تکملہ منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه، تهران، المکتبه الاسلامیه، ۱۳۹۸ ق، ج ۲۰، ص ۱۹۹.

خوبی ها همه در شمشیر است و این دین جز با شمشیر استوار نشده است.(۱)

در توضیح این روایت می توان گفت که اسلام دین حق است و نیازهای مادی و معنوی انسان ها را برآورده می کند و هر کس آن را شناخت، بدون نیاز به زور و اجبار و بر اساس فطرت انسانی به آن گرایش پیدا می کند و پر واضح است، دینی مانند اسلام که پرچم حمایت از مستضعفان را برافراشته و ندای مظلوم خواهی و ظلم ستیزی را سر داده، همواره با دشمنی و کینه توزی ستمگران و دنیا طلبان روبه رو می شود. به ویژه در عصر حاضر که فن آوری و صنعت نیز در اختیار مستکبران است و به شیوه های مختلف برای خاموش کردن این نور الهی تلاش می کنند و آن گاه که راه حیله و سیاست به جایی نرسید، از قوای نظامی بهره می گیرند. بنابراین، آمادگی دفاعی و تقویت ارتش مکتبی، از ضرورت های حیات سیاسی و اجتماعی ملت های مسلمان است.

۴. امنیت

۴. امنیت

در کلام امیرالمؤمنین علیه السلام نیروهای مسلح به راه های تحقق امنیت، تعبیر شده اند و اینکه جامعه، جز به وسیله آن ها پایدار نخواهد بود.

آنچه دزدان غارتگر و متجاوزان به مال، ناموس و ارزش های یک کشور را از به اجرا در آوردن نیّت های شوم خود باز می دارد، نیروهای مسلح است(۲) و ملت ما به تلخی، این مسئله را تجربه کرد، آن گاه که پس از انقلاب اسلامی بر اثر از هم پاشیدگی ارتش و نبود انسجام کافی،

۱- ابن ابی الحدید، شرح نهج البلاغه، تحقیق: محمد ابوالفضل ابراهیم، بیروت، داراحیاء التراث العربی، چ ۲، ج ۲۰، ص ۳۰۸.

۲- درس هایی از نظام دفاعی، ص ۳۹.

دشمن تا دندان مسلّح بعثی، فرصت را غنیمت شمرد و خسارات جبران ناپذیری را بر ملت مظلوم ما وارد کرد و امنیت و آسایش را در عرصه های مختلف اقتصادی ــ اجتماعی از ما گرفت. پس جا دارد از این آزمون تاریخی درس بگیریم و راه های تقویت نیروهای مسلّح را که همان راه های امنیت کشورند، در پیش بگیریم و برای تحقق آن ها، تلاش کنیم.

۵. استقلال کشور

۵. استقلال کشور

امیر مؤمنان علیه السلام در ادامه کلامشان می فرماید که وجود ارتشی مقتدر سبب استقلال ملت و کشور است. این مطلب روشن است؛ زیرا اگر کشوری از امکانات مادی، اقتصادی، فرهنگی و... برخوردار باشد، ولی نیروی لازم را برای دفاع از خود نداشته باشد، مجبور است به قدرتی تکیه کند تا از گزند کشورهای فزون طلب در امان بماند. کم نیستند کشورهای کوچکی که به خاطر کمی نیروهای انسانی و نداشتن ارتشی مقتدر، متمایل به قدرت های بزرگ شده و استقلال سیاسی، فرهنگی و اقتصادی خود را از دست داده اند. از این رو، ارتش از پایه های استقلال یک کشور و ملت است.

فصل دوم: ویژگی های ارتش مکتبی و مطلوب در اسلام

اشاره

فصل دوم: ویژگی های ارتش مکتبی و مطلوب در اسلام(۱)

زیر فصل ها

۱. ایمان

۲. پای بندی به ارزش ها

۳. آگاهی و بصیرت

۴. مجهز بودن به سلاح روز

۵. نظم در کارها

۱. ایمان

اشاره

۱. ایمان

با نگرشی کوتاه به قرآن مجید، درمی یابیم که بیشتر آیاتی که مربوط به جهاد است، ویژگی ارتش اسلام و انجام فعالیت در این نهاد را، ایمان سربازان و متعهد بودن آنان به برنامه های اصولی و زیربنایی اسلام می داند.

خداوند به پیامبرش خطاب می کند:

ای پیامبر، مؤمنین را به جنگ تحریض و بسیج کن.(۲)

وقتی خداوند فرمان بسیج به پیامبر می دهد تا با طاغوت، طاغوتیان، دشمنان توحید، مشرکان و همه کسانی که مانع رشد، تکامل و سعادت انسان ها هستند بجنگد، ملاک نبرد را ایمان و اعتقاد قرار می دهد و خطابش به کسانی است که مؤمن و معتقد به اسلام و خط رهبری هستند و مسئولیت قسط و عدل و آزادی اسلامی ملت های محروم و مستضعف و در بند را به عهده می گیرند.

در آیه دیگری می فرماید:

مؤمنین در راه خدا می جنگند و کافران در راه طاغوت پیکار می کنند.(۳)

۱-

۲- انفال، ۶۴.

۳- نساء، ۷۶.

همچنین قرآن مجید، وقتی چهره ارتشیان و سپاهیان اسلام را ترسیم می کند، برتر از همه آن ها رسول گرامی اسلام صلی الله علیه و آله را قرار می دهد و یادآوری می کند که جهاد، هدف و روش عملی و راهبردی آن حضرت و اصحاب بزرگوارش است ؛ آنجا که می فرماید:

ولی پیامبر و کسانی که ایمان آورده اند در راه خدا با مال و جان های خود پیکار کردند و...(۱)

ارتش مکتبی اسلام همان گونه که از آیات یاد شده به دست می آید، تنها مجهز به سلاح مادی نیست، بلکه پیش از آنکه مسلح به سلاح های مدرن روز باشد، سلاح قوی تری دارد. سلاحی که هیچ گاه از رده خارج نمی شود و دقیق تر، منظم تر و کاراتر از سلاح های ساخت بشر است. آن سلاح، تقوا، ایمان، معنویت و توجه به اللّه است که ارتشیان اسلام همیشه آن را به همراه دارند و در زیر پوشش آن است که اسلحه مادی را به دست می گیرند و وارد پیکار می شوند.(۲)

امداد غیبی ؛ پی آمد ایمان

قرآن مجید در آیات متعدد نوید می دهد، هرگاه ارتشی، مسلّح به سلاح معنویت، تقوا و خودسازی باشد، چندین برابر، از ارتشی که نیروی انسانی و تجهیزات جنگی قوی تری دارد، کاراتر است.

در آیه ۶۴ سوره انفال می فرماید:

اگر از میان شما بیست تن شکیبا باشند، بر دویست تن چیره می شوند و اگر از شما یکصد تن باشند، بر هزار تن از کافران پیروز می گردند...

و سخن امیرالمؤمنین علی علیه السلام در این باره چنین است:

۱- توبه، ۸۸.

۲- پایگاه ارتش مکتبی، ص ۵۶.

این جریان، نه آنگونه است که پیروزی و شکست به کمبود و افزونی نیرو وابسته باشد، زیرا اسلام کیش الهی است و طرف دارانش لشکریان حق. خداوند، خود، یاریشان می رساند تا به هدفی که مقدر است دست یابند و فروغی که برای بعثت معین شده است بر هر جایی که باید، پرتو افکن شود. و تکیه ما بر وعده الهی است و خداوند وعده خویش را تحقق می بخشد و به لشکریان خویش یاری می رساند.(۱)

و در ادامه می فرماید:

ولی از انبوهی سپاه دشمن که یادآور شدی، بدان که در گذشته، پیکار ما نه با نیروی بسیار، که تنها با تکیه بر یاری و امداد الهی بود و بس.(۲)

پس هرگاه ایمان، تقوا، صداقت و معنویت بر سپاهی حکم فرما باشد، یاری و امداد الهی نصیب آنان می شود، آن چنان که در جنگ تحمیلی بر ضد جمهوری اسلامی ایران، یاری و کمک خداوند بارها نصیب رزمندگان اسلام شد. برای نمونه، خاطره ای از یک برادر ارتشی را مرور می کنیم:

روزی از سنگر خارج شدم و دیدم که بیشتر نیروهای آتشبار مشغول والیبال یا تماشای آن هستند. بی اراده بنای داد و فریاد گذاشتم که شما برای جنگ آمده اید یا تفریح؟ زود به سنگرهایتان بروید وگرنه همه شما را تنبیه می کنم! بچه ها به سمت سنگرهای خود حرکت کردند. عده ای غرغر می کردند که آمد و بازیمان را به هم زد. هنوز آخرین نفرات به سنگرهای خود نرسیده بودند که چهارگلوله توپ روی تور والیبال فرود آمد، ولی چون بچه ها متفرق شده بودند به کسی آسیب نرسید، به جز

۱- عبدالمجید معادیخواه، فرهنگ آفتاب فرهنگ تفصیلی مفاهیم نهج البلاغه، چاپ ۱۱۰، نشر ذره، ۱۳۷۲، چ ۱، ج ۴، ص ۱۹۲۱، خطبه ۱۴۶؛ نهج البلاغه فیض الاسلام، ص ۴۴۴.

۲- عبدالمجید معادیخواه، فرهنگ آفتاب فرهنگ تفصیلی مفاهیم نهج البلاغه، چاپ ۱۱۰، نشر ذره، ۱۳۷۲، چ ۱، ج ۴، ص ۱۹۲۱، خطبه ۱۴۶؛ نهج البلاغه فیض الاسلام، ص ۴۴۴.

غلامی که پای تانکر آب بود. بعد از این حادثه بچه ها مرا روی شانه های خود بالا بردند و می گفتند تو ما را نجات دادی. من در پاسخ گفتم: خدا شما را نجات داد، چون من تا به حال سابقه نداشته است که این همه داد و فریاد کنم و این مدت هم که سرپرستی آتشبار دوم را به عهده گرفته ام به خاطر این است که ــ ستوان محمدی (فرمانده آتشبار) بتواند به مرخصی برود».(۱)

۲. پای بندی به ارزش ها

۲. پای بندی به ارزش ها

کسی که می خواهد وارد ارتش شود، نباید هدفی جز اعتلای کلمه حق و اجرای قوانین حیات بخش اسلام داشته باشد. پیش از آن که فرد نظامی لباس فرم بپوشد و این پست را در اختیار بگیرد، باید خود را پایبند به اخلاق نیکو و ارزش های اسلامی و انسانی کند تا آن لیاقت و شایستگی را بیابد که در صف مجاهدان و رزمندگان و سپاهیان اسلام جای گیرد؛ زیرا اسلام اجازه نمی دهد که زمام قدرت و نیروی محافظ و مدافع سرنوشت مردم به دست افراد لاابالی، بی اعتقاد، بی قید و بند، غیرمتعهد، جاسوسان و درباریان دیروز و منافقان امروز بیفتد تا هر لحظه که خواستند، بر اساس امیال نفسانی خود یا شیطان بزرگ، ملت را از راه های مختلف سرکوب کنند و قدرت را به طور کامل در دست گیرند و خفقان و استبداد و جنایت را بر دوش مردم سوار کنند.(۲)

امام علی علیه السلام، گزینش و انتخاب و عضوگیری فرماندهان ارتش

۱- عزت اللّه نصیری و امیر دادگستر، راویان فتح مجموعه خاطرات پرسنل مرکز آموزش توپخانه اصفهان، چاپ کنگره بزرگداشت سرداران و ۲۳ هزار شهید استان اصفهان، عقیدتی ــ سیاسی مرکز آموزش توپخانه اصفهان، ۱۳۷۵، ج ۱، ص ۶۸ (روایت از سرهنگ ایثار سلطانی نژاد).

۲- پایگاه ارتش مکتبی، صص ۵۲ و ۵۳.

اسلام را این گونه برای مالک اشتر بیان می کند:

ای مالک! کسی را در ارتش خویش برگمار که خیرخواه تر از همه در حق خدا و رسول و امام تو باشد و نیز پاکدل تر و پاکدامن تر و بردبارتر از دیگران باشد.(۱)

و آن گاه که لفظ «تر» را از مقابل این صفات برداریم، صفات خیرخواه، پاکدل، پاکدامن و بردبار، شامل همه افراد ارتش می شود و باید چنین باشند. در مقدمه قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز در این باره می خوانیم:

«در تشکیل و تجهیز نیروهای دفاعی کشور، توجه بر آن است که ایمان و مکتب، اساس و ضابطه باشد».

۳. آگاهی و بصیرت

اشاره

۳. آگاهی و بصیرت

ما در قرن بیست و یکم که عصر اطلاعات نام گرفته است قرار داریم. اطلاعات از هر سو بر مردم هجوم می آورند ؛ رادیو، تلویزیون، روزنامه ها، کتاب ها، رایانه، اینترنت، مخابرات و... در بردارنده اطلاعات رنگارنگی هستند که صبح و شب فکر، روح و روان انسان ها را به خود مشغول کرده است، دور بودن از این فضای دانایی، عقب ماندگی و خطای تصمیم گیری ها را در پی خواهد داشت. تحولات جهان به اندازه ای سریع است که تحلیلگران بزرگ در جمع بندی آن ها درمانده اند.

در چنین شرایطی، همه افراد بشر باید به تناسب موقعیت، مسئولیت و حساسیت جایگاه خویش، در کسب دانش و یا افزودن بر آن بکوشند. در این میان، ارتش هر کشور که در تحولات اجتماعی تأثیرگذار است و گاهی محور آن به شمار می رود، باید از آگاهی و بصیرت والایی

۱- نهج البلاغه، نامه ۵۳.

برخوردار باشد. چه بسا موضع گیری نظامیان، در برهه ای از زمان سرنوشت یک ملت را تا مدت های طولانی تحت تأثیر قرار دهد و گزیری از آن هم نباشد. امیرالمؤمنین علیه السلام چندین بار در نهج البلاغه به عنصر آگاهی و بصیرت نظامیان اشاره کرده است؛ آن حضرت می فرماید:

... پرچم این نبرد را جز آنکه صبر و بصیرت را در هم آمیزد و از مواضع حقش آگاهی دقیق داشته باشد، هیچ کس دیگر به دوش نتواند کشید. پس شما هر چه را فرمانی ــ از ولی امر یا عقل ــ یافتید، بر اساس آن حرکت و پیشروی کنید و در هر موردی که ممنوع شدید، باز ایستید. در هیچ جریانی، پیش از کاوش همه سویه شتاب مکنید.(۱)

در جای دیگر می فرماید:

مؤمنان حقیقی در پیکارشان شکیبایی و پایداری ورزیدند و بر خدا هم منت نگذاردند... و از روی بصیرت شمشیر زدند.(۲)

و باز می فرماید:

بینش هایتان را برّا و برّاتر کنید و در پیکار با دشمنان، انگیزه هاتان را هر چه راست تر سازید...(۳)

آگاهی سیاسی آری، دخالت نه!

از آن رو که ارتش به خاطر رسالت و شرح وظایفش از دخالت در سیاست داخلی و خارجی کشور منع شده است،(۴) ممکن است این ذهنیت در ارتشی ها پدید آید که نیازی به داشتن اطلاعات سیاسی و آگاهی از جریانات سیاسی کشور و پی گیری مسایل آن ندارند. بر این

۱- فرهنگ آفتاب فرهنگ تفصیلی مفاهیم نهج البلاغه، ج ۴، ص ۱۹۲۳، خطبه ۱۷۲، نهج البلاغه فیض الاسلام، ص ۵۵۹.

۲- محمد مهدی فولادوند، نهج البلاغه، طلوع آزادی، انتشارات صائب، ۱۳۸۰، چ ۱، ص ۱۸۶، خطبه ۱۵۰.

۳- فرهنگ آفتاب، ج ۴، ص ۱۹۱۹؛ نهج البلاغه فیض الاسلام، خطبه ۱۸۸، ص ۶۳۴.

۴- در این باره، در فصل تهدیدات نسبت به ارتش فصل ششم بحث خواهیم کرد.

اساس، اشتیاقی به خواندن روزنامه و مجله، شنیدن اخبار و سخنرانی های سیاست مداران نداشته باشند و به گمان اینکه ما تابع سیاست کلی مملکت هستیم، خود را از این گونه دانایی ها، بی نیاز بپندارند.

این، در حالی است که میان مفهوم دخالت و آگاهی، تفاوتی بسیار روشن وجود دارد، ضمن آنکه دانستن، حق هر کسی است و رهبران دینی ما نیز به آن دستور داده اند و در این مهم، ارتشی و غیر آن فرقی باهم ندارند. امیرالمؤمنین علیه السلام درباره محبوب ترین بندگان خدا می فرماید:

او با ژرف نگری، بینش می یابد و با یاد خدا بر حجم عمل خویش می افزاید... از کری و کوربینی و از همراهی اهل هوی و هوس بیرون آمده است و خود به تنهایی کلید تمامی درهای هدایت و قفل درهای هلاکت و سقوط شده است، راه خویش را با بینش درست برگزیده است...(۱)

افزون بر آن، گاهی فرماندهی کل قوا، تمام حقایق کشور، خطرها و جریان ها را نمی تواند به صراحت و آشکارا بیان فرماید و به صورت کلّی، درباره آن ها با ملّت سخن می گوید؛ بنابراین، برای رسیدن به حقیقت نهفته در کلام رهبر، نیاز به بینش و آگاهی و تحلیل واقعیت هاست، نظامیان ما حق رأی دارند و در انتخابات مجلس خبرگان، شورای اسلامی، شورای شهر، ریاست جمهوری و... شناخت افراد و وابستگی آن ها به طیف های سیاسی کشور، از اهرم های اصلی برای تشخیص اشخاص صالح یا اصلح است.

امام خمینی رحمه الله نیز بر عنصر آگاهی سیاسی تأکید کرده، فرموده اند:

۱- فرهنگ آفتاب، ج ۴، ص ۱۹۳۶؛ نهج البلاغه فیض الاسلام، خطبه ۸۶، ص ۲۱۲.

امروز که ارتش، بحمداللّه اسـلامی است... احتیاج دارند به اینکه مسایل را، مسایل اسـلامی را، مسایل سیاسـی _ اسلامی را به آن ها گفته بشود.(۱)

از سوی دیگر نظامی گری در اسلام، تنها شغلی برای اداره زندگی شخصی نیست، بلکه راهی است که باید آن را با پای عشق پیمود، عشق به مکتب، رهبر و کشور؛ و این همه میسّر نمی شود مگر با بصیرت؛ بصیرتی برخاسته از آگاهی، آن گونه که با هجوم شبهه ها، سست نشود و فرو نریزد. مقام معظم رهبری در این باره به وضوح فرمود:

اینکه می گویند ارتش وارد سیاست نشود، یعنی افراد داخل واحد نظامی باید سیاست ها را نفهمند و ندانند که چه می گذرد؟ خیر اینطور نیست، البته ارتش های دنیا همین طورند، باید همه بفهمند که چرا ما با امریکا مبارزه می کنیم و قدرت درک و فهم و تحلیل مسایل سیاسی را همه داشته باشیم.(۲)

۴. مجهز بودن به سلاح روز

۴. مجهز بودن به سلاح روز

از ویژگی های ارتش اسلام مجهز بودن به مدرن ترین سلاح های روز است.

این دستور اسلام است که به همه مسلمانان فرمان می دهد، هر اندازه قدرت و توان دارید، خود را به سلاح مدرن و پیشرفته روز مسلح کنید تا به وسیله آن، متجاوزان به حریم سرزمین اسلام را قلع و قمع و استقلال و امنیت مسلمانان را حفظ کنید.

قرآن مجید درباره تهیه تجهیزات جنگی می فرماید:

وَ أَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّهٍ وَ مِنْ رِباطِ الْخَیْلِ تُرْهِبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللّهِ وَ

۱- صحیفه امام مجموعه آثار امام خمینی، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۸، چ ۱، ج ۱۷، ص ۲۳۷.

۲- سپاه از دیدگاه مقام معظم رهبری، نمایندگی ولی فقیه در سپاه، قم، مرکز تحقیقات اسلامی قم، ۱۳۷۱، چ ۱، ص ۳۷.

عَدُوَّكُمْ (۱)

و هرچه در توان دارید از نیرو و اسب های آماده بسیج کنید، تا با این [تدارکات] دشمن خدا و دشمن خودتان را بترسانید.

بنابراین، دولت اسلامی متناسب با امکانات مالی و اقتصادی و انسانی، موظف است در تجهیز ارتش اسلام بکوشد و تسلیحات و امکانات نظامی در اختیار آنان قرار دهد.

اسلام، برای آنکه مسلمانان در تهیه و تدارک مهمات و تسلیحات خودکفا شوند و به طور کلی در زمینه صنایع نظامی وابسته نباشند، برای سازندگان و صنعتگران و مهندسان و مخترعان این بخش ارزش بسیاری قایل شده است.(۲) به طوری که پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله فرموده است:

خداوند به خاطر ساختن یک تیر، سه نفر را به بهشت می برد ؛ آن که تیر را می سازد و از ساختن آن قصد خیر و خدمت دارد. و آن که تیر را پرتاب ــ شلیک ــ می کند و آن که تیر را به تیرانداز می دهد.(۳)

همچنین پیامبر عالی قدر اسلام صلی الله علیه و آله درباره تهیه و تدارک سلاح و اهمیت اسلحه برای حفظ و ثبات سیاسی و نظامی مملکت اسلامی می فرماید:

سراسر خیر و سعادت، در شمشیر و در زیر سایه شمشیر است و بدون به کار بردن شمشیر، هیچ ملّت و نظامی استوار و برقرار نمی شود و ــ اصولاً ــ شمشیرها کلیدهای بهشت و دوزخ خواهند بود.(۴)

تهیه سلاح و مهمات و تجهیزات جنگی از نظر اسلام، در مواردی تکلیف شرعی است، به ویژه در آنجا که دشمن متجاوز بخواهد به

۱- انفال، ۶۰.

۲- پایگاه ارتش مکتبی، ص ۶۲.

۳- نهج الفصاحه (مجموعه کلمات قصار حضرت رسول صلی الله علیه و آله)، ص ۱۵۳.

۴- پایگاه ارتش مکتبی، صص ۶۲ و ۶۳.

حقوق مسلمانان یا به حریم کشور اسلامی حمله کند و استقلال، ناموس و زندگی مردم به خطر بیفتد، در این صورت لازم است که مسئولان امور و مقامات لشکری بر تهیه انواع سلاح همت گمارند و کوتاهی روا ندارند.

به گفته استاد شهید مرتضی مطهری رحمه الله :

همان طور که یک فرد و یا یک جامعه ناآگاه که در تحصیل آگاهی کوتاهی کرده است، مورد مؤاخذه الهی قرار می گیرد و ناآگاهی برای او عذری محسوب نمی شود، همچنین یک فرد یا یک جامعه ناتوان نیز که در تحصیل قدرت و توانایی کوتاهی کرده است، مورد مؤاخذه الهی قرار می گیرد که چرا کسب قدرت و توانایی نکرده است، ناتوانی او عذری برای او محسوب نمی شود.(۱)

۵. نظم در کارها

اشاره

۵. نظم در کارها

یکی دیگر از ویژگی های ارتش مکتبی، وجود نظم در برنامه ریزی و اجرای کارهاست. روشن است هر اجتماع و سازمانی که کار گروهی انجام می دهند، اگر به صورت یکپارچه و منظم عمل نکنند، به هدف های خود نخواهند رسید.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در وصیتشان به امام حسن علیه السلام و امام حسین علیه السلام می فرماید:

شما و همه فرزندان و کسانم و هر که را نوشته ام به او رسد، به تقوای خدا و نظم داشتن در کارتان سفارش می کنم.(۲)

بنابراین در مجموعه حساس و مهمی مانند ارتش که نیازمند سرعت

۱- پایگاه ارتش مکتبی، صص ۶۴ و ۶۵.

۲- محمد محمدی ری شهری، میزان الحکمه، برگردان: حمیدرضا شیخی، ستاره قم، دارالحدیث، ۱۳۷۹، چ ۳، ج ۱۳، ص ۶۳۴۷، از نهج البلاغه نامه ۴۷.

عمل، دقت و دسترسی بموقع اطلاعات است، آشفتگی، سرهم بندی و بی نظمی، خسارت بسیار به بار می آورد. اگر در آمار افراد، جیره سربازان، نشانه گیری هدف ها، محاسبه مکان استقرار دشمن، تدارکات نیروها و... نظم و دقت وجود نداشته باشد، چنین ارتشی یک روز هم نمی تواند در برابر دشمن پایداری کند.

و به همین دلیل است که امام راحل رحمه الله در جمع گروهی از کارکنان ستاد نیروی هوایی بر نظم پافشاری می کنند و می فرماید:

«من به شما برادران سفارش می کنم که حفظ نظم را در پادگان های خود بکنید. حفظ نظام را به همان طور که سابق بوده است بکنید. از بزرگ ها حرف شنوی داشته باشید(بکنید) و همین طور راه ندهید کسانی را که می خواهند در نظام شما اخلال بکنند».(۱)

پاداش ارتشیان در قرآن

پاداش ارتشیان در قرآن(۲)

ارتش از نظر قرآن بدان اندازه حساس و حیاتی است که با وجود آنکه اسلام، تمامی امتیازهای پوچ و توخالی، مانند امتیازهای قبیله ای و خانوادگی، داشتن مال، ثروت، پست، مقام و... را مردود شناخته است، برای مردان در سنگر و رزمنده و مسلّح، مقام، درجه و امتیاز ویژه ای قایل می شود.

قرآن مجید مسلمانان را به دو گروه مجاهد، آماده رزم و نشسته (بر کنار از رزم) تقسیم کرده است و می فرماید:

خدا به کسانی که با مال و جان جهاد می کنند بر نشستگان برتری رتبه داده است.(۳)

۱- صحیفه امام خمینی، ج ۷، ص ۲۵.

۲- پایگاه ارتش مکتبی، ص ۵۷.

۳- نساء، ۹۶.

و در آیه دیگر می فرماید:

... و کسی که در راه خدا مبارزه و جهاد کند، کشته یا پیروز شود، به زودی پاداشی گران به او خواهیم داد.(۱)

ارتشیان ما نیز کسانی هستند که در راه خدا جهاد کردند، عده ای از آنان به لقاءاللّه پیوستند و شربت شهادت نوشیدند و عده ای دیگر پس از پیروزی، همچنان آماده رزم و دفاع از اسلام هستند.

۱- نساء، ۷۴.

فصل سوم: ارتش ایران

اشاره

فصل سوم: ارتش ایران

زیر فصل ها

ارتش در تاریخ معاصر

رضاشاه و ارتش

محمدرضا شاه و ارتش

ویژگی های ارتش قبل از انقلاب

ارتش پس از انقلاب اسلامی

جنگ تحمیلی و ره یافت ارتش

تعامل ارتش و سپاه

ماجرایی شیرین از سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی!

ارتش در تاریخ معاصر

ارتش در تاریخ معاصر

برخی از شاهان ایران، در گذشته، ارتش های عظیمی ایجاد کردند که برای نمونه می توان از پادشاهان ایران باستان، خاندان صفوی در قرن شانزدهم میلادی و نادرشاه نام برد که به شبه قاره هندوستان حمله کرد و با سوارانی که تعدادشان را در حدود ۱۶۰۰۰۰ نفر تخمین زده اند دهلی را فتح کرد. ولی بین این دوره های قدرتمندی، فواصل زمانی طولانی به چشم می خورد که ایران ارتش منظم و قدرتمندی نداشته است؛ همچنین در اواسط قرن نوزدهم، ایران اصلاً هیچ ارتش آماده چشم گیری نداشته است. در سال ۱۹۱۴ م. دولت فقط یک نیروی نامنظم و متزلزل پنج هزار نفری در اختیار داشت. واحدهای نظامی دیگری که سلاح های بهتری داشتند، جدا از هم و زیر نفوذ خارجی ها بودند.

افسران قزاق روسی واحدی در شمال کشور برپا کردند. (سال ۱۹۱۱م) و افسران سوئدی یک ژاندارمری برای کنترل نواحی

روستایی ایجاد کردند (سال ۱۹۱۱ م) و انگلیسی ها در جنوب ایران «تفنگداران جنوب ایران» را به وجود آوردند که نیرویی با فرماندهی افسران هندی بود (سال ۱۹۱۵ م).(۱)

۱- فرد هایدی، دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، برگردان: فضل اللّه نیک آیین، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۸، چ ۱، ص ۷۳. برای مطالعه «پیشینه ارتش» نک: ریشه های تهاجم، ص ۸۸.

در حدود سال ۱۹۲۰ میلادی تعداد این نیروهای سه گانه روی هم ۲۲۰۰۰ نفر بود. پس از انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ روسیه، افسران انگلیسی جای روس ها را در بریگاد قزاق گرفتند و آنان بودند که رضاخان را به در دست گرفتن قدرت تشویق کردند (سال ۱۹۲۱ م).

رضاشاه و ارتش

رضاشاه و ارتش

در زمان رضاخان تا سال ۱۹۲۵ یک ارتش واحد متحدالشکل ۴۰۰۰۰ نفری ایجاد و در سال ۱۹۲۶ نخستین قانون نظام وظیفه عمومی تصویب شد. نفرات ارتش در سال ۱۹۳۰ به ۸۰۰۰۰ نفر رسید. رضاخان دو مدرسه نظامی در تهران ایجاد کرد و افسران خود را برای آموزش نظامی به کشورهای فرانسه، آلمان و شوروی فرستاد.

وی همچنین در سال ۱۹۲۴ یک نیروی هوایی کوچک و در سال ۱۹۳۲ یک نیروی دریایی ایجاد کرد.

رضاخان با استفاده از ارتش، هرگونه مخالفت با خود را در شهرها و روستاها سرکوب کرد و به این طریق برای نخستین بار پس از دویست سال در تاریخ ایران، یک دولت مرکزی فراگیر به وجود آورد.

بنابراین، با وجود تلاشی که رژیم شاه نمود تا در میان افسران خود احساس تداوم قدرت نظامی در قرون و اعصار ایجاد کند و ارتش را از نظر تاریخی به ارتش خشایارشا و نادرشاه پیوند دهد، ارتش آن زمان، ساخته و پرداخته قرن اخیر بود و ارتباطی با ارتش های قبل نداشت.(۱)

محمدرضا شاه و ارتش

محمدرضا شاه و ارتش

در نظام ضدمردمی گذشته، سازمان ارتش براساس دفاع از استبداد و

۱- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۷۴.

استعمار منطقه ای پی ریزی شده بود. این ارتش تا بن دندان مسلح، مطیع نوکران امریکایی بود. اصولاً ـ ارتش ایران را مستشاران نظامی امریکا سازمان دهی می کردند و آن را برای اهداف وزارت جنگ امریکا شکل می دادند. ارتش ایران اهرمی نیرومند برای اجرای طرح ها و اهداف توسعه طلبانه و غارتگرانه منطقه ای امریکاییان بود. شاه که عنصری خودباخته و بی اراده بود، فرماندهی قوای سه گانه را به کسانی می سپرد که در نوکری اربابان خارجی، تردیدی نداشته باشند. فانتوم های ایران در جنگ های ظفار به نفع سلطان قابوس به طور منظم حضور می یافتند و در همین حال، شاه و فرماندهانش به تشریفات نظامی سرگرم بودند و خواب و خیال های افسانه ای سلطه بر منطقه و احیای شکوه و عظمت شاهان ستمگر پیشین را در سر می پروراندند.

شاه در سمت فرماندهی کل قوا بیشتر با اونیفورم نظامی ظاهر می شد و در بسیاری از رژه ها و مراسم اعطای سردوشی افسران شرکت می کرد. از سوی دیگر تمام سربازان و افسران ارتش نیر به سه چیز ـ خدا، شاه، میهن ـ سوگند می خوردند و در دوران آموزش پیوسته به آنان گوشزد می شد که باید به شاه وفادار باشند و بکوشند که شکوه و عظمت ایران باستان را تجدید کنند و البته این شکوه و عظمت نیز در اساطیر ایران به گونه ای جداناپذیر به نهاد سلطنت پیوند می خورد.

شاه بر ارتش تکیه داشت و در ضمن مراقب آن بود. مکانیسم کنترل شاه بسیار نافذ و همه گیر بود. وی هفته ای دو روز، صبح ها را به دیدار با فرماندهان نیروی نظامی اختصاص می داد، ولی نیروهای نظامی سه گانه اجازه نداشتند، جز از طریق «بزرگ ارتشتاران» یعنی شاه با یکدیگر تماس بگیرند. هیچ ژنرالی نمی توانست بدون اجازه شاه به تهران بیاید یا

با ژنرال دیگری دیدار کند.

وی بارها فرماندهان عالی رتبه را عوض می کرد تا نتوانند برای خود پایگاه های قدرتی ایجاد کنند.(۱)

شاه از یک پلیس سرّی شخصی به نام «سازمان شاهنشاهی» و همچنین «واحد اطلاعاتی نظامی» رکن ۲، برای نظارت بر افسران استفاده می کرد.(۲)

به هر حال ارتش، محمدرضا شاه و پدرش را، به قدرت رساند. بنابراین طبیعی بود که تقویت نیروهای نظامی و حفظ وفاداری آنان را مقدم ترین وظیفه خود بدانند.(۳)

ویژگی های ارتش قبل از انقلاب

اشاره

ویژگی های ارتش قبل از انقلاب

زیر فصل ها

۱. سرسپردگی به بیگانگان

۲. ژاندارمی منطقه

۳. خرید بی رویه تسلیحات

۴. دخالت در امور کشورهای دیگر(۴)

۵. سرکوب مبارزات مردمی

۱. سرسپردگی به بیگانگان

۱. سرسپردگی به بیگانگان

از آن رو که حکومت شاه و پدرش جعلی و غیرقانونی و زاییده کودتا و قدرت نظامی بیگانگان بود، برای بقای خود راه سرسپردگی و اطاعت بی قید و شرط از اربابان خارجی را در پیش گرفتند. بر این اساس، فرهنگ اطاعت کورکورانه در سراسر پیکره ارتش به نام رعایت سلسله مراتب رواج یافت و نظامیان مجبور بودند مأموریت های خود را بدون چون و چرا انجام دهند، مأموریت هایی که گاه بر خلاف مصالح ملّی و دون شأن آن ها بود.

ترویج فرهنگ غربی و فساد و ضدیت با شعایر دینی و پشت پازدن به ارزش های معنوی، از ویژگی های بارز ارتش شاهنشاهی بود و

۱- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، صص ۷۵ و ۷۶.

۲- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۷۶.

۳- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۷۳.

۴-

کوچک ترین توجه یک نظامی به مراسم دینی، حساسیت فرماندهان را برمی انگیخت و از سپردن پست های مهم و کلیدی به افراد مذهبی خودداری می شد.

خانـدان پهلوی در پناه ارتش، به چپاول ثروت بی کران کشور مشـغول بودنـد و هرگونه صـدای عدالت خواهانه ای را در گلو خفه می کردنـد. ارتش، چیزی جز ابزاری برای رفـاه و آسـایش درباریـان و اجرای مقاصـد بیگانگـان نبـود و آنچه در این بین فراموش شده بود و بار هزینه ها و ریخت و پاش ها را می پرداخت، فقط ملت مظلوم و مستضعف ایران بود و بس.

۲. ژاندارمی منطقه

۲. ژاندارمی منطقه

در سال ۱۹۶۸، دولت انگلسـتان اعلام کرد که تا اواخر سال ۱۹۷۱ نیروهای خود را از منطقه خلیـج فارس خارج خواهد کرد و دولت ایران نیز آشـکارا اعلـام کرد که مصـمم است جـای خـالی نیروی نظـامی بریتانیا را در این منطقه پر کنـد. بنابراین از آن زمان، خلیج فارس و منطقه شمال اقیانوس هند به صورت بزرگ ترین مسئله طرح ریزی های دفاعی ایران درآمد.(۱)

در سـال ۱۹۶۹ نیکسـون، رییس جمهـور امریکـا در جزیره گـوام اعلـام کرد کـه سیاست دولـت امریکـا اکنـون آن اسـت که کشورهـای جهـان سوم را به قبول مسـئولیت هـای بیشتری برای دفـاع از خود ترغیب کنـد و دولت امریکا به این جریان کمک خواهد کرد. گرچه این دکترین جدید، بیشتر به ویتنام مربوط می شد، ولی برای ایران نیز معانی نهفته در برداشت و

۱- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۱۰۱.

شاه ایران که هم پول لازم را در اختیار داشت و هم کشورش در موقعیت راهبردی مهمی قرار گرفته بود، مصمم شد که از این فرصت استفاده کند.

۳. خرید بی رویه تسلیحات

۳. خرید بی رویه تسلیحات

در سال ۱۹۷۲ که نیکسون از تهران بازدید کرد، براساس یک موافقتنامه سری، اجازه داد که دولت ایران هر نوع اسلحه غیراتمی که مایل است از امریکا خریداری کند. نیکسون به ویژه موافقت کرد(۱) که هواپیماهای جنگی اف ۱۴ و اف ۱۵ که در آن زمان پیشرفته ترین هواپیماهای جهان بود به ایران فروخته شود.

در اواخر سال ۱۹۷۳ کشورهای عضو اوپک قیمت نفت را به نسبت پنج برابر افزایش دادند. به این ترتیب، درآمد ایران ناگهان چند برابر شد و با چنین پول هایی ظرفیت خرید اسلحه و مهمات نیز افزایش یافت. این دو عامل دست به دست هم دادند و بزرگ ترین رونق فروش اسلحه را در تاریخ جهان پدید آوردند.(۲)

ایران در اواسط دهه ۱۹۷۰ به بزرگ ترین خریدار اسلحه و مهمات امریکایی در جهان تبدیل شد و مبلغ کل فروش اسلحه امریکا به ایران در سال های ۱۹۷۲ _ ۱۹۷۶ به ۴/۱۴ میلیارد دلار رسید و دولت ایران در برنامه پنج ساله خود (۷۸ _ ۱۹۷۳)، ۳۱ درصد کل درآمدهای پولی خود را به مخارج نظامی اختصاص داد.(۳)

سرازیر شدن سیل اسلحه امریکایی به ایران باعث وارد کردن هر چه بیشتر کارکنان نظامی امریکایی شد و انتظار می رفت که تا سال ۱۹۸۰ در

۱- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۱۰۲.

۲- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۱۰۲.

۳- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، صص ۱۰۱ و ۱۰۲.

حدود ۵۰ تا ۶۰ هزار پرسنل امریکایی به همراه خانواده هایشان به ایران بیایند که بیشتر آنان به کارهای مربوط به امور نظامی مشغول شوند.(۱)

۴. دخالت در امور کشورهای دیگر

۴. دخالت در امور کشورهای دیگر(۲)

افزایش قدرت نظامی ارتش ایران عواقب بدی برای سیاست خارجی ایران به بار آورد.

اقدامات تجاوزکارانه آشکارا و پنهانی ایران به عمان، عراق و امیرنشین های خلیج فارس و اعزام نیروی نظامی به آن ها و به کشورهای زئیر و پاکستان(۳) و همچنین ارسال اسلحه و مهمات به ویتنام جنوبی، سومالی، اردن، مراکش و یمن شمالی از جمله آن هاست. افزون بر آن، ایران ایستگاه مقدم جاسوسی های ضد شوروی بود. از طرف دیگر، سفارش های تسلیحاتی ایران، منافع کلان به جیب کمپانی های اسلحه سازی و ارتش امریکا وارد کرده بود و ایران بدون آنکه هزینه ای برای غرب داشته باشد، از منافع آنان در منطقه دفاع می کرد.

۵. سرکوب مبارزات مردمی

۵. سرکوب مبارزات مردمی

یکی از وظایفی که به عهده ارتش گذاشته شده بود، سرکوب خیزش های مردمی و مبارزات اسلامی بود. ارتش که باید حفاظت از مرزهای میهن را به عهده گیرد، در قیام های خونین، همچون قیام ۱۵ خرداد سال ۴۲ ناگهان از شهرها سردر آورد و مردم به پاخاسته را به رگبار بست.

در روزهای پرجوش و خروش انقلاب اسلامی ایران نیز بخشی از ارتش شاهنشاهی که هنوز عظمت انقلاب را باور نکرده و کمر به

۱- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۱۰۷.

۲- دیکتاتوری و توسعه سرمایه داری در ایران، ص ۱۱۰.

۳- جلال رفیع، همراه انقلاب، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۴، چ ۱، ج ۲، ص ۲۸۷.

خدمت شاه بسته بود، تظاهرات با شکوه مردم را به خاک و خون می کشید. ولی برخورد مسالمت آمیز مردم با همان بخش از ارتش نیز چنان انسانی و انعطاف پذیر بود که هر روز خیل بیشتری از افراد ارتش به فرمان امام به صفوف مردم می پیوستند.(۱)

ارتش پس از انقلاب اسلامی

ارتش پس از انقلاب اسلامی

در اوج انقلاب، مردم برای سرنگونی رژیم طاغوت به پادگان ها حمله کردند، در نتیجه سلاح های سبک بسیاری به دست مردم افتاد و پادگان ها از نیروی نظامی خالی شد. در روز ۲۴ بهمن ۱۳۵۷ یعنی تنها ۳ روز پس از پیروزی انقلاب، سرلشکر قره نی از سوی دولت موقت به ریاست ستاد ارتش منصوب شد.

وی با حضور در دفتر ستاد و مشاهده اوضاع ارتش گفت:

«اینک وارث یک ارتش از هم پاشیده هستیم. اکنون ارتش دچار وضع نابسامانی و از هم پاشیدگی است. در ستاد کل ارتش هیچ کس نیست، وضع ما در ارتش بحرانی است».

پس از آن، به درخواست امام خمینی رحمه الله نیروهای نظامی به تدریج به خدمت بازگشتند و ارتش ایران، آرام آرام با پشتیبانی بی دریغ امام تجدید سازمان شد و از فروپاشی نجات پیدا کرد.(۲)

بدیهی است قوای مسلحی که پس از وقوع انقلاب برای ملت ایران بر جای ماند، تا اندازه زیادی به غرب _ به ویژه امریکا و فن آوری نظامی اش _ متکی بود و مستشاران بیگانه در تمام ارکان ارتش نفوذ کرده

۱- نک: روزنامه اطلاعات، دوشنبه ۲۹ فروردین سال ۱۳۶۲، شماره ۱۶۹۹۰، ص ۶.

۲- فرهاد جمشیدی و گروه نویسندگان، ریشه های تهاجم علل و زمینه های شروع جنگ، تهران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ، ۱۳۷۸، چ ۱، ج ۱، ص ۹۶.

بودند. همچنین، صنعت نظامی ایران به نسبت، نوپا بود و وابستگی شدیدی به همکاری متخصصان خارجی داشت.

انقلابیون اسلامی و در صدر آن ها امام خمینی علیه السلام بر این باور بودند که قوای مسلح کشور برای حفظ امنیت خاندان پهلوی و منافع امریکا و رژیم اشغال گر قدس، تشکیل شده است.(۱) افزون بر آن، فن آوری تسلیحاتی پیشرفته ای که قوای مسلح شاه در اختیار داشت بی فایده بود، زیرا برای استفاده از آن به راهنمایی فنی مستشاران امریکایی نیاز بود و بدون کسب اجازه از واشنگتن، امکان استفاده از این تسلیحات وجود نداشت.

با این حال، با وجود پافشاری برخی نیروها ـ منافقین و فداییان خلق و... ـ برای جانشین کردن قوای مسلح با نیروی نظامی مردمی، حکومت جدید ایران نمی خواست قوای مسلح را منحل کند. امام خمینی رحمه الله در این باره چنین اظهار کرده است:

ملت ایران را آگاه می کنم که لازم است دولت، ارتش ملی مقتدر و با روحیه ای در اختیار داشته باشد تا بتواند از کشور دفاع کند.

ایشان در عین حال افزودند که این ارتش نباید از آموزش مستشاران امریکایی بهره گیرد و فرمان آنان را به اجرا گذارد.(۲)

حوادث پس از پیروزی انقلاب و نیاز کشور به ارتش موجود، رأی و نظر امام را تأیید کرد. ارتش ایران که به علت خاصیت طبیعی انقلاب، صدمات زیادی دیده بود، از نظر آمادگی رزمی در پایین ترین سطح

۱- اریک آرنت، ظرفیت نظامی و خطر بروز جنگ، برگردان: سید شمس الدین میر ابوطالبی و محمد خوشقدم نیا و پرویز قاسمی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۹، ص ۵۹۳.

۲- اریک آرنت، ظرفیت نظامی و خطر بروز جنگ، برگردان: سید شمس الدین میر ابوطالبی و محمد خوشقدم نیا و پرویز قاسمی، تهران، چاپ اول، ۱۳۷۹، صص ۵۹۳ و ۵۹۴.

ممکن قرار داشت، به گونه ای که تعداد کارکنان و تجهیزات و وسایل، کمتر از ۵۰ درصد بود و آمادگی روانی مطلوبی هم نداشت. از سوی دیگر، اغتشاشات و آشوب های داخلی در تمام منطقه غرب، از ایلام در جنوب تا آذربایجان غربی در شمال، بر کاهش توان رزمی ارتش می افزود. حتّی پس از حمله عراق به میهن اسلامی، آن مقدار از نیروهای ارتشی نیز که تا حدی آمادگی عملیاتی داشتند، به صورت یگان های کوچکی درگیر عملیات آرام سازی و مبارزه با ضد انقلاب داخلی بودند. این درگیری با عناصر ضد انقلاب شامل نیروی هوایی ارتش و هوانیروز نیز شده بود. این دو نیروی اصلی پشتیبانی نیز در درگیری های داخلی، خساراتی دیده بودند و تعدادی از هواپیماها و هلی کوپترها به خاطر اجرای مأموریت های زیاد به تعمیرات اساسی نیاز داشتند که با توجه به محاصره اقتصادی جمهوری اسلامی ایران از سوی کشورهای تهیه کننده قطعات یدکی، مشکلات چشم گیری برای ارتش ایجاد شده بود.(۱)

جنگ تحمیلی و ره یافت ارتش

جنگ تحمیلی و ره یافت ارتش

اما... با همه این مسایل ارتش جمهوری اسلامی ایران توانست به سرعت خود را از نظر روحی، سازمان دهی و تجهیزات، بازسازی و نقش تاریخی خود را برای حفظ استقلال و تمامیت ارضی کشور ایفا کند.

ایثارها و از خودگذشتگی هایی که ارتش در سال های پس از انقلاب اسلامی و به ویژه در دوران دفاع مقدس از خود نشان داد، اعجاب جهانیان را برانگیخت و ایران را قدرتمندترین کشور منطقه معرفی کرد.

۱- سید یعقوب حسینی و محمد جوادی پور، ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس، چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران، سازمان عقیدتی ـ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۳، ج ۵، ص ۲۹.

ارتش پس از انقلاب با پذیرش حاکمیت دینی، خود را سرباز اسلام دانست و با اطاعت از ولایت امر مسلمانان، هویت جدیدی یافت و بر اساس باورهای دینی که به راستی از پدران و مادران معتقد خویش به ارث برده بود، شرف و افتخار خود را در پیروی از نایب امام زمان عج الله تعالی فرجه الشریف یافت و از هرگونه تلاش برای اعتلای کلمه حق و دفع اشرار و متجاوزین فروگذار نکرد. شاهد بر این مدعا، وجود هزاران شهید، اسیر و جانباز ارتش است که در مقام ذخیره های معنوی انقلاب و کشور باقی مانده اند.

تعامل ارتش و سپاه

تعامل ارتش و سپاه

چند روز پس از پیروزی انقلاب اسلامی و با هدف دفاع از آن، سپاه پاسداران و پس از آن بسیج تشکیل شد. این دو نیرو هر چند به خاطر ایمان قوی و انگیزه شهادت طلبی از کارایی بالایی برخوردار بودند، ولی در حیطه نظامی و امور فنی، از معلومات روز بی بهره بودند و با تکنیک ها و تاکتیک های نظامی، آشنایی چندانی نداشتند.

در این راستا، ارتش که سلاح های سنگین را در اختیار داشت، با سپاه پاسداران که سازمان دهی اولیه خود را تجربه می کرد و بسیج که ظهور یافته نیروهای مردمی بود، در هم آمیخته شدند و یکدیگر را تکمیل کردند. افسران با ایمان ارتش، دانش نظامی را در اختیار نیروهای دیگر قرار دادند(۱) و مردان با ایمان و انقلابی سپاه روش جنگ های کلاسیک را آموختند و هم آنان بودند که توانستند با استفاده از این علوم و فراگیری دانش جنگ های نامنظم چریکی از افراد با تجربه و کارکشته ای همچون

۱- ارتش جمهوری اسلامی ایران در هشت سال دفاع مقدس، ج ۱، ص ۱۷۶.

شهید دکتر چمران به پیروزی های بزرگی در عرصه دفاع مقدس دست یابند.

ولی مهم تر از همه اینها، همدلی و رابطه برادرانه ای است که میان افراد ارتش، سپاه و بسیج به برکت اسلام و انقلاب به وجود آمده بود و همچنان ادامه دارد و بی شک روح برادری ایمانی و علاقه و محبّتی که از آن سرچشمه می گیرد، همان، پدید آورنده بنیان محکم و استوار و خلل ناپذیر جبهه حق در برابر جبهه باطل است.

ماجرایی شیرین از سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی!

ماجرایی شیرین از سرلشکر خلبان شهید عباس بابایی!

«در قرارگاه رعد سالنی برای استراحت برادران بسیجی اختصاص داده بودند که تا قبل از حرکت و آماده شدن اتوبوس ها در آن سالن استراحت کنند و پذیرایی مختصری از آنان به عمل بیاید. شهید بابایی بیشتر وقت ها برای هماهنگی عملیات برون مرزی به قرارگاه می آمد و اگر پرواز داشت تا آماده شدن هواپیما بی کار نمی نشست و از بسیجی ها و مجروحین جنگی پذیرایی و یا به مکانیسین های هواپیما کمک می کرد.

یک روز عده ای از برادران بسیجی با دو فروند هواپیمای ۱۳۰C به پایگاه آمده، در سالن به استراحت پرداختند. شهید بابایی با لباس بسیجی و یک سینی پر از چای در دستش وارد شد، کسی آمد و خواست سینی چای را از دستش بگیرد، ولی او گفت: من نوکر بسیجی ها هستم و افتخار می کنم که در خدمت آن ها باشم. شهید بابایی سینی چای را در مقابل بسیجی ها می چرخاند و آن ها گمان می کردند که او کارگر خدماتی قرارگاه است. استکان های چای که در سینی بود، تمام شد و شهید بابایی متوجه شد که به یکی از برادران چای تعارف نکرده است. به همین سبب آن شخص برخاست و در حالی که خشمگین به نظر می رسید، با تندی

به او اعتراض کرد و گفت: چرا جلوی من چای نگرفتی؟

شهید بابایی با لحن بسیار مؤدبانه دستی بر سر او کشید و گفت: برادر جان ببخشید، متوجه نشدم. همین الآن می روم و برایتان چای می آورم. آن بسیجی که فرد کم حوصله ای بود، شهید بابایی را هل داد، در نتیجه تعادلش بر هم خورد و چند قدمی به عقب رفت، ولی خودش را کنترل کرد و با عذرخواهی، دوباره به طرف آشپزخانه رفت تا چای بیاورد.

مسئولان بسیجی ها که تماشاگر صحنه بودند و شهید بابایی را می شناختند، بی درنگ آن بسیجی را به بیرون از سالن هدایت کردند و در حالی که صدای اعتراض آن ها به گوش می رسید، گفتند:

برادر، شما که به عنوان یک رزمنده و ایثارگر جهت اعزام به منطقه به اینجا آمده ای، باید صبر و حوصله ات بیش از اینها باشد. نباید به خاطر یک استکان چای این گونه معترض شوی. آیا می دانی او کیست؟ او سرهنگ بابایی، معاون عملیاتی نیروی هوایی است.

در این زمان، شهید بابایی با سینی چای به داخل سالن آمد، به اطراف نگاه کرد و دریافت که آن بسیجی داخل سالن نیست. پس بیرون رفت و وقتی صدای مسئولان را شنید که آن بسیجی را سرزنش می کنند، نزد آنان رفت و گفت: چرا او را مؤاخذه می کنید؟ اگر او به من توهین کرده، هیچ اشکالی ندارد.

سپس خیلی محترمانه در حالی که لبخند بر لب داشت چای را به آن برادر بسیجی تعارف کرد.

بسیجی که از برخورد شهید بابایی شرمگین به نظر می رسید، در حالی که سرش پایین بود، عذرخواهی کرد و گفت: مرا ببخشید، شما را نشناختم.

شهید بابایی دوباره دستی بر سر و روی آن بسیجی کشید و گفت:

برادر، هیچ عیبی ندارد. من نوکر شما بسیجی ها هستم».(۱)

۱- سید حکمت قاضی میرسعید، محمد طاهری آذری و رحمت اللّه سلمان ماهین، پرواز تا بی نهایت، تهران، انتشارات عقیدتی _ سیاسی نیروی هوایی ارتش، ۱۳۷۴، صص ۲۲۸ و ۲۲۹.

فصل چهارم: ارتش در برهه های حساس

اشاره

فصل چهارم: ارتش در برهه های حساس

زیر فصل ها

۱. دوران انقلاب

۲. مقابله با کودتاگران

۳. جنگ تحمیلی

۱. دوران انقلاب

اشاره

۱. دوران انقلاب

ارتش ایران در زمان انقلاب اسلامی حدود ۵۰۰۰۰۰ نیروی نظامی داشت(۱) و امید شاه برای بقای سلطنت و اتّکای امریکا در حفظ منافع استعماری اش به شمار می رفت. آنان در تحلیل های خود، ارتش را تنها عامل بازدارنده انقلاب در صورت ناکامی روش های سیاسی می دانستند. حکومت وقت، سال ها در سازمان دهی، تجهیز و تربیت نیروی انسانی ارتش کوشیده، بخش عمده ای از ثروت کشور را به پای آن ریخته و سرمایه گذاری چندین میلیاردی در آن کرده بود. حال که به ارتش نیاز داشت، نه شرایط سیاسی و اجتماعی، اجازه به کارگیری آن را می داد و نه بافت انسانی و زمینه روانی ارتشیان شایستگی چنین مهمّی را به سران خود اعلام می کرد.

دولت ها یکی پس از دیگری تشکیل می شدند و ناکام می رفتند و ارتش با ایجاد حکومت نظامی در شهرها و اقداماتی محدود، به انتظار آینده و ایفای نقش تاریخی مبهم خود، سرگردان و بلاتکلیف مانده بود.

از سوی دیگر، برای انجام کودتای نظامی، بین امریکایی ها اتفاق نظر وجود نداشت و مخالفان کودتا، ارتش را در اداره کشور و حکومت بر

۱- حمید احمدی، اسرار سقوط شاه، خاطرات برژینسکی، چاپ نراقی، انتشارات جامی، ۱۳۶۲، ص۶۵.

آن ناتوان می دانستند.(۱)

در این بین، نظامیانی که دلسوز و متعهد به مملکت و مردم خویش بودند تلاش می کردند تا از رویارویی ارتش با مردم بکاهند. برای نمونه، می توان به تلاش های نتیجه بخش شهید فلاحی در شیراز اشاره کرد. وی که هم زمان با اوج گیری مبارزات انقلابی مردم بر ضد حکومت پهلوی، معاون فرماندهی مرکز پیاده شیراز بود، کوشید تا حکومت نظامی در آن شهر لغو و مسئولیت آن، به شهربانی سپرده شود.(۲)

ریشه های دینی ارتشیان؛ مایه نجات

بی تردید، می توان یکی از علل عدم کارایی ارتش در آن زمان را در ساختار انسانی خود ارتش جست وجو کرد، زیرا بخش اصلی آن را نیروهای وظیفه تشکیل می داد که معمولاً ـ از قشرهای متوسط یا فقیر بودند و با خانواده های خود در مبارزه با رژیم طاغوت انگیزه های مشترکی داشتند. آنان در فرصت های مناسب، صحنه را خالی و به دستور امام از پادگان ها فرار می کردند.(۳)

نیروهای کادر رسمی ارتش نیز از سلسله مراتب فرماندهی خود، دل خوشی نداشتند و با کندی و بی میلی انجام وظیفه می کردند و کم نبودند ارتشیانی که پایبند ارزش های اسلامی بودند. ماجرای پیش آمده افزون بر آنکه با آموخته های دینی و ملیشان ناهماهنگی داشت، تلاش می کرد تا آنان را در حد عناصر بی ارزش که باید فدای جاه طلبی و عیش و نوش

۱- حمید احمدی، اسرار سقوط شاه، خاطرات برژینسکی، چاپ نراقی، انتشارات جامی، ۱۳۶۲، صص ۷۱ و ۷۷.

۲- احمد حسینیا، امیر خستگی ناپذیر، چاپخانه مرکز اسناد انقلاب اسلامی، انتشارات مرکز استاد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰، چ اول، ص ۱۹.

۳- صحیفه امام، ج ۵، ص ۲۵۹.

خانـدان پهلوی شونـد، کـاهش دهـد. از سوی دیگر، امام امت با اعلامیه ها و پیام های مختلف، ارتشـیان را به یافتن شخصـیت واقعی خویش و احساس سروری و سربلندی دعوت و مردم را به جلب و پشتیبانی ارتش تشویق می فرمود. امام راحل رحمه الله در پاریس خطاب به نیروهای ارتش اظهار داشتند:

شماها، جوان های از صاحب منصب های ارتش که مثل آن پیرها نیستید که دیگر آن فطرتتان را از دست داده باشید در مقابل دلار! شـما برگردید به آغوش ملت و ملت شـما را می پذیرد و حکومت اسـلام هم شـما را نگهداری می کند... در هر صورت من از این جوان هـایی که در ارتش هسـتند... و من می دانم که آن هـا فطرت اسـلامی خودشـان، فطرت انسانی خودشان را از دست نداده اند و اینها قلبا با ملت هستند...(۱)

بازگشت ارتش به سوی ملت

به هر حال، ارتش تصمیم تاریخی خود را در جانبداری از اسلام و مردم کشور گرفت و به طاغوت و استکبار «نه» گفت.

ادای احترام همـافران نیروی هوایی به امـام امت در روز ۱۹ بهمن در مـدرسه علوی تهران، نقطه عطفی در همبسـتگی ارتش با ملت بود. حضور آنان با لباس رسـمی، راه را برای پیوسـتن آشـکار دیگر نیروها هموار کرد و در عرض چنـد روز تا ۲۲ بهمن، هماهنگ با مردم به آغوش اسلام بازگشتند، طعم شیرین پیروزی را چشیدند و در راه برپایی نظامی مقدس گام برداشتند.(۲)

۲. مقابله با کودتاگران

اشاره

۲. مقابله با کودتاگران

۱- صحیفه امام، ج ۵، ص ۲۱۴.

۲- علی دوانی، نهضت روحانیون ایران، چاپ مهر، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷، چ ۲، ج ۱۰، ص ۲۴۶.

کودتای نوژه

این کودتا که در تاریخ ۱۸ تیرماه ۱۳۵۹ کشف و خنثی شد، از سوی امپریالیسم امریکا و با همکاری عراق، اسراییل و مصر، طرح ریزی شده بود و سلطنت طلبان، ساواکی ها، هواداران اویسی و بختیار، عناصر اخراجی ارتش و ادارات، چپ های امریکایی و گروهک های وابسته به شرق و غرب مأمور اجرای آن بودند.

فرماندهی کودتا را دو تن از تیمسارهای شاهنشاهی به عهده داشتند. کودتاگران با نام «ارتش رهایی بخش ایران» (آرا) عملیات را طرح ریزی کرده بودند و بر آن بودند تا در مراحل اجرای عملیات،(۱) حدود ۷۰ تن از شخصیت های مذهبی و سیاسی را در مدت ۱۲ ساعت دستگیر کنند.

عملیات کودتا باید به طور هم زمان در تهران و سایر شهرهای بزرگ اجرا می شد و هواپیماها اماکنی مانند مدرسه فیضیه، اقامتگاه امام، کمیته مرکزی، نخست وزیری، میعادگاه های نماز جمعه و... را بمباران می کردند. کودتاگران قصد داشتند در این بمباران ها از بمب های خوشه ای و آتش زا استفاده کنند. آنان ۳۰ هواپیما، ۶۰ خلبان و حدود ۵۰۰ نفر از افراد فنی و نظامی را برای شرکت در عملیات آماده کرده بودند.(۲)

رکنی، یکی از سردمداران کودتای ناموفق نوژه، از همکاری اسراییل، عراق و مصر و کمک مالی ۱۰ میلیون دلاری یکی از کشورها پرده برداشت و در تحقیق از کودتاگران پشتیبانی تمام ابرقدرت ها از آنان و

۱- سید علی موسوی، کودتا و ضد کودتا، چاپ نشر: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۰، ص ۱۸۸. «پایگاه سوم نیروی هوایی نوژه در ۶۰ کیلومتری همدان است. این پایگاه تا قبل از انقلاب پایگاه «شاهرخی» نامیده می شد. پس از انقلاب اسلامی به «پایگاه حرّ» تغییر نام یافت. پس از شهادت یکی از خلبانان حزب اللهی پایگاه حر که نوژه نام داشت و در مأموریت پاکسازی کردستان از عناصر آشوب گر به شهادت رسیده بود، مجددا نام پایگاه تغییر کرد و پایگاه «شهید نوژه» نام گرفت.» کودتای نوژه، مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، ۱۳۶۸، چ ۲، ص ۱۴۸.

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۱۸۹.

همکاری چریک های فدایی، مجاهدین خلق و پان ایرانیست ها با آنان آشکار شد.(۱)

رکنی در مورد رابطه کودتاگران با ارتش، اظهار می دارد که عناصر کودتا برای جلب ارتشیان روی دو موضوع کار می کردند:

۱. سوء استفاده از روحیه ناسیونالیستی ــ ملی گرایی ــ نظامیان، به این صورت که ایران در حال از دست رفتن است و ملیّت ما، عربی ــ نه اسلامی ــ می شود.

۲. جذب عناصر اخراجی و بازنشسته ارتش برای همکاری.

در شبی که قرار بود کودتا اجرا شود، نزدیکان امام امت توطئه امریکا را به استحضار ایشان رسانده بودند. امام خیلی آرام و خونسرد تبسم کرده؛ فرموده بودند: «توی این مردم نمی شود کودتا کرد.» و حتی از امام خواسته بودند که برای احتیاط، اقامتگاه خود را ترک کنند. امام در پاسخ فرموده بودند: «من از اینجا تکان نمی خورم و همین جا هستم، هر کدام [از افراد] می خواهند بروند».(۲)

سرانجام، یک خلبان پایگاه هوایی شهید نوژه و سپس یکی از درجه داران تیپ نوهد ــ تقریبا یک روز مانده به انجام کودتا آن را افشا کردند.

در اینجا هر چند به ظاهر، عمل این دو نفر چنین تأثیر بسزایی را در سرنوشت یک ملت می گذارد. ولی درواقع، اقدام آن ها از ایمان و اراده و آرمان میلیون ها انسان الهام گرفته است. آیا بستری زیباتر و بارورتر از این برای جریان مشیت الهی وجود دارد.(۳)

۱- کودتا و ضد کودتا، ص ۱۹۰.

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۱۹۸.

۳- کودتای نوژه، ص ۱۹۲.

۳. جنگ تحمیلی

۳. جنگ تحمیلی

ارتش جمهوری اسلامی ایران در جنگ تحمیلی وظیفه خود را به خوبی انجام داد و در راه پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی کشور، هرچه داشت هزینه کرد و همین امر سبب شد تا تجربه ها آموزد و به تاکتیک های جدید راه یابد و به قدرتمندترین ارتش منطقه تبدیل شود.

در جنگ تحمیلی، ارتش ایران با دو لشکر تقویت شده در برابر ۱۲ لشکر سازمان یافته به همراه تعدادی تیپ مستقل و گردان های کماندویی، به مقابله برخاست. بر اساس این محاسبه، نسبت توان رزمی دشمن به خودی، ۱۰ به یک بود. دشمن در تجاوز خود به میهن اسلامی، توانسته بود ۱۵۰۰۰ کیلومتر مربع از خاک مقدس ما را در جنوب و غرب کشور به اشغال خود در آورد. ولی با وجود این برتری ناعادلانه، ارتش جمهوری اسلامی ایران پس از متوقف کردن دشمن متجاوز و با همکاری و هماهنگی نیروهای مردمی، مانند سپاه پاسداران و بسیج، به تدریج شرایط رزمی مناسبی پیدا کرد و نیروهای مسلّح به صورت یکپارچه، ضربات کوبنده خود را بر متجاوز آغاز کردند و با انجام عملیات متعددی در هشت سال دفاع مقدس، دشمن را تا پشت مرزها بیرون راندند و او را شکست سختی دادند و لوح زرینی از شجاعت ها، دلاوری ها و ایثارگری ها در تاریخ به یادگار گذاشتند.(۱)

ارتش جمهوری اسلامی ایران در طول هشت سال دفاع مقدس، عملیات مهمی را در داخل و خارج از مرزهای میهن اسلامی، به اجرا درآورد و به کمک سپاه و بسیج، دشمن را که به امید اشغال خوزستان و

۱- جزوه ارتش جمهوری اسلامی ایران تجاوز عراق و نتیجه جنگ، سازمان حفظ آثار و ارزش های دفاع مقدس، ص ۱.

سرنگونی نظام مقدس جمهوری اسلامی ۱۵۰۰۰ کیلومتر مربع از خاک پاک کشور را به تصرف خود درآورده بود، با خواری و ذلت به پشت مرزها راند. دلیر مردان ارتش از همه امکانات و توان خود برای پاسداری از مکتب و میهن و سربلندی امت اسلامی بهره جستند و در زمین، هوا و دریا با ایثارگری ها و جانفشانی ها، پای بندی به ارزش ها و بزرگی روح و آرمان خود را به اثبات رساندند.

بیش از ۳۱ عملیات مهم و دامنه دار ارتش، هر کدام کتابی از سختی ها، بی خوابی ها، محرومیت ها، زخم ها، گرسنگی ها، تشنگی ها و هزاران جلوه ایثار و فداکاری است که به پای درخت آزادی و سربلندی این کشور ریخته شده و جز با پاداش معنوی و الهی، پاسخی برای آن نمی توان یافت.(۱)

نکته قابل توجه در کار ارتش این بود که ارتشیان ما، جنگ تحمیلی را با عشق و آگاهی سپری کردند. وصیت نامه هایی که از شهیدان صحنه جنگ با نیروهای مزدور عراق به دست ما رسیده است و تصویر زیباترین حماسه ها را ترسیم می کند، نشان می دهد که آن ها شهادت را انتخاب کرده بودند و همچون ارتش های دیگر، مرگ بر آن ها تحمیل نشده بود. آنان در سنگر ایثار و شهادت این حقیقت را «شهود» کردند که حکومت ایران، حکومتی اسلامی، مردمی، انقلابی و استعمار ستیز است و با چشم خویش شاهد رویارویی حق و باطل بودند و با دستان خود در این پیکار تاریخی شرکت کردند.(۲)

۱- جزوه ارتش جمهوری اسلامی ایران تجاوز عراق و نتیجه جنگ، سازمان حفظ آثار و ارزش های دفاع مقدس، ص ۱.

۲- همراه انقلاب، ج ۲.

فصل پنجم: سلسله مراتب در پیکره ارتش

اشاره

فصل پنجم: سلسله مراتب در پیکره ارتش

زیر فصل ها

جایگاه ولایت فقیه در سلسله مراتب ارتش

ویژگی های فرمانده

وظایف فرماندهی

درجه در ارتش

درجه های نظامی (قبل و بعد از اسلام)

درجه های نظامی و درجه های معنوی

اطاعت از مقام بالاتر

اطاعت از مقام بالاتر در نگاهی دیگر

جایگاه ولایت فقیه در سلسله مراتب ارتش

جایگاه ولایت فقیه در سلسله مراتب ارتش

ولایت از مهم ترین اصول مذهب است و استمرار رهبری رسول اکرم صلی الله علیه و آله جز با ولایت معصوم علیه السلام و سپس ولایت فقیه ممکن نیست.

حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام در خطبه شقشقیه می فرماید:

«حال آنکه می دانست من برای خلافت مانند قطب وسط آسیاب هستم» یعنی همان گونه که آسیاب جز برگرد میله اش نمی گردد، خلافت نیز بدون من استوار نخواهد شد و امور آن بدون وجود من به گردش نمی آید.

ابن ابی الحدید می گوید: «مراد حضرت این است که من در قلب، میان و مرکز خلافت جای دارم، همان گونه که میله در

وسط دایره آسیاب قرار دارد».(۱)

بنابراین، امت اسلامی، به ویژه نیروهای مسلح همواره باید برگرد قطب رهبری بچرخند و حرکات کند یا تند، توقف و... خود را بر اساس محور، تنظیم کنند.

بر اساس اصل یکصد و دهم قانون اساسی، ولی فقیه، فرمانده کل نیروهای مسلح است.

از پی آمدهای تبعیّت از ولایت فقیه، آن است که اطاعت از فرماندهی، دیگر تنها در انضباط صوری نیست، بلکه افزون بر آن، لزوم شرعی نیز پیدا می کند و از جایگاهی الهی برخوردار می شود.(۲)

۱- شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید، ج ۱، ص ۱۵۳.

۲- علی شیخیان، علی محمدی و مهدی عبداللهی، نیروهای مسلح در وصیت نامه امام خمینی رحمه الله، مرکز تحقیقات اسلامی ــ نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۷۷، چ ۱، ص ۳۶.

ویژگی های فرمانده

ویژگی های فرمانده

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در عهدنامه خود به مالک اشتر می فرماید:(۱)

آن کس را از لشکریان خود، فرمانده سپاه کن که دارای خصلت های زیر باشد:

۱. در پیش خود از همه نسبت به خدا و رسول خدا صلی الله علیه و آله و نسبت به امام و رهبر تو با اخلاص تر و خیرخواه تر باشد.

۲. از همه پاکدامن تر و پارساتر باشد.(۲)

۳. از همه شکیباتر و بردبارتر و از کسانی باشد که خشم او را فرانگیرد و به زودی از جای خود به در نرود.

۴. عذرپذیر باشد.

۵. با بینوایان و ضعیفان، رئوف و مهربان باشد.

۶. در برابر افراد نیرومند و با نفوذ ــ تأثیرناپذیر و خوددار باشد.

۷. از کسانی باشد که سختی و دشواری کارها، او را از جای به در نبرد و از خود بی خود و بیچاره نسازد و ناتوانی و سستی، او را زمین گیر نکند.

۸. باید برگزیده ترین فرماندهان سپاهت در نزد تو، کسانی باشند که با افراد دیگر سپاه همدردی و به آن ها کمک می کنند و تا آنجا که وسیله وسعت زندگی خود آن ها و افراد خانواده شان باشد، از آنچه در دسترس دارند به آن ها می بخشند و از این رو، یکدل و یک جهت در جهاد با دشمن بکوشند و پریشان خاطر نباشند.

امام در جای دیگر می فرماید:

سپس خود را به مردمان خانواده دار و آبرومند و منسوبان به خانواده های خوش سابقه و خوب نزدیک کن و فرماندهان خود را از میان آن ها انتخاب نما.(۳)

۱- حبیب اللّه خویی، نهج البلاغه، چاپخانه قدس، انتشارات بنیاد فرهنگی امام مهدی عج قم، ۱۳۷۲، چ ۱، ج ۲، صص ۷۹۰ و ۷۹۱.

۲- در متن عربی «اتقـاهم جیبـا» است و در کتاب مفردات نهـج البلاغه، ج ۱، ص ۲۴۳ به معنـای «دل و قلب او پاک تر باشـد» آمده است.

۳- نهج البلاغه خویی، ج ۲، ص ۷۹۰ و ۷۹۱.

وظایف فرماندهی

وظایف فرماندهی

۱. شـناخت عمیق : بدین معنا که فرمانده باید نفرات تحت فرمان خود را بشناسد تا بداند چه کسی را در کدام مقام قرار دهد و افراد لایق را در منصب های حسّاس بگمارد.

همچنین فرمانـده بایـد از نفرات و تجهیزات دشـمن آگـاهی داشـته باشـد تـا بتوانـد امکانات و نفرات خود را برای رویارویی با دشمن ارزیابی کند و اقدام لازم را انجام دهد.(۱)

۲. حفظ اسـرار نظامی : از وظایف مهم یک فرمانده، حفظ اسرار نظامی است. فرمانده لایق، اسرار را به خوبی پنهان می کند و امکـان اطلاـع رسـانی به سـتون پنجم و عوامل جاسوسـی دشـمن نمی دهـد. علی علیه السـلام در یک سـخنرانی برای نیروهای خویش می فرماید:

آگاه باشید که حق شما بر من این است که من، جز اسرار نظامی، هیچ گونه رازی را از شما پنهان ندارم.(۲)

۳. تبیین هدف و تحریک انگیزه ها:(۳) از دیگر وظایف فرمانده این است که در زمان جنگ، هدف از جنگ را به طور کامل برای نیروهای رزمی تشـریح کنـد تا آن ها با آگاهی و ایمان کامل، در این راه گام بردارنـد. زیرا ناآگاهی از اهداف جهاد، به سستی نیروها و سـردرگمی آن ها می انجامد. پیامبر اکرم صـلی الله علیه و آله افزون بر سخنرانی ها و پند و اندرزها، در هنگام گسیل سپاه برای نبرد، آن ها را به هدف توجه می داد و می فرمود:

۱- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۷۱.

۲- محمد دشتی، نهج البلاغه، چاپ افق، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی شاکر قم، ۱۳۷۹، چ ۱، ص ۵۶۲، نامه ۵۰.

۳- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، صص ۷۲ و ۷۳.

با نام خدا و برای خدا و در راه خدا و بر روش رسول خدا جهاد کنید.(۱)

افزون بر این، فرمانده باید انگیزه نیروهای خویش را تحریک کند. علی علیه السلام در جمله ای کوتاه افراد سپاه خود را سرزنش می کند و می فرماید:

آیا دین ندارید که شما را گرد آورد یا غیرتی ندارید که شما را به خشم وا دارد.(۲)

۴. تشویق نیروها : به این وسیله فرمانده می تواند توان رزمندگان را بیش از پیش به کار اندازد و دسترسی به پیروزی را آسان تر کند. علی علیه السلام به عنوان یک دستور کار به مالک اشتر می فرماید:

پی درپی آن ها را تشویق نما و کارهای مهمّی را که انجام داده اند بر شمار، زیرا یادآوری کار نیک آن ها، شجاعانشان را به حرکت بیشتر وا می دارد و آنانی را که در کار کندی می ورزند، تشویق می کند، اگر خدا بخواهد.(۳)

۵. ایجاد هماهنگی بین واحدها : با این کار همبستگی و تشکّل بین تمامی واحدهای رزمی و پشتیبانی ایجاد می شود، به گونه ای که کار هر کدام، کار دیگری را تکمیل می کند. بدیهی است چنین اقدامی، به تفکّر و برنامه ریزی و طرح های مناسب نیاز دارد.(۴)

۶ . پیش بینی مواضع : فرمانده باید با منطقه رزمی آشنا باشد و درباره تغییر مواضع و جابه جایی نیروها در مواقع لزوم، پیش بینی و دوراندیشی لازم را داشته باشد. با نگاهی به نبردهای پیامبر در جنگ های خندق، بدر،

۱- ثقه الاسلام کلینی، الفروع من الکافی، بیروت، دارصعب دارالتعارف، ۱۴۰۱ ق، چ ۳، ج ۵، ص ۳۰.

۲- نهج البلاغه دشتی، ص ۹۲.

۳- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۷۴؛ نهج البلاغه دشتی، ص ۵۷۴، نامه ۵۳.

۴- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۷۴.

احد و... مشاهده می شود که گاهی دستور کندن خندق صادر می کرد و زمانی فرمان جنگ تن به تن و گاهی دستور یورش جمعی. هرگاه لازم بود، ساعت حرکت و مسیر آن را تغییر می داد و یا در جنگی دیگر، منجنیق به کار می گرفت.(۱)

۷. مشورت و پذیرش آرا:(۲) فرمانده باید اصل مشورت با فرماندهان زیردست و افراد خودی را فراموش نکند و تصمیمات خود را از مجرای شورای جنگی بگذراند.(۳) علی علیه السلام می فرماید:

کسی که با صاحبان عقل مشورت کند، راه صحیح را فرا می گیرد و کسی که استبداد رأی به خرج دهد، هلاک خواهد شد.(۴)

آن حضرت در جای دیگر می فرماید:

حق شما بر من این است که کاری را بدون شور و مشورت شما انجام ن‍ده‍م، م‍گ‍ر در ح‍ک‍م شرعی (که در آن نیاز به شور دیگران نیست).(۵)

درباره مشورت، به داستان های تاریخی جالبی برخورد می کنیم برای نمونه:(۶)

الف) جنگ خندق: پیش از جنگ، پیامبر با اصحاب مشورت کرد، سلمان فارسی نظری داد و آن حضرت نظرش را پذیرفت. او گفت: در مملکت ما هرگاه سپاه زیادی قصد حمله به شهری داشته باشد دور شهر را خندق می کنند تا جنگ از یک طرف باشد و قسمت های دیگر در امان

۱- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۷۵.

۲- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۷۷.

۳- محمد کریم اشراق، تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۶۸، چ ۴، ص ۲۹۷.

۴- نهج البلاغه دشتی، ص ۶۶۵، حکمت شماره ۱۶۱.

۵- نهج البلاغه دشتی، ص ۵۶۲، نامه ۵۰.

۶- سید علی اکبر صداقت، جنگ و ارتش، نشر روح، صص ۳۶ و ۳۷.

باشـند. بر این اساس، حدود یک ماه طول کشـید تا سـپاهیان اسلام خندقی به طول ۶۰۰۰ متر و عمق ۳ متر (یـا دو و نیم متر) و پهنای ۵ متر کندند و به روایتی، آن را به آب بستند تا مانع ورود دشمن شود.

ب) جنـگ خیبر: در این جنـگ، یکی از اصـحاب به نـام «حباب بن منـذر» نزد پیامبر آمـد و گفت: یا رسول اللّه، این دشـمنان (جهودان) درختان نخلی را که در اطراف قلعه هایشان است از زن و فرزند و دوسـتانشان، بیشتر دوست دارند، اگر فرمان دهید که درختان نخلستان را قطع کنند بر غم و اندوه آنان افزوده خواهد شد و روحیه خود را از دست می دهند.

پیامبر این رأی را پذیرفت و دسـتور داد نخل ها را قطع کنند و اصـحاب هم بدون توقف ۴۰۰ درخت خرما را قطع کردند تا بر دشمن پیروز شوند.

ج) جنگ احـد: در این جنگ، قبل از روبه رو شدن با دشـمن، دو تاکتیک جنگی در حضور پیامبر مطرح شد ؛ یکی ماندن در مدینه و جنگیدن با دشـمن به وسـیله زدن سـنگ و تیر از بالای برج ها و قلعه ها و دیده بان ها و دیگری جنگیدن با دشـمن در بیرون شهر.

با اینکه پیامبر نظر اول را پسـندیده بود، چون نظر دوم، طرف داران بیشتری داشت آن را پـذیرفت و با آن دید الهی اش فرمود: احتمال شکست هم وجود دارد.(۱)

۸ . مواسات با افراد : امیرالمؤمنین علی علیه السلام در عهدنامه خود به مالک اشتر می فرماید:

فرماندهان لشکر تو باید کسانی باشند که در کمک به سپاهیان، بیش از

۱- جنگ و ارتش، ص ۳۹.

همه مواسات ــ کمک و همیاری ــ کننـد، به طوری که هم نفرات سـربازان و هم کسانی که تحت تکفل آن ها هسـتند، اداره شوند.(۱)

۹. عدالت گری: فرمانده باید عدالت پیشه و دادگر باشد و میان فرماندهان و سربازان تبعیض نگذارد و ستمی روا ندارد.(۲)

۱۰. آگـاهی از وضـعیت سـربازان: خود فرمانـده بایـد از وضـعیت و تجهیزات سـربازان آگـاهی یابـد و به خوراک و پوشـاک سربازان همیشه و به دقت رسیدگی کند.(۳)

۱۱. پاسداری از جان سربازان: فرمانده باید در پاسداری از جان افراد تا حد ممکن کوشا باشد و با برگزیدن روش های مطالعه شده، از تلفات جلوگیری کند، آن را به حداقل برساند و علم جنگ را بداند.(۴)

۱۲. نظـارت بر اجرای فرمـان های نظامی: فرمانـده بایـد مراقب باشـد که فرمانـدهان پایین تر و سـربازان، اوامر و فرمان ها را به خوبی اجرا کنند.

۱۳. پاسـداری از حـدود الهی: فرمانـده بایـد در عملیات نظامی، از حدود الهی تجاوز نکند و قواعد انسانی را در نظر بگیرد. از حضرت صادق علیه السلام نقل کرده اند که فرمود:

چون پیامبر عده ای را برای سریه ای ــ جنگی که پیامبر در آن شرکت نمی کرد ــ گسیل می داشت، به آنان می فرمود: به نام خـدا و در پناه و راه او و به پیروی از پیغمبرش برویـد. خیانت در غنیمت و سـرقت از آن را پیش از تقسـیم کردن، روا مدارید. کشـته های دشـمن را مثله (قطعه قطعه) نکنید، غدر (نیرنگ) مکنید، پیرمرد فرتوت و کور و کر و زنان را نکشید، درخت را تا ناچار نشوید، قطع نکنید...(۵)

۱- درس هایی از نظام دفاعی اسلام، ص ۷۸.

۲- تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، ص ۲۹۷.

۳- تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، ص ۲۹۸.

۴- تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، ص ۲۹۸.

۵- تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، ص ۳۰۱.

درجه در ارتش

درجه در ارتش

درجه در لغت به معنـای پایه، رتبه، پلّه، مقام، منزلت و همچنین مرتبه نظامی است. و درجه دار به معنای کسـی است که دارای درجه و رتبه است و به فردی که درجه نظـامی (از سـرجوخه تا اسـتوار) دارد گفته می شود.(۱) البته مراد مـا در اینجا از درجه دار، مطلق درجه است و همه مراتب نظامی را شامل می شود.

در قرآن مجید لفظ درجه یا درجات در آیات متعددی ذکر شده است. ولی آنچه مسلّم است، خداوند متعال بر درجات معنوی و اخروی تأکید دارد. برای نمونه، در آیه ۹۵ سوره نساء ـ خدای سبحان می فرماید:

فَضَّلَ اللّهُ الْمُجاهِـدینَ بِأَمْوالِهِمْ وَ أَنْفُسِـهِمْ عَلَی الْقاعِـدینَ دَرَجَهً ... خداونـد، کسانی را که با مال و جان خود جهاد می کنند، به درجه ای بر خانه نشینان مزیّت بخشیده است...

و همچنین در انتهای آیه، مجاهـدان را به اجر عظیم بشارت می دهـد و می فرمایـد: و فضّل اللّه المجاهـدینَ علی القاعدینَ اجرا عظیما. بنابراین در این دنیا، هرچند ممکن است به دنبال اجر و درجه اخروی، مواهب مادی هم به چنین افرادی برسد، مقصد و هدف، همان به دست آوردن درجات و قرب الهی است.

درجه های نظامی (قبل و بعد از اسلام)

درجه های نظامی (قبل و بعد از اسلام)

پیش از اسـلام، عرب ها با درجات نظامی آشـنا نبودند، تنها هر قبیله امیری داشت و اگر خود امیر به جنگ نمی رفت، کسی را بـه فرمانـدهی تعییـن می کرد که او را «منکب» می گفتنـد. «عریـف» زیردست منکب و «نفیر» یـا «نفر» تحت نظر عریـف انجـام وظیفه می کردند و به طور معمول عریفان

۱- معین، فرهنگ فارسی، تهران، ج ۲، ص ۱۵۰۶.

پنج نفر بودند. در آغاز اسلام نیز همین روند ادامه داشت و شخص باسابقه به فرماندهی سپاه انتخاب می شد و چندین عریف نیز زیردست او بودند و هر عریفی بر ده سپاهی نظارت می کرد. کم کم شماره عریفان تا صد فزونی یافت و زیر نظر هر عریفی بنا به مقتضیات و سابقه، از بیست تا چهل سپاهی قرار گرفت. افزون بر این، مأمورین از طرف امیر که عهده دار امور مالی بودند، حقوق سپاهیان را به عریف می دادند و عریف آن را میان افراد تقسیم می کرد و این ترتیب، تا دوران بنی امیه نیز ادامه داشت، ولی در زمان عباسیان درجات ارتش به این گونه تنظیم شد: عریف فرمانده ده سپاهی، خلیفه فرمانده پنجاه سپاهی و قائد فرمانده صد سپاهی. بعدها این ترتیب نیز تغییراتی کرد.(۱)

درجه های نظامی و درجه های معنوی

درجه های نظامی و درجه های معنوی

در تمام ارتش های دنیا برای ایجاد نظم و سلسله مراتب و تعیین حقوق و برخورداری از امکانات زندگی و شغلی و... موقعیت اشخاص را تعریف می کنند و بر اساس تحصیلات، سابقه کار و جنبه های دیگر، برای آن ها مراتب نظامی و درجاتی در نظر می گیرند که با جهان بینی حاکم بر آن ارتش و جامعه هماهنگی دارد. گاهی نیز ممکن است به پاس خدمات یا فداکاری های شخص و خارج از روال عادی به وی ارتقای درجه دهند و یا به مقام های بالایی نائل آید.

در ارتش ما نیز بر اساس ضوابطی که قانون مشخص کرده است، به نظامیان کشور درجاتی اعطا می شود و افراد دیگر، همچنان که برای مدرک تحصیلی یا پست و مقام کسی، احترام می گذارند و حقوق

۱- تاریخ تمدن اسلام، ص ۱۳۵.

قانونی اش را محترم می شمرند، با درجاتی که بر بازو و شانه جای می گیرد نیز باید چنین رفتاری داشته باشند.

ولی نکته قابل توجه این است که چه بسا مقام و منزلت شخص، به سبب وجود ملاک های مثبت و ارزشی ـ مانند تقوا و علم ـ بسیار فراتر از درجه او باشد و یا موقعیت و جایگاه معنوی اش بسی والاتر از مقامی است که قانون برای وی تعیین کرده است.

در این رابطه می توان به سخنان امام مراجعه کرد و دید که چگونه امام راحل رحمه الله نیروهای مسلح کشور و رزمندگان اسلام را در برهه های مختلف، توصیف و از آن ها تمجید کرده است. در جایی بر دست و بازوی آنان بوسه می زند و در جایی درجه های ظاهری را برای آنان کوچک می شمارد و آنان را صاحب درجه «و ما رمیتَ اذ رمیتْ» می داند(۱) و در جای دیگر، رهبری را لایق پسر دوازده ساله ای که خود را فدای اسلام کرده بود می داند و او را می ستاید.(۲)

و سرانجام سخن خدای عزوجل است که می فرماید:

اِنّ اَکْرَمَکُم عِندَاللّه ِ أتقیکُمْ. (حجرات، ۱۳)

به درستی که گرامی ترین شما نزد خدا با تقواترین شماست.

اطاعت از مقام بالاتر

اطاعت از مقام بالاتر

اطاعت به معنای تسلیم فرمان بودن و پیروی کردن از گفتار و کردار کسی است.

با توجه به اینکه در زمان غیبت امام زمان عج الله تعالی فرجه الشریف، فقیه جامع الشرایط،

۱- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۶، ص ۲۷۵؛ صحیفه نور، ج ۱۶، ص ۱۵۴. اشاره به قسمتی از آیه شریفه ۱۷ سوره انفال است: «آن گاه که تیر افکندی، تو تیر نیانداختی، بلکه خدا تیر انداخت».

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۴، ص ۷۳.

اداره جامعه را به عهده دارد، در همه بخش های نظام، از جمله ارتش، اطاعت از او و کارگزارانش واجب می شود و این همان سلسله مراتب فرماندهی است که امام بر رعایت آن تأکید داشتند. در اوایل پیروزی انقلاب که عده ای شعار جامعه بی طبقه توحیدی سرمی دادند و با مراتب و درجه های ارتش مخالفت می کردند، امام خمینی رحمه الله با قاطعیت ایستادگی کردند و فرمود:

کدام اسلام گفته جامعه توحیدی به این معناست. اسلام می گوید نظم امور باید بشود. نظم امور با درجات است. نمی شود همین طوری تو از برای خودت، من برای خودم. من برای خودم که جامعه توحیدی نمی شود، این ضد جامعه توحیدی است... اگر بدن انسان این نظم را نداشت و این اطاعت مادون از مافوق را نداشت، تمامش به هم می خورد. اگر مغز حکم می کرد، دست اطاعت نمی کرد به هم می خورد اوضاعش.(۱)

امام در جای دیگر فرمود:

کیست که اینها را وادار می کند که در ارتش نظم لازم نیست، در ارتش درجه لازم نیست، درجه لازم نیست، یعنی هیچ، یعنی ارتش نه.(۲)

بر این اساس، اطاعت از مافوق به ویژه در ارتش، امری لازم و به سود همگان است و چنانچه با نوع دوستی و رعایت حال زیردستان توأم باشد، می تواند احترام قلبی و محبت و پیوستگی عاطفی را هم به همراه بیاورد.

اطاعت از مقام بالاتر در نگاهی دیگر

اطاعت از مقام بالاتر در نگاهی دیگر

امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه اش به سران سپاه می فرماید:

۱- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۱، ص ۲۷۴.

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۱، ص ۲۷۳.

وَلِی عَلَیْکُم الطّاعَهُ وَ ألاّ تَنکِصُوا عَنْ دَعْوهٍ.

وظیفه شما نسبت به من، اطاعت و فرمانبرداری است و نباید از من سرپیچی کنید.(۱)

اطاعت از فرماندهی یک اصل مسلّم و مهم در ارکان نظامی است؛ زیرا سرعت عمل در عملیات نظامی، بهره برداری از موقعیت، ابتکار عمل در جبهه ها، غافلگیر کردن دشمن و حفظ جان ها و اموال از مسایلی است که دست یابی به آن ها جز با فرمانبری افراد حاصل نمی شود.

بررسی جنگ های تاریخ، علل پیروزی و شکست در آن ها را باز گو می کند. برای نمونه، در جنگ احد، غفلت و سرپیچی شماری از نیروهای اسلام از دستور فرمانده به شکست لشکر اسلام و زیان های فراوان برای مسلمانان انجامید.(۲)

بزرگ ترین درد دل امیرالمؤمنین علی علیه السلام این بود که در دوران خلافتش، مردم گوش به فرمان نبودند و هنگام جنگ، رأی خود را بر فرمان حضرت مقدم می داشتند تا آن جا که پیروزی حتمی در صفیّن به شکست تبدیل شد و زمینه ساز سلطنت معاویه و بنی امیه شدند. مردم در زمان حضرت علی علیه السلام کار را به جایی رساندند که وی از رفتارشان رنجیده خاطر شد و فرمود: «خدا شما را بکشد». آنان به اندازه ای نافرمانی کردند که دیگران گفتند علی علیه السلام مرد شجاعی است، ولی در مسایل نظامی سررشته ای ندارد و به قول آن حضرت:

اما دریغ، آن کس که فرمانش را اجرا نکنند، رأیی نخواهد داشت.(۳)

۱- نهج البلاغه دشتی، ص ۵۶۲، نامه ۵۰.

۲- محمدامین پورامین، از جهاد تا شهادت، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۵، ص ۵۸.

۳- محمدامین پورامین، از جهاد تا شهادت، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۵، ص ۵۹؛ نهج البلاغه دشتی، ص ۷۶، خطبه ۲۷.

فصل ششم: تهدیدهای رخ داده نسبت به ارتش

اشاره

فصل ششم: تهدیدهای رخ داده نسبت به ارتش

زیر فصل ها

۱. کودتا

۲. سهل انگاری در حفظ اسرار نظامی

۳. جاسوسی

۴. عقب ماندگی علمی از فن آوری روز جهان

۵. دخالت ارتش در سیاست

۶ . دخالت سیاست مداران و احزاب در ارتش

۷. نفوذ فرهنگ وارداتی و غیر اسلامی(۱)

۸ . دور بودن ارتشیان از خانواده

۹. اجباری بودن مراسم و آموزش های مذهبی

۱. کودتا

اشاره

۱. کودتا

کودتا تغییر ناگهانی نظام یک کشور به دست مقامات ارتشی یا دولتی معنا شده است که طی آن افرادی از دستگاه دولت یا از طبقه حاکم، قدرت را در دست می گیرند.

ارتش و کودتا

برای اجرای موفقیت آمیز یک کودتا، ارتش از نهادهایی است که برای کودتاگران اهمیت اساسی و تعیین کننده ای دارد.

بدون به خدمت گرفتن ارتش، نمی توان کودتا کرد، زیرا معمولاً هر کودتایی با عملیات نظامی همراه است و به بخش هایی از ارتش نیاز دارد که کودتاگران را به نتایج تعیین کننده و موفقیت آمیز برساند.

از مطالعه اسناد لانه جاسوسی درمی یابیم که امریکا می خواست پس از انقلاب اسلامی، با رخنه در ارتش جمهوری اسلامی دوستانی پیدا کند که «برای اوضاع آینده سیاسی مملکت» «در معضلات سیاسی» راه گشا باشند.(۲)

جدا کردن افراد ارتش از مردم، به این صورت که نیروهای مسلحی که در پادگان ها و مراکز نظامی به سر می برند، پس از پایان خدمت

۱-

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۸۲.

روزانه، به سوی خانه های سازمانی و آپارتمانی روانه شوند، یکی از ترفندهای موذیانه امپریالیستی است. وقتی نیروهای نظامی از توده ها جدا شوند و به صورت دو واحد و دو جامعه مطرح شوند، به عناصری بیگانه از هم و نا آشنا به مسایل و معضلات یکدیگر تبدیل خواهند شد.(۱)

باید دانست که جدایی ارتش از مردم و مردم از ارتش با امکان وقوع کودتا نسبت مستقیم دارد. یعنی هرچه به این جدایی، دامن زده شود، وقوع کودتا محتمل تر است و هر چه وحدت مردم و ارتش نیرومندتر شود، امکان وقوع کودتا کمتر خواهد بود.(۲)

غیر از این موارد، کودتا در کشور زمینه های دیگری دارد که عبارتند از:

۱. اختلاف میان جناح های حکومت.

۲. بی تفاوتی مردم ؛ این یک واقعیت است که کودتا هنگامی رخ می دهد که بود و نبود یک رژیم انقلابی یا دولت، برای مردم یکسان باشد.(۳)

۳. ایجاد و تشدید تضادهای داخلی ؛ در این راه از تفاوت های قومی، مذهبی، نژادی و نظری بر ضد حکومت استفاده می شود.(۴)

۴. جنگ داخلی.

۵. جنگ خارجی.

۶. مشارکت نکردن گسترده مردم در امور ؛ هنگامی که با مشارکت نکردن توده ها در انقلاب ابعاد مختلف یک نظام انقلابی با خلاء مواجه شد، کودتاگران با توسل به زور و خشونت تمام خلاءها را پر می کنند.(۵)

۱- کودتا و ضد کودتا، ص ۹۷.

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۹۹.

۳- کودتا و ضد کودتا، ص ۲۸.

۴- کودتا و ضد کودتا، ص ۲۹.

۵- کودتا و ضد کودتا، ص ۳۶.

۷. بحران اقتصادی ؛ ضد انقلاب می کوشد در این راه، با رخنه در صفوف کارگران و دهقانان و با طرح شعارهای تند و افراطی، کارخانه ها، مزارع و مراکز خدماتی را از حرکت باز دارد و دچار ضعف و رکود کند.(۱)

البته ارتش ما اکنون ارتش اسلام است و با مردم پیوند مکتبی دارد و میان خود و مردم، فاصله ای احساس نمی کند و هیچ قدرت شیطانی نخواهد توانست چنین ارتشی را که تاریخ آن در جنگ تحمیلی عراق برضد کشورمان، با خون سربازان و درجه داران و افسران رشید و سلحشورش، پیوند خورده است به خدمت خود درآورد. بنابراین، با وجود چنین ارتش هوشیار و مردمی آگاه و فهیم و کارگزاران مطیع رهبری، استکبار باید همچنان در حسرت بماند و چنین آرزویی را به فراموشی بسپارد. با این وجود(۲) ارتش، با همه فضیلت ها و نیکی ها، باید در برابر نقشه های شیطانی ابر قدرت ها هرچه بیشتر، هوشیار و آماده باشد و هرگونه حرکت، برخورد و ملاقات مشکوک را زیر نظر بگیرد و به دشمنان اسلام و کشور فرصت ندهد تا خیانت کنند. برادران نظامی باید هر یک چشم و گوش ارتش باشند. عناصر امنیتی و دفاعی ارتش باید به طور کامل امین، انقلابی، مؤمن و از نظر فردی، خانوادگی و تحصیلی پیشینه سالم داشته باشند. به هر حال با رعایت اصول امنیتی و اجرای برنامه های دیگر، ارتش، ملت و مکتب ما از هرگونه آسیب در امان خواهد ماند. انشاءاللّه .

۲. سهل انگاری در حفظ اسرار نظامی

اشاره

از مسایل بسیار مهم و ریشه ای در ارتش، به ویژه در زمان جنگ، حفظ

۱- کودتا و ضد کودتا، ص ۳۷.

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۸۵.

اسـرار نظامی است. چه بسا افشای یک مطلب به ظاهر ساده، موقعیت ما را در برابر دشـمنان تغییر دهـد. نظامی بایـد در نامه ها، تلفن ها، صـحبت ها و... به مسایل عاطفی بی توجه باشـد و هیچ مطلب سرّی را بازگو نکند و ننویسد، حتی اگر احتمال مضـر بودن افشای مطلبی را کم بدانـد، باید از ابراز آن خودداری کند. مطالب سرّی نظامی بسیارند، برای نمونه، وضـعیت راهبردی منطقه، پادگان و غیره، وضـعیت شمارشـی نفرات و انبارهای مهمات و تسلیحات، مطالبی که مسئولان و فرماندهان گوشزد می کنند، بازگو کردن نقشه های عملیاتی و مشکلات برای افراد غیر مسئول و...

باید بدانیم بعضی از اسرار نظامی، حتی به فرماندهان نظامی نیز نباید گفته شود تا چه رسد به غیرنظامی و غیرمسئول. (۱)

امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه ای به سران لشکرهایش می فرماید:

آگاه باشید، حق شما بر من آن است که رازی را از شما پوشیده ندارم، مگر در جنگ. (۲)

بـدیهی است که اطلاعـات مسـئولان نظـامی در هر رده یکسان نیست و هر مسـئول به تناسب مسـئولیتش از اسـرار نظامی آگاه است. بنابراین حضرت علی علیه السلام می فرماید:

شمـا فرمانـدهان نبایـد از مـن انتظـار داشـته باشـید کـه هر چه از اسـرار نظـامی می دانم در اختیارتـان قرار دهم، که نـتیجه آن، افشاشدن اسرار است. (۳)

بـدیهی است پیش از اینکه به سـراغ قانون و مجازات افراد سـهل انگار و خطاکار برویم، بایـد به کمک مدیریت صـحیح و فن آوری روز، با

۱- از جهاد تا شهادت در قرآن و روایات، ص ۵۳.

۲- نهج البلاغه، نامه ۵۰.

۳- از جهاد تا شهادت در قرآن و روایات، ص ۵۳.

شیوه های نگهداری مناسب، اسناد را تنظیم و اصلاح و احتمال دسترسی افراد بیگانه را به اسناد محرمانه، کم کنیم تا قانون، بهتر بتواند درباره بی احتیاطی و بی مبالاتی افراد، قضاوت کند.

در این باره، از روش و عملکرد پیامبر عظیم الشأن اسلام صلی الله علیه و آله، می توان الهام گرفت.

شیوه پیامبر در کتمان اسرار

پیامبر برای محافظت در برابر جاسوس های دشمن اسرار و برنامه های جنگی خود را مخفی می کرد.

به خاطر اهمیت کتمان اسرار، پیامبر در هنگام نامه نگاری، نامه را چنان می نوشت که رساننده نامه از مفاد و مضمون آن آگاه نمی شد. در این باره می توان به نامه عبداللّه بن جحش اشاره کرد که پیامبر دستور نوشتن نامه را صادر فرمود، بدون اینکه مأمور رساننده یا حامل نامه و همراهان وی از آن آگاه شوند، تا اینکه به امر پیامبر نامه را پس از دو روز طی مسافت باز کردند و از محتوای آن آگاه شدند. (۱)

۳. جاسوسی

اشاره

۳. جاسوسی

از مسایل دیگری که ارتش را تهدید می کند، جاسوسی است.

جاسوسی و تجسس از نظر لغوی و واژه شناسی عبارت است از: کنجکاوی کردن، بررسی کردن، تفحّص کردن، خبر جستن از امور مردم که می خواهند پنهان بماند.(۲)

واژه های عین (چشم) و سمع (گوش) در متون عربی و اسلامی به

۱- عادل ساریخانی، جاسوسی و خیانت به کشور، قم، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸ ، چ ۱، ص ۷۷؛ تفسیر ابن کثیر، ج ۷ ، ص ۱۰۸ .

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۲۴.

معنای جاسوسی و جاسوس به کار رفته اند.(۱)

در تعریف حقوقی جاسوس گفته اند:

«جاسوس به شخصی گفته می شود که در تحت عناوین غیر واقعی و مخفیانه به نفع خصم ــ دشمن ــ درصدد تحصیل اطلاعات یا اشیایی باشد».(۲)

جاسوسی در تاریخ اسلام

از زمانی که پیامبر اسلام حضرت محمد صلی الله علیه و آله از مکه به مدینه هجرت فرمود، اولین پایه های حکومت و دولت اسلامی را در آن سامان بنیان نهاد. با تشکیل حکومت اسلامی، مباحثی مانند جاسوسی از دو نظر برای حفظ نظام کشور اسلامی ضرورت پیدا کرد:(۳)

۱. اطلاع از امور پنهانی و توطئه های دشمنان اسلام از مهم ترین وسایل حفظ حکومت اسلامی به شمار می رفت. با اطلاع یافتن از نقشه های آنان، توطئه ها خنثی می شد و این خود وسیله ای راهبردی برای دفاع از مرز و بوم اسلامی بود.

۲. حفظ اسرار مسلمانان و برخورد با جاسوس های دشمن

در اینجا دو نمونه از برخورد معصومان علیهم السلام با جاسوسان را می آوریم.

۱. به هنگام فتح مکه مأموران پیامبر از تمام جاده هایی که از مدینه به مکه منتهی می شد، به شدت مراقبت می کردند تا مبادا اخبار آماده شدن مسلمانان برای این فتح بزرگ به گوش دشمن برسد و خود را مجهز کنند.

۱- کودتا و ضد کودتا، ص ۲۷.

۲- کودتا و ضد کودتا، ص ۳۱.

۳- کودتا و ضد کودتا، ص ۷۴.

در این هنگـام، به پیـامبر خبر دادنـد ــ بعضـی گفته انـد این خبر از طریق جبرئیـل بوده است ــ که مردی به نام «حاطب بن ابی بلتعـه» نـامه ای برای سـران قریش نوشـته و به زنی داده است که در برابر گرفتن مبلغی، آن را به قریشـیان رسانـد. در این نـامه، برخی از اسرار نظامی مسلمانان و حمله زود هنگام آنان به مکه افشا شده بود.

ابن هشام در سیره می نویسد که حضرت رسول صلی الله علیه و آله به علی علیه السلام، زبیر و مقداد دستور داد که به سرعت، راه مکه را پیش گیرند و هر جا، آن زن را یافتند دسـتگیرش کنند و نامه را از او بگیرند. آن ها به سرعت، جاده ها را پشت سر گذاشتند، تا به زنی رسیدند که صفیه نام داشت و با عجله به سوی مکه می رفت، او را متوقف و از او بازپرسی کردند.

وسایل و لباس او را جست وجو کردنـد، ولی چیزی نیافتنـد. زن به شدت این مأموریت را انکار کرد، حتی سوگند یاد کرد که چنین چیزی در کار نیست! زبیر گفت: حال که چیزی نیافتیم برگردیم. امیرالمؤمنین علیه السـلام فرمود: به خـدا سوگنـد رسول خدا صـلی الله علیه و آله به ما دروغ نگفته و جبرئیل هم به آن جناب دروغ نگفته است و او هم به جبرئیل دروغ نمی بندد و به خدا سوگند ای زن یا نامه را در می آوری و می دهی یا سربریده ات را نزد رسول خدا صلی الله علیه و آله می برم.

زن جاسوس که مسئله را جـدّی دیـد، تقاضا کرد که کمی از او فاصـله بگیرنـد، سـپس نامه کوچکی از لابه لای گیسوان بلند خود بیرون آورد و به علی علیه السـلام تسـلیم کرد. حضـرت نـامه را به حضور پیـامبر آورد. پیـامبر نویسـنده نـامه، «حـاطب» را احضار فرمود و او را به سـختی مؤاخذه کرد. حاطب عرض کرد: یا رسول اللّه به خدا سوگند این کار را از روی نفاق نکردم و چیزی را تغییر و تبدیل نکردم، بلکه اهل من از مکه به من

نوشتند که قریش با ما خوش رفتاری می کنند، من خواستم حسن معاشرت آنان را با خدمتی تلافی کرده باشم.

برای اینکه این ماجرا بار دیگر تکرار نشود، آیات نخستین سوره ممتحنه نازل شد که آغاز آن چنین است: ای کسانی که ایمان آورده اید، هرگز کافران را که دشمن من و شما هستند یاران خود نگیرید و طرح دوستی با آن ها نریزید.(۱)

۲. درباره برخورد امام حسن علیه السلام با جاسوسان معاویه در تاریخ آمده است که دستور داد دو نفری را که برای معاویه جاسوسی می کردند، اعدام کنند و با اجرای این حکم روح فتنه جویی و بلواگری را سرکوب کرد. شیخ مفید در شرح این قضیه می نویسد: چون خبر وفات امیرالمؤمنین علیه السلام و بیعت مردمان با حسن بن علی علیه السلام به معاویه رسید، پنهانی مردی از قبیله حمیرا را به کوفه و مردی از بنی القین را به بصره فرستاد تا اخبار را برای او بنویسند. امام حسن علیه السلام از این موضوع اطلاع یافت، دستور داد تا جاسوس حمیری را در کوفه از خانه گوشت فروشی بیرون آوردند، گردن زدند و به بصره نوشت تا جاسوس قینی را در میان قبیله «بنی سلیم» جست و جو کنند، او را بیابند و اعدام نمایند.(۲)

۴. عقب ماندگی علمی از فن آوری روز جهان

۴. عقب ماندگی علمی از فن آوری روز جهان

هر جامعه ای دشمنانی دارد؛ خیالی یا واقعی. با بروز حدود سی جنگ در هر سال، همراه با وقوع پی درپی ترور، داد و ستد مواد مخدر، خراب کاری های زیست محیطی و درگیری های پراکنده دیگر، نمی توان

۱- جنگ و ارتش در اسلام، ص ۶۸؛ جاسوسی و خیانت به کشور، صص ۷۷ و ۷۸.

۲- جاسوسی و خیانت به کشور، ص ۷۹؛ صلح امام حسن علیه السلام، برگردان: سید علی خامنه ای، ص ۱۱۱.

نظام جهانی را معقول و منطقی پنداشت. با مشاهده جنگ هایی که هیچ انگیزه عقلانی ندارد، نمی توان پذیرفت که حکومت ها خواهان جنگ نیستند و از خطر جویی بی زارند.(۱)

و ما با این شرایط، باید از تحولاتی که در سرزمین دشمن یا دشمنانمان در حال وقوع است آگاه شویم و دست کم باید بدانیم که در شیوه جنگیدن و تفکر نظامی حریفان چه تغییراتی روی داده است تا بهتر با آن رویارویی کنیم.

به قول تافلر(۲) هر کشوری باید برای خود «استراتژی دانایی نظامی» تدوین کند، یعنی برنامه ای نظام مند برای کسب، پردازش، توزیع و حفاظت از دانایی هایی که توانایی نظامی آن کشور را در برابر حریفان ارتقا می بخشد. و این دانایی ها از نظر ماهیت و حجم با دانایی های نظامی مرسومی که کشورها و جوامع غیرپیشرفته با آن سر و کار داشته اند، تفاوت بسیار دارد.(۳) هرگونه دگرگونی در نظام ارتش و نیروهای مسلح، باید با رهیافتی راهبردی و بر پایه دانایی های علمی صورت گیرد. بی شک عقب ماندن از قافله فن آوری و علم، به ویژه در مسایل نظامی، ضربات مهلکی به کشور، نظام و اعتقادات ما وارد می سازد که نمونه آن را می توان در جنگ های ایران و روسیه در زمان قاجاریه مشاهده کرد. بنابراین نیروهای نظامی کشورمان مانند بسیاری از نیروهای نظامی

۱- الوین تافلر و هایدی تافلر، جنگ و ضد جنگ، برگردان: شهین دخت خوارزمی، تهران، نشر سیمرغ، ۱۳۷۲، چ ۱، ص ۹ مقدمه.

۲- الوین تافلر و همسرش هایدی، در ایران با کتاب های موج سوم، جابه جایی قدرت، شرکت انطباق و... شناخته شده اند. این دو، نگاهی تازه به مسایل جهانی دارند و با جامع نگری و کل نگری، سعی می کنند تحولات پیچیده و پراکنده عصر حاضر را در چارچوب الگویی منظم تحلیل کنند. ص ۱۰ مقدمه کتاب جنگ و ضد جنگ

۳- جنگ و ضد جنگ، صص ۹ و ۱۰.

کشورهـای دیگر بایـد از بنیـان متحول شونـد. در این تحول لازم است به دو محور اصـلی توجه شود ؛ آخرین تحولات جهان پیشـرفته و ویژ گی هـا و الزامـات سیاسـی، نظـامی، اقتصادی و فرهنگی جامعه خودمان. تلفیق این دو، زمینه مناسب برنامه ریزی راهبردی را فراهم می آورد و این برنامه ریزی باید عاقبت اندیشانه و واقع بینانه و دارای جهت گیری توسعه ای باشد.(۱)

۵. دخالت ارتش در سیاست

۵. دخالت ارتش در سیاست

از مباحث مطرح درباره ارتش، دخالت در سیاست است. در تبیین این مسئله ابتدا باید معنای سیاست را مشخص کنیم. سیاست را چنین معنـا کرده انـد: «اصـلاح امور خلق و اداره کردن کارهـای مملکت، مراقبت امور داخلی و خارجی کشور... و سیاسـت مدار کسی است که در کارهای سیاسی و امور مملکت داری بصیر و دانا و کارآزموده باشد.»(۲)

برخی نظامیـان به سـبب امتیازهایی که دارنـد ــماننـد در اختیار داشـتن افراد مسـلح ــ علاقه زیادی به دخالت در سـیاست و یا نظارت سیاسـی دارند. درست است که سیاست مداران اهداف و مقاصد را تعیین می کنند و نظامیان مسئولیت اجرا را به عهده دارند، ولی مشکل بودن تعیین مرز بین امور سیاسی و اجرایی در برخی موارد، به بروز اختلاف بین این دو بخش می انجامد.

هنگامی که سـیاست مداران جامعه به بن بست رسیده باشند، نظام، مشروعیت خود را از دست داده و جامعه دچار بحران و گاه هرج و مرج بسیاری شده باشد، مردم، سرخورده و نسبت به مسایل سیاسی جامعه

۱- جنگ و ضد جنگ، ص ۱۸.

۲- محمد بهشتی، فرهنگ صبا، مرکز خدمات فرهنگی، انتشارات صبا، ۱۳۷۸، چ ۵، ص ۶۲۰.

بی علاقه باشند، سیاست مداران برای حفظ منافع خود، نظامیان را به دخالت در سیاست فرا می خوانند. البته گاهی ارتش، خود، به چنین کاری دست می زند، آن گاه که مشاهده کند که نخبگان حاکم، توانایی حکومت بر مردم و اداره جامعه را از طریق انجام تحوّلات اجتماعی و سیاسی ندارند، می کوشد از طریق دخالت در سیاست، حکومتی کارآمدتر و مدرن تر و با قابلیت تر را به روی کار آورد.(۱)

امام راحل رحمه الله با تیزبینی ویژه ای که در مسایل سیاسی داشتند بارها بر دخالت نکردن ارتش در امور سیاسی تأکید کرده اند. آنجا که می فرماید:

ورود سیاست در ارتش، شکست ارتش است این را باید بدانید و شرعا جایز نیست و من امر می کنم به شما که یا در ارتش یا در حزب و من عرض می کنم به همه این قوا و به فرماندهان این قوا که این افراد در هیچ یک از احزاب سیاسی در هیچ یک از گروه ها وارد نشوند... و لو یک حزبی است که بسیار حزب خوبی هست، لکن اصل وارد شدن در حزب برای ارتش... جایز نیست... اگر وارد بشوید بالاخره به هم خواهید زد خودتان را و بالاخره در مقابل هم خواهید ایستاد و نظام را به هم خواهید زد و اسلام را تضعیف خواهید کرد.(۲)

مقام معظم رهبری در توضیح فرمایش امام اظهار داشتند:

یعنی اینکه... به عنوان یک سازمان نظامی و رزمی، در مسائلی چون انتخابات مجلس، انتخاب رییس جمهور و جناح بندی های داخل کشور وارد نشود.

ایشان در جای دیگر فرموده است:

۱- علی رضا ازغندی، ارتش و سیاست، چاپ حیدری، نشر قومس، ۱۳۷۴، چ ۱، صص ۷۱ و ۷۲ . لازم به توضیح است که مسایل یاد شده مربوط به ارتش های غیر مردمی است وگرنه ارتش کشور ما که پیوند ناگسستنی با مردم و ارزش های اسلامی دارد و سران آن از ارتشیان مخلص و وفادار به آرمان های انقلاب هستند، از این امور مبرایند.

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۶، صص ۱۱۰ و ۱۱۱.

سیاست بایـد به وسـیله همه آحاد ملت از جمله نیروهای نظامی فهمیـده شود و ولی آنچه که ممنوع است، ورود قوای مسـلح به دسته بندی ها و کارهای سیاسی است، زیرا دخالت در فعالیت ها و جنجال های سیاسی نیروهای مسلح را تباه می کند.(۱)

بنـابراین، بـا توجه به آسیب هایی که ممکن است بر اثر دخالت نظامیان در امور سیاسـی به کشور وارد شود، شایسـته است که آنـان، بـا ارتقـای آگـاهی های سیاسـی و دادن پیشـنهادهای سازنـده، در مقام یک سازمان نظامی و رزمی در سـیاست دخالت نکنند، گرچه به عنوان یکی از آحاد ملّت حقوق سیاسی ایشان محفوظ است.

۶ . دخالت سیاست مداران و احزاب در ارتش

۶ . دخالت سیاست مداران و احزاب در ارتش

هرچه جامعه، پیشرفته تر باشد، اداره آن نیز تخصصی تر و پیچیده تر می شود و مدیریت علمی نیازمند تقسیم کار و تعیین شرح وظایف افراد است. بنابراین، دخالت بخش های جامعه در یکدیگر چه بسا، موجب از هم پاشیـدگی و از بین رفتن نظم و ایجاد فساد و تباهی در کارها شود. در این میان، ارتش نیز که سازمانی بناشـده بر پایه دسـتاوردهای علمی و تخصصـی و تجربه های بسـیار است، خاسـتگاه انـدیشه و نگاه کارشـناسانه است و تحمل طرح های بی پایه را نـدارد. بـدین سـبب امام راحل رحمه الله همـان گـونه که ارتشیان را از ورود به عرصه سـیاست منع می فرمود، دیگران را نیز از دخـالت در ارتش بر حـذر می داشـتند؛ ایشان در این باره فرمود:

افراد خارج از ارتش حق ندارند در امر ارتش دخالت کنند.(۲)

گروه های مختلفی که اسلامی هستند، این گروه های اسلامی هم نباید

۱- سپاه از دیدگاه مقام معظم رهبری، صص ۳۸ و ۳۹.

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۷، ص ۲۱.

دخالت در امور ارتش بکنند و نباید در آنجا افراد داشته باشند... .(۱)

شهید فلاحی نیز در این باره گفته است:

«هنر جنگ، یک تخصص است و به اعتقاد من ظریف ترین هنرهاست، از ظرافت جراحی چشم ظریف تر است. ممکن است یک کسی دانش جنگ داشته باشد؛ باز ما معتقدیم که او مجاز نیست در امور جنگ مداخله کند. باید بینش نظامی داشته باشد. دانستن یک سری اصول، عبارات و اصطلاحات، کافی نیست ؛ بینش، مهم است. یک فرمانده که عملیات را آغاز می کند باید از مرحله دوم و سوم و پایان مرحله آخر، یک تصویر و یک تجسّم گرافیکی صحیح داشته باشد. در نتیجه، تقاضای من به عنوان یک خدمتگزار نظامی این است که اگر کسی دانش نظامی ندارد مطلقا در زمینه نظامی دخالت نکند، اظهار نظر نکند، این دخالت ها، مأموریت نظامیان را تسهیل و تسریع نمی کند، کیفیت این رزم را بالا نمی برد، بلکه کیفیت را کاهش می دهد و مانع و دوگانی و چندگانگی ایجاد کرده، وحدت فرماندهی را از بین می برد».(۲)

۷. نفوذ فرهنگ وارداتی و غیر اسلامی

۷. نفوذ فرهنگ وارداتی و غیر اسلامی(۳)

از آنجا که نیروهای مسلّح برای استعمارگران اهمیت زیادی دارند، بدیهی است، افزون بر دسیسه هایی که برای نفوذ در سایر اقشار دارند، در برابر این گروه با ظرافت خاصّی عمل می کنند. در زمان طاغوت مستشاران نظامی که برای آموزش ارتش به کشورمان می آمدند، فرهنگ غربی را ترویج می کردند. آنان با ایجاد روابط دوستانه و گاهی رفت و آمدهای خانوادگی، آداب و رسوم و اخلاق فاسد خود را به همکاران ایرانی شان

۱- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۶، ص ۱۱۱.

۲- امیر خستگی ناپذیر، صص ۲۸ و ۲۹.

۳- نیروهای مسلح در وصیت نامه امام خمینی رحمه الله، صص ۲۵۸ _ ۲۶۱.

منتقل می کردنـد و از آنان مقلّدینی وفادار می ساختند. امام خمینی رحمه الله به شدّت با اعزام مسـتشاران نظامی مخالف بود و آن را سبب شکستن غرور و حیثیت نظامیان می دانست. امام در قسمتی از بیاناتش فرموده است:

بـا آمـدن مســتشاران خـارجی در بیـن ارتش و آن مسـایلی کـه پیش آوردنـد، اینهـا درصـدد بودنـد کـه اصـل غرور ارتش را بشکنند»(۱) ...«حضور مستشاران امریکایی در ایران به دنبال سیاست های ضداسلامی و ضدملی رژیم ایران است.(۲)

از سوی دیگر، نظامیانی که برای مأموریت یا آموزش به خارج ــ بیشتر امریکا ــ می رفتنـد، نیز هـدف انواع تبلیغات ضد دینی و آلودگی های اخلاقی واقع می شدند و در بازگشت، فرهنگ منحطّ غربی را برای هموطنان به ارمغان می آوردند.

اکنون که این دو وسیله از دست استکبار جهانی گرفته شده است، نباید از بقایای آن فرهنگ که در میان افراد با سابقه برجای مانـده است غفلت کرد. گرچه اطلاع رسانی گسترده در این عصـر و وجود مـاهواره ها و کانال های مختلف رسانه ای و فیلم های ویـدیویی فراگیر شـده، ممکن است برای زدودن ظاهر و باطن فرهنگ اسـلامی از زندگی و روح قشـر نظامی، توطئه ها و طرح های حساب شده ای وجود داشته باشد که باید برای رویارویی با آن ها تلاش کرد.

۸. دور بودن ارتشیان از خانواده

۸. دور بودن ارتشیان از خانواده

طبیعت کار ارتشیان، سبب می شود تا برای مأموریت های مختلف، ناگزیر از خانه و خانواده خود، دور شوند و برای مدتی ــ کوتاه یا بلند ــ در

۱- صـحیفه نور (مجموعه رهنمودهـای امـام خمینی رحمه الله)، شـرکت افست (سـهامی عام)، مرکز مـدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، ج ۱۵، ص ۱.

۲- صـحیفه نور (مجموعه رهنمودهـای امـام خمینی رحمه الله)، شـرکت افست (سـهامی عام)، مرکز مـدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱، ج ۳، ص ۱۵۹.

مرزها یا مراکز نظامی تعیین شـده، به سـر برند. شاید این دوری ها بیش از آنچه بر فرد نظامی گران آید برای خانواده اش رنج آور باشـد. هنوز خاطره های غم آلود خـداحافظی مردان دلیر ارتش در دوران دفاع مقـدس از ذهن همسـر و فرزندانشان بیرون نرفته است. پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله در این باره می فرماید:

پس وقتی که خانواده های آن ها ــ رزمندگان ــ به بدرقه شان می روند، دیوارها و خانه ها بر آن ها می گریند.(۱)

به راستی این ایثارها، در دنیای تنگ مادّی به پاداش نمی رسد و این جهان با همه وسعت، برای پاسخ گویی به آن، کوچک و ناچیز است.

از نگاه دیگر، حضور نداشـتن پـدر خانواده ممکن است آسـیب هایی را به وجود آورد ؛ آثار سوء تربیتی، عاطفی، تحصـیلی و اجتمـاعی که بر اثر نبـود سـرپرست خـانواده، گریبـان فرزنـدان را می گیرد، انکارناپـذیر است و در اینجـا، همسـر، آن همیشـه پشتیبـان، بـا هنرمنـدی جای خالی شوهرش را برای بچه ها پر و با کمک و یاری سازمان ارتش، کاستی های آنان را جبران می کند. بدیهی است که چنین کاری نیازمند تلاش بسیاری است که خستگی، ناراحتی های روحی و جسمی را در پی دارد.

از سوی دیگر، برادر ارتشـی، در یک بیابان بی آب و علف در گرما و سرما با حشرات گزنده، مارها و عقرب های کشنده و با امکانـات کم، در ساعت ها و روزهای بسـیار، چشم به افق و دوردست ها دوخته و با نگرانی به خانواده اش فکر می کنـد. اگر تربیت صـحیح اسـلامی و صبر و ایثـار نبود، بیمـاری های جسـمی، افسـردگی و غم دوری، آنان را از پای درمی آورد، ولی به کمک خداوند، هم نظامیان و هم همسر و فرزندانشان مانند دیگر قشرهای جامعه و شاید بهتر، به زندگی خود ادامه می دهند.

۱- از جهاد تا شهادت در قرآن و روایات، ص ۱۰۲؛ برگرفته از بحار الانوار، ج ۱۰۰، ص ۱۲.

۹. اجباری بودن مراسم و آموزش های مذهبی

۹. اجباری بودن مراسم و آموزش های مذهبی

تعلیم و تربیت و سوق دادن افراد به فراگیری مسایل دینی از مسایل بسیار ظریف و دقیقی است که باید به دست اهل فن و اشخاص کارآزموده سپرده شود. چه بسا با اعمال سلیقه های نادرست و برنامه ریزی های ناقص و بی محتوا، نتیجه معکوس به دست آید.

در این میان، گذراندن دوره های عقیدتی، که از شرط های ارتقای درجه نظامیان است، اهرم خوبی برای وادار کردن آنان به خواندن و مطالعه کتاب های مذهبی است، ولی از آنجا که نمی توان کارهای دینی را با زور و اجبار انجام داد، ممکن است این دوره ها به گونه ای سرهم بندی شود و به دلیل گرفتاری های شغلی، کم اطلاعی استاد، احساس بی نیازی دانش پژوهان و... کیفیت مطلوب نداشته باشد. درباره مراسم مذهبی مانند عزاداری، نماز جماعت، جلسه های قرآن و... نیز نمی توان با بخش نامه و امر و اجبار به هدف دلخواه رسید. در این گونه موارد پیش از هر اقدامی باید انگیزه لازم را در افراد به وجود آورد و سپس با طرح های حساب شده به زیبایی آن را اجرا کرد.

بنابراین، گماردن فردی در مسجد برای آمارگیری از کارکنان و با توبیخ ها و گزارش های عدم حضور، پرونده آنان را ضخیم و حجیم کردن، چاره کار نیست و تاکنون هم نتوانسته است دردی را دوا کند و چه بسا این کارها، نظامیان را به تشکیلات عقیدتی ـ سیاسی بدبین و از آن دور کند و کارکنان عقیدتی ـ سیاسی را افرادی خبرچین جلوه دهد.

در این مهّم، شاید بهره گیری از تشویق، اخلاق خوش، حضور فرماندهان و پیش آهنگی آنان در جلسه ها و مراسم، مؤثرتر از تنبیه و توبیخ باشد.

فصل هفتم: فرصت ها و وظایف ارتش در زمان صلح

اشاره

فصل هفتم: فرصت ها و وظایف ارتش در زمان صلح

زیر فصل ها

۱. آموزش نظامی(۱)

۲. مانورهای نظامی

۳. حفظ آمادگی روحی و جسمی

۴. آموزش فنی و حرفه ای

۵. کمک رسانی در حوادث طبیعی

۶ . حضور در صحنه های سازندگی

۱. آموزش نظامی

۱. آموزش نظامی(۲)

اسلام، فراگیری فنون جنگی و مسلح شدن را از وظایف آن عده از مسلمانان که دارای شرایط لازم هستند، بر شمرده است.

ضرورت فراگیری فنون نظامی و جنگی در اسلام به آن اندازه است که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آموزش دادن این فنون را به فرزندان اسلام از حقوق فرزندان بر پدران دانسته است و می فرماید:

حق فرزند بر پدر آن است که نوشتن و شنا کردن و تیراندازی را به او بیاموزد.(۳)

و نیز فرموده است:

فرزندان خویش را تیراندازی بیاموزید که باعث سرشکستگی دشمن است.(۴)

همچنین در قسمتی از اصل یکصد و پنجاه و یکم قانون اساسی آمده است:

«دولت موظف است برای همه افراد کشور برنامه و امکانات آموزش نظامی را بر طبق موازین اسلامی فراهم نماید، به طوری

که همه افراد همواره توانایی دفاع مسلحانه از کشور و نظام جمهوری اسلامی ایران را داشته باشند.»

۱-

۲- پایگاه ارتش مکتبی، صص ۳۸ و ۳۹.

۳- نهج الفصاحه، ص ۲۹۳.

۴- نهج الفصاحه، ص ۴۱۴.

بـا آگـاهی از وضـعیت آموزش نظـامی در ارتش هـای جهـان، در می یابیم که دشـمنان انقلاب و اسـلام هر روز بر آمادگی و آموزش نظـامی در ارتش هـای خود می افزاینـد. بی گمـان این امر، هشـداری به مـاست تا در آمادگی و فراگیری فنون نظامی بکوشـیم. برای نمونه در اسـراییل با توجه به محـدودیت منابع نیروی انسانی، ارتش، تنها یک سوم از نیروهای نظامی خود را به صورت تمـام وقت، نگهـداری می کنـد و دوسوم باقیمانـده، به صورت ذخیره باقی می ماننـد. افرادی که در فهرست ذخیره ها قرار گرفته اند به مدت یک روز در ماه و یک ماه در سال آموزش می بینند.

بنابراین در زمان صـلح، ارتش می تواند به نیروهای خود آموزش دهد و آخرین پیشرفت های جنگی را در اختیار آنان بگذارد و همچنین می تواند با همکاری بسـیج و سـپاه پاسداران بخشـی از آموزش نیروهای مردمی و بسـیجی را به عهده بگیرد تا توان رزمی عمومیت پیدا کند.

۲. مانورهای نظامی

۲. مانورهای نظامی

پس از فراگیری و آموزش فنون نظـامی نوبت به تمرین دانایی ها می رسـد که در اصـطلاح به آن «مانور» گفته می شود. برای کلمه مانور معانی مختلفی نوشته اند. یکی از آن ها «تمرین عملیات نظامی» است که در اینجا همین معنی مورد نظر است.(۱)

همچنان که گذشت، فراگیری فنون نظامی در اسـلام بسیار ارزشمند است و از آنجا که برگزاری مانورهای نظامی بر آگاهی و توانایی رزمی رزمندگان اسلام می افزاید، می توان نتیجه گرفت که از نظر اسلام بسیار مطلوب و لازم است.

۱- فرهنگ فارسی معین، ج ۳، ص ۳۷۲۳.

هر چنـد ارتش جمهوری اسـلامی ایران پس از انقلاب به دلیـل تحرکـات گروهک ها و جنگ تحمیلی فرصت چنـدانی برای تمرینات نظامی پیـدا نکرد و شایسـتگی خود را در رویارویی مسـتقیم با دشـمن به ظهور رسانـد، پس از پایان جنگ مانورهای عظیم زمینی، دریایی، با پشتیبانی نیروی هوایی اجرا و آمادگی خود را در پاسداری از کیان این مرز و بوم به خوبی اثبات کرد.

آنچه در مانورها بسیار اهمیت دارد، آزمایش فن آوری های به دست آمده در صنایع نظامی است. بنابراین تنها نباید به سرعت عمل در جابه جایی نیروها و اجرای نقشه ها و فنون قدیمی بسنده کرد، بلکه باید پیش از برگزاری مانور، بخش تحقیقات و فن آوری نظامی را تقویت کرد و توسعه داد، سپس از نتایـج آن در مانورها بهره گرفت. کشورهای اسـتکباری فن آوری خود را در جنگ های ساختگی و تحمیلی،ماننـد جنگ ایران و عراق و جنگ خلیـج فارس، محک می زننـد و همان طور که پیش تر گفتیم، میزان پیشرفت صنایع نظامی هر کشوری با پیشرفت کلّی صنعت در آن کشور بستگی مستقیم دارد.

البته به راه انـداختن یـک مـانور نظـامی، نیازمنـد بودجه سـنگینی است، زیرا نمی توان بـا خودروها، زره پوش ها و تانک های فرسوده مانور داد و مبالغ هنگفتی از دارایی ارتش و مملکت صرف تدارکات، پشتیبانی نیروها و تأمین امنیت نظامیان می شود، ولی با همه این هزینه ها، انجام مانور به سود کشور است.

در پایان این بحث، باید به اهمیت مکان مانور اشاره کنیم.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در نامه ۶۰ نهج البلاغه درباره لشکری که از بعضی منطقه ها می گذرد، می فرماید:

ولی بعد، من لشکری را روانه کردم که اگر خدا، خواهد از منطقه شما خواهند گذشت و آنچه را خداوند واجب گردانیده به آنان سفارش کرده ام که به کسی آزار نرسانند و گزند خویش از دیگران، بازدارند. من در نزد شما به سبب تعهدی که میان ماست از ستم (اذیت) سپاهیان بر مردم بیزارم...(۱)

با توجه به فرمایش حضرت امیر علیه السلام، محل مانور باید جایی باشد که مردم غیرنظامی آسیب نبینند و اذیت نشوند و خطری آنان را تهدید نکند.

از مسایل مهمی که ممکن است سبب ناراحتی مردم شود، آثار سوءزیست محیطی باقیمانده از مانور و نیروهای عمل کننده است ؛ بمب ها، خمپاره ها و مواد منفجره عمل نکرده، پراکنده بودن آشغال ها و زباله ها و آلودگی های شیمیایی و... در منطقه مانور پس از پایان کار، باید تا حد امکان، از محیط زدوده شوند.

۳. حفظ آمادگی روحی و جسمی

۳. حفظ آمادگی روحی و جسمی

از آنجا که ارتش وظایف مهمی بر عهده دارد و به ویژه در هنگام هجوم بیگانگان باید دارای سرعت عمل و تفکّر سالم جنگی باشد، نیاز به برنامه ریزی مناسب برای کسب آمادگی روحی و جسمی دارد. یک فرمانده قوی با روحیه آرام و شاداب، در مواقع حساس می تواند بهترین تصمیم ها را بگیرد و از نیرو و امکانات بهتر استفاده کند. یک نظامی با روحیه قوی و برخوردار از آرامش می تواند از ابزار و وسایل جنگی به طور صحیح و به موقع سود جوید و ضربه اساسی را بر دشمن وارد کند.

بر این اساس، کارشناسان بر این باورند که ۷۵ درصد از پیروزی در

۱- نهج البلاغه، فولادوند، ص ۴۰۲؛ محمد دشتی، امام علی علیه السلام و امور نظامی، قم، مؤسسه فرهنگی _ تحقیقاتی امیرالمؤمنین علیه السلام، چ ۱، ۱۳۷۹، ص ۳۶۰.

گرو روحیه عـالی نظامیـان است و تنهـا ۲۵ درصـد دیگر به عواملی همچون تسـلیحات، آموزش، ارتباطـات، سازمـان دهی و... بسـتگی دارد. از ایـن رو، برای هر کشـور، تقـویت روحیـه ارتش و به ویژه در زمـان جنـگ، تضـعیف روحیه نیروهـای دشـمن اولویت خاصی دارد.(۱)

امام امت رحمه الله در این باره می فرماید:

من تا آخر پشتیبان ارتش و سـپاه و بسـیج خواهم بود و تضعیف آنان را حرام می دانم، من به عنوان فرمانده کل قوا به مسئولین و تصـمیم گیرنـدگان نیز دسـتور می دهم که در هیـچ شـرایطی از تقویت نیروهـای مسـلح و بالاـبردن آموزش های عقیـدتی و نظامی و... غفلت نکنند.

امام در جای دیگر می فرماید:

ارتش و سایر نیروهای مسلح در دوران بازسازی باید به اصل بازسازی معنوی و اعتقادی نیز توجه کافی داشته باشند...(۲)

به جز مسایـل معنوی و اعتقـادی، موارد مختلفی در زمینه هـای اجتماعی یافت می شود که در روحیه نظامیان تأثیر می گـذارد. برای نمونه، حقوق ناکافی ممکن است او را آماج سرزنش افراد خانواده یا بستگان کند و وادارش سازد که پس از وقت اداری به کارهای دور از شأن و کم ارزش بپردازد. به راستی، هنگامی که یک ارتشی پس از پایان کار در پادگان، لباس ها را عوض و بـا ماشـین شخصـی برای دریـافت کرایـه، مسافرکشـی کنـد و سـربازش را بـه مقصـد برسانـد، فردای آن روز خـود را در چه جایگاهی نسبت به سربازان احساس می کند. و یا اگر در مأموریت های سخت و دور یا در اعطای امتیازها و هدایا و پاداش ها و تخصیص منازل سازمانی و... تبعیض و به قول معروف حق کشی مشاهده کند، چه

۱- نیروهای مسلّح در وصیت نامه امام خمینی، صص ۴۹ و ۵۰.

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۲۱، صص ۳۵۷ و ۳۵۸.

روحیه ای برای او باقی می ماند؟

بر این اساس باید این گونه پدیده های ناهنجار نیز با برنامه ریزی های دقیق برطرف شود تا نشاط و شادابی در انجام وظایف از بین نرود.

در زمینه های جسمی هم می توان با گسترش ورزش و مبارزه قاطع با مواد مخدر و فراهم کردن محیط سالم برای کار و زندگی و مراکز درمانی در دسترس، به آمادگی های لازم رسید.

۴. آموزش فنی و حرفه ای

۴. آموزش فنی و حرفه ای

در پادگان ها اوقات فراغت سربازان زیاد است. متصدیان امور نظامی به خوبی می توانند از این اوقات استفاده کرده و با برنامه ریزی دقیق میزان بهره وری سربازان را افزایش دهند.

تأسیس مرکز آموزش فنی ـ حرفه ای، گامی مثبت در این راه به شمار می رود؛ زیرا جوانان معمولاً ـ به آن علاقه مندند و افزون بر پر کردن وقت فراغت، برای راه یابی آنان به بازار کار ـ پس از خدمت سربازی ـ بسیار مفید و کارگشاست. هرچند این کار، چند سالی است که در ارتش انجام می شود، ولی از آن رو که مسئله ای حاشیه ای و جانبی، در کنار نظامی گری است یا به دلیل نبود منابع مالی کافی یا... بهای چندانی به آن نمی دهند اینها فرصت هایی است که خداوند در اختیار ما گذاشته است و باید به خوبی از آن ها استفاده کنیم. امیرالمؤمنین علیه السلام می فرماید: «فرصت های خوب را غنیمت شمارید که همچون ابرها، زودگذر است».(۱)

۵. کمک رسانی در حوادث طبیعی

۵. کمک رسانی در حوادث طبیعی

ارتش جمهوری اسلامی ایران، برای ملت ما برکات زیادی داشته و افزون

۱- صادق احسان بخش، آثار الصادقین، رشت، ستاد برگزاری نماز جمعه گیلان، ۱۳۷۱، چ ۱، ج ۱۶، ص ۲۸۳.

بر زمینه هـای نظامی، هر جا که توانسـته به کمک و یاری مردم شـتافته است. کشور ایران که بر روی خط زلزله خیز کره زمین قرار دارد، تقریبـا هر سـال بـا این بلاـی طبیعی درگیر بوده و تـاکنون تلفات جانی و مالی بسـیاری از این طریق بر مردم ما وارد شـده است. یکی از نیروهـای مهمی که فریـادرس مصـدومان این حوادث بوده و به سـرعت، خود را به آنـان رسانـده نیروهای فداکار ارتش است. برای نمونه می توان به کمک های بی دریغ هوا نیروز به آسیب دیدگان زلزله مهیب استان های گیلان و زنجـان اشـاره کرد که برادران ارتشـی بـا تلاش شـبانه روزی خود، به هم میهنان عزیز در رسـیدن به مکان های امن و مـداوای مجروحین یاری رساندند.(۱)

امام راحل رحمه الله در اوایل پیروزی انقلاب، خطاب به فرماندهان ارتش فرمود:

یـک وقت که وقت آشـفتگی است، مثلاًـ فرض کنیـد زلزله بیایـد و یـک جایی را خراب بکنـد، شـما ببینیـد برادرانتان زیر این خرابی ها مانـده انـد و دارنـد جان می دهند شـما نمی توانید بگویید که این مال شـیر و خورشـید سـرخ است، به من چه ربطی دارد. هر انسانی خودش را مکلف می داند به هر عنوان هر جوری که باشد برود اینها را نجات دهد.(۲)

در حوادث دیگر ماننـد سـیل و آتش سوزی جنگل ها و... نیز افراد ارتش با کمک نیروهای امـداد هلال احمر و مردم به یاری آسیب دیدگان می آیند و تصویری زیبا از نوع دوستی و هم نوایی را ترسیم می کنند.

۶. حضور در صحنه های سازندگی

۶. حضور در صحنه های سازندگی

در اصل یکصد و چهل و هفتم قانون اساسی جمهوری اسلامی آمده است که:

۱- ارتش در مصائب طبیعی، مجله صف، ۱۳۷۰، دی و بهمن ماه، ش ۱۴۵ و ۱۴۶، ص ۴۱، برگرفته از: کیهان، ۱/۴/۷۰.

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۷، ص ۴۳۵.

«دولت باید در زمان صلح، از افراد و تجهیزات فنی ارتش در کارهای امدادی، آموزشی، تولیدی و جهاد سازندگی با رعایت کامل موازین عدل اسلامی استفاده کند، در حدی که به آمادگی رزمی ارتش آسیبی وارد نیاید».

بر این اساس، در زمانی که دشمن مرزهای ما را تهدید نمی کند، می توان از نیروی عظیم ارتش استفاده کرد و طرح های اقتصادی و عمرانی را به انجام رساند. این کار افزون بر داشتن برکات اقتصادی برای کشور، می تواند از اتلاف عمر، بی کاری و بطالت نیروهای نظامی بکاهد و سبب درآمدزایی برای ارتشیان و خانواده ایشان شود.

البته باید توجه کرد که رویکرد ارتش به طرح های اقتصادی نباید او را از دشمن و پیشرفت های جهانی فنون و تکنیک های نظامی غافل کند، که خود خسارتی زیانبار است.

بنابراین، ارتش ابتدا باید به اصلاح ساختار خود بپردازد و از پیشرفت های علمی ـ نظامی جهان بهره گیرد و نیروهای خود را ورزیده کند و در راه تولید انبوه سلاح های جنگی و تجهیزات گام بردارد. در نهایت در فرصت های پیش آمده می تواند در سازندگی کشور به دولت یاری رساند.

فصل هشتم: مراسم و نمادهای ارتش

اشاره

فصل هشتم: مراسم و نمادهای ارتش

زیر فصل ها

۱. رژه ارتش

۲. لباس نظامی

۳. نیایش

۴. شعار

۵. پرچم

۶ . موزیک

۷. جشن سردوشی

۸ . صبحگاه

۹. نماز

۱. رژه ارتش

۱. رژه ارتش

پیش از اسلام در ممالک متمدن قدیم، رژه (سان) ارتش معمول بوده است. اسکندر مقدونی از افراد ارتش و اسلحه و مهمات و ستوران آن ها رژه می گرفت. ایرانیان قدیم، هر سال موقع معین ارتش را سان می دیدند ؛ به این گونه که سواران درجه دار با اسب و گماشته ای که یدک می کشیدند، با زره، کلاهخود، سپر، نیزه، شمشیر، گرز و... از جلوی پادشاه رژه می رفتند.

بنابر نقل مورخین، پیش از فتوحات اسلامی نیز حضرت رسول صلی الله علیه و آله از سپاهیان معدود خود سان می دیدند؛ چنانچه در روز بدر کبری (سال دوم هجرت) حضرت رسول صلی الله علیه و آله تیری بدون پر در دست گرفتند، لشکر اسلام را با آن مرتب می کردند و صف آن ها را می آراستند. در همان هنگام، به مردی سواد نام برخوردند که صف را بر هم زده

بود. پیغمبر صلی الله علیه و آله او را امر به انضباط کرد.(۱)

عباسیان به روش ایرانیان سان می دیدند؛ به این صورت که خلیفه یا وزیر خلیفه برای دیدن رژه جلوس می کرد و مانند سرداری که آماده جنگ است کلاهخود و زره می پوشید، سپس جارچی فرماندهان را به نام

۱- تاریخ تمدن، ص ۱۳۶.

می خواند و آنان مسلح و سوار بر اسب از جلوی خلیفه می گذشتند و اگر همه چیز مرتب بود جایزه می گرفتند.(۱)

در ارتش جمهوری اسلامی ایران نیز رژه های مختلفی وجود دارد.

ارتش در روزهای مهم، مانند روز ارتش یا روز پیروزی انقلاب اسلامی و... از مقابل مقام معظم رهبری یا رییس جمهور و مقامات بلند پایه مملکتی رژه می روند و در پادگان ها در برابر عالی ترین فرمانده و یا جانشینان وی مراسم رژه را برگزار می کنند.

رژه نیروهای مسلح که گاه به صورت پیاده و گاهی با خودروها و ادوات جنگی است، همراه با موزیک نظامی به شیوه بسیار زیبایی انجام می شود. فرمانده مربوط که در جایگاه ویژه قرار دارد در صورتی که رژه گروهان یا دسته رژه رونده را یکپارچه و منظم و هماهنگ با موزیک تشخیص دهد، آن ها را با جمله ای مانند «گروهان، خیلی خوب» می ستاید و آنان نیز در هنگام رژه بر او درود می فرستند و برای نمونه، می گویند: «درود، تیمسار» و چنانچه فرمانده، اشکالی در رژه ببیند، به فرمانده آن عده تذکر می دهد.

شایان ذکر است، هر چند مراسم رژه با سبک و روش فعلی، یک تشریفات وارداتی از دیگر کشورهاست و برای فرماندهی نیروها، در یافتن میزان آمادگی و ورزیدگی و نظم مجموعه تحت فرمانش بسیار سودمند است.

او _ فرمانده _ با عقب و جلو بودن صف ها، چگونگی گرفتن اسلحه، نحوه احترام گذاشتن رژه روندگان و توجه آن ها به فرامین پخش شده از بلندگو به خوبی در می یابد که آموزش در حوزه فرماندهی اش چه

۱- تاریخ تمدن، ص ۱۳۶.

کاستی هایی دارد. همچنین وقتی می بیند افسران و درجه داران با شکم های برآمده و بدن های سست از مقابلش می گذرند به کم کاری و بی تحرکی آنان پی می برد و به فکر چاره می افتد و آنان را به ورزش و تمرین های بدنی تشویق می کند.

در هر صورت، چنانچه زمان و مکان رژه مناسب باشد، با توجه به امکانات و رعایت فاصله زمانی معقول در انجام رژه ها، می توان گفت که رژه از مراسم زیبا، جذاب و نشاط آور نظامی است.

۲. لباس نظامی

۲. لباس نظامی

یکپارچگی در لباس، امروزه در همه ارتش ها و جنگ ها دیده می شود. زیرا اگر لباس یکرنگ و هماهنگ نباشد، به ویژه در جنگ های تن به تن، نزدیک و شبانه، احتمال دارد افراد به دست نیروهای خودی کشته شوند.

در جنگ بدر به دلیل آنکه لباس های سه طایفه لشکر اسلام؛ اوس، خزرج و مهاجران یکنواخت نبود به وسیله شعار یکدیگر را می شناختند. البته در بعد اخلاقی و دینی دستورهایی درباره لباس داریم.

از حضرت صادق علیه السلام روایت شده است که: «خداوند به پیغمبری از پیامبرانش وحی کرده که به قومت بگو که لباس دشمنان را نپوشند... و شکلتان را مانند دشمنان نکنید».(۱)

پس برماست که در پوشیدن لباس در جنگ و غیره، لباسی بپوشیم که همانند لباس دشمنان نباشد.(۲)

۳. نیایش

۳. نیایش

در سیره پیامبر گرامی اسلام صلی الله علیه و آله و امیرالمؤمنین علیه السلام دعا و طلب، از درگاه خدا، به ویژه پیش از شروع نبرد، جایگاه خاصّی دارد.

۱- وسایل الشیعه الی تحصیل مسایل الشریعه، ج ۱۱، ص ۱۱۱.

۲- جنگ و ارتش در اسلام، ص ۷۰.

حضرت علی علیه السلام فرموده است:

پیامبر خـدا صـلی الله علیه و آله روز جنگ خندق ــ روزی که تمامی قبایل عرب متحد شدند و به جنگ پیامبر آمدند ــ چنین دعـا فرمود: ای خـدایی که نـازل کننـده کتابی (قرآن) و پراکنـده کننـده ابری و قراردهنـده میزانی، احزاب (قبایل متحـد) را به وسیله ما شکست ده و آنان را ذلیل ساز (و آنان را متزلزل و مضطرب ساز)(۱)

و درباره حضرت علی علیه السلام روایت شده است که:

هرگز علی علیه السلام در جنگی نبود، مگر آنکه دعا می نمود که «یا کهیعص» (حروف مقطعه قرآن است).(۲)

و نیز آورده اند که علی علیه السلام وقتی که در برابر دشمن قرار می گرفت، چنین دعا می فرمود:

بار خدایا، تویی حافظ من و یاری دهنده من و بازدارنده من. خداوندا، به واسطه تو حمله می کنم و می جنگم.(۳)

رزمنـدگان ما نیز در طول جنگ تحمیلی به پیروی از پیشوایان معصوم، پیش از هر عملیات، با توسل به اولیای خـدا، از او طلب نصـرت و پیروزی می کردنـد. صـحنه هـایی که در آن زمـان از صـفا و پـاکی و معنویت جوانان این کشور ایجاد می شـد قابل توصـیف نیست، چه بسـیار بودند کسانی که در آن هنگام، شـهادت در راه خدا، بالاترین دعا و خواسته ایشان بود. به هر حال، اکنون نیز سربازان اسلام به همراه فرماندهان خود در هر صبحگاه در پادگان به نیایش می پردازند و پس از ستایش پروردگار، برای علوّ درجات امام و شـهدای گران قدر و برای سلامتی و موفقیت مقام معظم رهبری و رزمندگان اسلام دست به دعا برمی دارند.

۱- از جهاد تا شهادت، ص ۱۱۹ ؛ مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۲۶۴.
۲- از جهاد تا شهادت، ص ۱۲۳ ؛ مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۲۶۳.
۳- از جهاد تا شهادت، ص ۱۲۶ ؛ مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۲۶۴ .

آنان با این کار، اتصال به قدرت بی پایان الهی را تمرین می کنند و به نقش دعا و نیایش در زندگی انسان پی می برند.

۴. شعار

۴. شعار

در میان ملت ها، سردادن شعار، در برهه های حساس و به ویژه جنگ ها، امری معمول و عادی بوده است. تاریخ صدر اسلام نیز از مجاهدان مسلمان، شعارهایی را به ثبت رسانده است. از امیرالمؤمنین علی علیه السلام نقل شده است که:

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله امر فرمود به شعار دادن پیش از شروع جنگ و فرمود: در شعارهای شما اسمی از اسم های خداوند متعال باشد.(۱)

همچنین امام صادق علیه السلام فرمود:

شعار مسلمانان در روز بدر «یا نصراللّه ِاقترِب اقترب» ــ ای یاری خدا نزدیک شو، نزدیک شو ــ و در روز احد «یا نصرَاللّه اقترِب» ــ ای یاری خدا نزدیک شو ــ بود و... شعار امام حسین علیه السلام «یا محمَّد» بود.

و نیز در روایت دیگری فرمود:

شعار یاران حضرت مهدی عج الله تعالی فرجه الشریف «یا لَثاراتِ الحسینِ» ــ ای خونخواهان حسین (بپاخیزید) ــ خواهد بود.(۲)

در سال های دفاع مقدس، آن گاه که رزمندگان اسلام به سوی دشمن هجوم می بردند، با شعارهایی که از اعماق جان آنان برمی خاست حرکت می کردند؛ در بیشتر آن شعارها اسم خدا و پیامبر و خاندانش علیهم السلام و استمداد از آنان وجود داشت، مانند یااللّه، اللّه اکبر، یا محمد صلی الله علیه و آله، یا رسول اللّه صلی الله علیه و آله، یا علی علیه السلام، یا زهرا علیهاالسلام، یا حسین علیه السلام، یا حسن

۱- از جهاد تا شهادت، ص ۱۳۳ ؛ مستدرک الوسائل، ج ۲، ص ۲۶۵.

۲- از جهاد تا شهادت، صص ۱۳۵ و ۱۳۶.

مجتبی علیه السلام، یا مهدی عج الله تعالی فرجه الشریف و... و گاهی نیز به صورت سرودهای گروهی بود. در حال حاضر ــ زمان صلح ــ نیز در پادگان ها، سربازان، هنگام تمرین و آموزش های مختلف و همچنین در موقع جابه جایی، شعارها و سرودهای زیبایی را سر می دهند که افزون بر تقویت روحیه، آنان را در حال و هوای معنوی خاصی قرار می دهد تا برای هرگونه جانفشانی در راه مکتب و عقیده، آماده شوند.

۵. پرچم

اشاره

۵. پرچم

پرچم، لوا، رایت، علم و بیرق در واقع یک مفهوم دارند و شاید یکی از دیگری کوچک تر باشد. در هر حال، پرچم از روزگار باستان معمول بوده است و مصریان در جنگ و صلح، پرچم داشته اند و دیگران از آن ها اقتباس کرده اند. عرب های پیش از اسلام نیز پرچم هایی داشته اند و هر پرچمی مخصوص به یک قبیله بوده است.

تردیدی در اهمیت پرچم در میدان کارزار نیست، زیرا اگر پرچم بیفتد، لشکریان از میدان می گریزند.

در کتاب سیره حلبیه روایت شده که در جنگ بدر کبری سه پرچم وجود داشت، یکی سفید و دو تا سیاه. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله پرچم سفید را به مصعب بن عمیر و یکی از پرچم های سیاه را به مردی از انصار و پرچم سیاه دیگر را که نامش عقاب بود، به علی بن ابیطالب علیه السلام داد. به ظاهر، عقاب نام پرچمی بوده است که آن را به دست رؤسا می دادند.(۱)

بعدها پرچم امویان سرخ شد و کسانی که به نام علویان دعوت می کردند، پرچم سفید داشتند و طرف داران بنی عباس پرچم سیاه به

۱- تاریخ تمدن، ص ۱۳۹.

دست می گرفتند. به نظر می رسد که پرچم شیعیان سبز رنگ بوده است، زیرا مأمون پس از بیعت با امام رضا علیه السلام، سپاهیان خود را فرمان داد که لباس سیاه را از تن درآورند و لباس سبز بپوشند و پس از برهم زدن آن بیعت، شعار رسمی عباسیان، بار دیگر سیاه شد.(۱)

پرچم ایران (پس از انقلاب اسلامی)

پس از انقلاب اسلامی و تشکیل حکومت جمهوری اسلامی ایران، پرچم کشورمان با حفظ سه رنگ پیشین (سبز، سفید و قرمز) و حذف شیر و خورشید، به نشانه با مفهوم معروف به «اللّه » در وسط و «اللّه اکبر»های پشت سر هم در حاشیه، آراسته شد.

پرچم در ارتش و نیروهای مسلّح اهمیت و ارزش بسیاری دارد و در میدان صبحگاه پادگان ها و بر سر در مراکز نظامی برافراشته می شود.

ایستگاه های نظامی مرزی از مکان های خطیر برای نصب پرچم است و از آن رو که برافراشته بودن پرچم، نماد ایستادگی و سرافرازی ملت است، در این گونه مکان ها که در برابر دیدگان دشمن است باید از پرچم های سالم، با طول و عرض و میله مناسب استفاده کرد و در صورت کهنه یا پاره شدن، به سرعت تعویض شوند.

در ایّام دفاع مقدس، پرچم، تقدّس و جایگاه ویژه ای نزد رزمندگان اسلام داشت و در جای جای جبهه ها و بر روی خوردوها و تانک ها و به ویژه در خط مقدم، نشانه ملیّت و استقلال کشور بود. پرچم ایران یکی از مهم ترین و پر هزینه ترین کالاهای تبلیغاتی در ارتش به شمار می رود.

۶. موزیک

۶ . موزیک

از روزگار باستان، موسیقی در میان سپاهیان رایج بود، تا به وسیله آن

۱- تاریخ تمدن، ص ۱۴۰.

احساسات جنگجویان را برانگیزند و فکرشان را از مخاطرات احتمالی منحرف کنند. آواز و رجزخوانی در میدان نیز، نوعی موسیقی به شمار می آمده است. عرب های جاهلیت جز طبل، چیزی از موسیقی جنگ نمی دانستند. پس از آنکه در اسلام خلافت به سلطنت تبدیل شد و عرب ها با ایرانیان و رومیان آمیزش یافتند، کم کم خلفای اسلام با موسیقی آشنا شدند و به مأمورین لشکری و کشوری دستور دادند که از موسیقی استفاده کنند. و چه بسا در یک دسته از ارتش، صدها بوق (شیپور) و طبل دیده می شد.(۱)

در ارتش ایران نیز از دیرباز، گروه های موزیک فعالیت داشته اند. پس از انقلاب و به ویژه در زمان جنگ، گروه های موزیک ارتش جمهوری اسلامی با نواختن مارش های نظامی و آهنگ های انقلابی، نقش مهمی در برانگیختن روح سلحشوری و پیکار و ایجاد اراده و عزم ملی در سرکوب متجاوزان، ایفا کردند.

از موزیک در مراسم، جشن ها، رژه ها و... در ارتش بسیار استفاده می شود.

۷. جشن سردوشی

۷. جشن سردوشی

زمان ها و حوادثی در دوران حیات انسان وجود دارد که تأثیر آن ها همیشگی و عمیق است و در خاطره ها باقی می ماند؛ مانند تولّد، اولین روز مدرسه، جشن تکلیف، گرفتن مدرک تحصیلی یا...

یکی از وقایع به یاد ماندنی، جشن سردوشی سربازان است که پس از آن، کسانی که دوره آموزشی را گذرانده اند، به طور رسمی سرباز می شوند و علامت مخصوص را بر شانه ها می چسبانند. در این زمان است که سرباز، هویت خود را می شناسد، محل خدمتش مشخص و از

۱- تاریخ تمدن، ص ۱۴۱.

امر و نهی های آموزشی راحت می شود. جشن سردوشی، مراسم زیبایی است که در آن فرمانده پادگان، سخنرانی می کند و به سربازان تبریک می گوید و سفارش هایی می کند، سپس نماینده عقیدتی ـ سیاسی، لوح سوگند نامه را می خواند و سربازان، بندبند آن را با صدای بلند تکرار می کنند، پس از آن، نماینده سربازان قدیمی و سپس نماینده سربازان جدید مطالبی را درباره وفاداری به کشور و اسلام می خوانند. این مراسم که در آغاز با قرائت قرآن شروع می شود و با تکبیرها و صلوات های فراوان ادامه می یابد، با برافراشتن پرچم و موزیک و رژه همراه است و در مجموع برنامه ای جذّاب و دیدنی را فراهم می آورد.

۸ . صبحگاه

۸ . صبحگاه

صبحگاه نیروهای مسلح، حکم معارفه و آمارگیری دارد و به دو صورت برپا می شود.

صبحگاه یگانی که در همان محل گردان مربوط هر روز بر پا می شود و مسایل همان گردان بررسی می شود و صبحگاه پادگان، که معمولاً هفته ای یک بار است. در صبحگاه پادگان فرمانده با گزارش هایی که داده می شود از اوضاع با خبر می شود. تشویق ها و تنبیه ها و ترفیع درجه ها و مسایل دیگر از بلندگو به گوش همه حاضران ـ کارکنان کادر و وظیفه ـ می رسد. به طور معمول کسانی که برای سخنرانی دعوت شده یا فرماندهانی که از مرکز برای کار مهمی به پادگان آمده اند، در صبحگاه حاضر می شوند و برنامه شان را اجرا می کنند. صبحگاه، محل عزل و نصب ها و معارفه مسئولان جدید و تودیع مسئولان قدیمی و همچنین، جای رد و بدل کردن هدایا و جوایز است. این مراسم گاهی طولانی و ملال آور می شود و نظامیان که در تمام این مدت سر پا ایستاده اند خسته

می شوند. به هر حال، این تشریفات بنابر مصالحی باید انجام شود.

۹. نماز

۹. نماز

ابن اثیر در کتاب تاریخ کامل می نویسد: «در غزوه ذات الرقاع، مسلمانان، زنی را اسیر کردند. شوهر آن زن، چون بر این امر آگاه شد، سوگند خورد که تا یکی از همراهان پیامبر را نکشد از پای ننشیند. برای این کار، به دنبال سپاه اسلام رفت. پیامبر برای استراحت، در محلی فرود آمد. قرار شد تنی چند، پاسبانی و نگهبانی را به عهده بگیرند. مردی از مهاجر و مردی از انصار بدین کار برخاستند.

سرشب مرد مهاجر خوابید و انصاری پاس می داد و نماز می گزارد. در این هنگام، شوهر آن زن از راه رسید، چون مرد انصاری را در نماز دید، تیری به سوی او انداخت. انصاری تیر را از تن بیرون کشید و به نماز ادامه داد. آن مرد تیر دیگری بر او افکند. انصاری باز تیر را از تن به در آورد و همچنان، استوار به نماز ادامه داد. تیر سوم را نیز همین گونه از بدن خارج کرد و به رکوع و سجود رفت و نماز را تمام کرد. سپس دوست خود را از ماجرا آگاه کرد. مرد مهاجر گفت: چرا به تیر نخست مرا بیدار نکردی. انصاری گفت: به قرائت سوره ای مشغول بودم که نخواستم آن را قطع کنم. به خدا سوگند اگر بیم آن نبود که حفظ پایگاه و محلی که پیامبر مرا به آن مأمور کرده ضایع شود، جان می دادم و از تمام کردن سوره دست برنمی داشتم.»

نماز آن چنان مهم است که شرع مقدس اسلام، ترک آن را حتی در جنگ و کشاکش شمشیرها جایز ندانسته و در آن هنگام به نماز خواندن نماز مخصوصی به نام نماز خوف دستور داده است.(۱)

۱- تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، صص ۳۱۸ و ۳۱۹.

در جنگ تحمیلی، سربازان امام زمان عج الله تعالی فرجه الشریف نیز با نماز و ارتباط با خدا، مأنوس بودند و در جای جای جبهه ها و سنگرها، صدای نماز و راز و نیاز با خدا بلند بود. حتی در سرزمین دشمن بعثی و آن هنگام که عزیزان ما در چنگال دژخیمان عراقی، اسیر بودند، نماز بود که قلب آنان را آرام می کرد و بر ادامه راه مصمّم می ساخت؛ هر چند که دشمن کافر نخواهد و مانع شود. یکی از اسیران می گوید:

«آن روز با صدای ناله و «یااللّه » یکی از بچه ها از خواب پریدم و با صحنه دردناکی مواجه شدم. نگهبان عراقی از لای میله های پنجره دست یکی از بچه ها را محکم گرفته بود و با آجر به پشت دست های او می کوبید. وقتی علت را جویا شدم، فهمیدم که به دلیل نبودن خاک در آسایشگاه، او دست هایش را از پنجره بیرون برده تا با گرد و خاک لبه بیرونی پنجره تیمم کند. ولی در همین لحظه نگهبان عراقی سر می رسد و آن صحنه دردناک، شکل می گیرد».(۱)

بحمداللّه، هم اکنون نیز، نماز یکی از برنامه های انسان سازی است که در ارتش بر پا می شود و اگر در کنار کمّیت، به کیفیت کار هم توجه شود، می تواند اثرهای مثبتی در روحیه، اخلاق و روش زندگی سربازان و دیگر نظامیان بگذارد. فراهم کردن وسایل طهارت، وضو، غسل و محیطی تمیز و پاکیزه برای نماز گزاران، تشویق افراد نمازخوان و از بین بردن زمینه های گناه و فساد، از کارهایی است که می توانیم برای پرثمر کردن امر نماز به عمل آوریم. در این میان نقش فرماندهان، بسیار اساسی است و اگر مقیّد به نماز باشند، دیگران نیز به این کار تشویق می شوند. در

۱- فریده هادیان و اکرم ارجح، نماز در اسارت، مؤسسه انتشارات سوره، دفتر ادبیات و هنر مقاومت سازمان تبلیغات اسلامی حوزه هنری، ۱۳۷۶، چ ۴، ص ۱۸۰.

تاریخ اسـلام نوشـته اند که در زمان خلیفه دوم، مردم سعدبن وقاص را به این دلیل که نماز را نیکو نمی خوانده و به آن توجه لازم را نداشته است استیضاح و از فرماندهی سپاه عزل کردند. و این نشان از اهمیت نماز در فرماندهی دارد.(۱)

۱- تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، ص ۳۱۸.

فصل نهم: وظایف عقیدتی ـ سیاسی ارتش

اشاره

فصل نهم: وظایف عقیدتی ـ سیاسی ارتش

زیر فصل ها

تشکیل عقیدتی ـ سیاسی

مسجد در ارتش

آسیب شناسی مسجدهای منازل سازمانی

زینبیه

کمک به ایجاد امکانات تفریحی و رفاهی

نقش روحانیان در منازل سازمانی

مراکز آموزشی سربازان

تشکیل عقیدتی ـ سیاسی

تشکیل عقیدتی ـ سیاسی

یکی از مظاهر انقلاب در هر کشوری، دگرگونی ارزش هاست. این ارزش ها، متناسب با مبانی آرمانی و زیربنای فکری انقلاب ها، تغییر می کند و بدیهی است که آثار این تغییرات در تمامی شئون اجتماعی و قشرهای طبقاتی متبلور می شود.

هرچند که در ارتش، اعتقاد و ایمان در وجود نظامیان، در صحنه های مختلف انقلاب و جنگ آشکار شد، برای تقویت و تداوم این ارزش، به سازمان دهی و هدایت نیاز بود که به تأسیس سازمان عقیدتی ـ سیاسی در ارتش انجامید.(۱)

در اواسط سال ۱۳۵۸ حکم رسمی تهیه طرح تشکیلات سیاسی ایدئولوژیک (عقیدتی ـ سیاسی) در ارتش و اقدامات لازم برای پیاده کردن آن از طرف آیت اللّه خامنه ای ـ معاون وزیر دفاع در امور انقلاب ـ صادر شد و پس از گرفتن یک مصوبه از شورای انقلاب، کار عقیدتی ـ سیاسی قانونی و این سازمان رسمی شد.(۲)

عقیدتی ـ سیاسی ارتش، با در دست داشتن مسجد، زینبیه، آموزش و... کارهای مهمّی انجام می دهد که ما در این قسمت به

توضیح آن ها می پردازیم.

۱- امیر خستگی ناپذیر، ص ۳۰.

۲- مجله صف، مهرماه ۱۳۷۲، شماره ۱۶۲، ص ۱۷.

مسجد در ارتش

مسجد در ارتش

پس از انقلاب شکوهمند اسلامی، فرهنگ مسجدسازی، رونق بیشتری یافت و در شهرها و روستاها، مساجد زیادی ساخته شد. در منازل سازمانی ارتش نیز با هـدایت روحانیان محترم و یاری اقشار متـدین مردم، مسـجدهای بسـیاری بنا شـد و فعالیت های خود را در زمینه های دینی و سیاسی و فرهنگی و عام المنفعه آغاز کرد.

بسـیاری از این مساجـد دارای کتابخـانه و صـندوق قرض الحسـنه هسـتند و همـان طور که امـام راحل رحمه الله سـفارش کرده بودند، پا را از مسایل عبادی فراتر گذاشته اند و مانند مساجد صدر اسلام وظایف سنگین دیگری را بر عهده دارند؛ تا آنجا که حتی امور ورزشی نوجوانان و جوانان را هم رهبری و اداره می کنند.

مراسم نمـاز جمـاعت، دعـای کمیـل، دعـای توسـل، جشن هـا، میلادهـا، عزاداری هـا و حضور پرشور مردم در مساجـد در ماه مبارک رمضان و دهه اول محرم، بیانگر تأثیر بیش از پیش فرهنگ اسـلامی بر نظامیان جان بر کف و خانواده های فـداکار آن هاست.

آسیب شناسی مسجدهای منازل سازمانی

آسیب شناسی مسجدهای منازل سازمانی

با وجود آنکه مساجد منازل سازمانی ارتش، زمینه ساز بسیاری از فعالیت های فرهنگی است، ولی نمی توان برخی تهدیدهایی که در کمین ضربه زدن به این تلاش ها و فعالیت هاست، از نظر دور داشت. برای نمونه، چند مورد را یادآور می شویم:

۱. اگر امـام جماعت با روش و منش مردمی و اخلاق اسـلامی با مردم رفتار کنـد، اجتماعی، آداب دان و دلسوز باشـد، اصـلی ترین کار برای جذب مردم به مسجد انجام شده است، ولی اگر روحانی، چنین صفاتی نداشته

باشد یا خدای ناکرده بعضی از صفات ناپسند مانند تکبر و کج سلیقگی داشته و نسبت به مسایل مردم بی اعتنا باشد، موجب بی رغبتی اهالی کوی سازمانی برای حضور در مسجد می شود ؛ مثلاً- نظم یکی از محوری ترین مسایل ارتش است و امام جماعت باید به موقع در مسجد حاضر شود و نمازها را در اول وقت به جا آورد و سهل انگاری در این امر، بسیار ناپسند است.

۲. بدیهی است که سخنرانی های شیوا، پرمحتوا و متناسب، تأثیر به سزایی در رشد فرهنگ دینی شنوندگان باقی می گذارد، بنابراین بر روحانیون محترم است که شرایط زمان، مکان و مخاطب را با دقت در نظر بگیرند و از بیان مطالبی که برای قشر نظامی مفید نیست، خودداری کنند.

۳. هر چند تلاش های زیادی برای احداث و یا تکمیل مساجد مجتمع های سازمانی ارتش صورت گرفته است، گاهی با یک باور غلط، عده ای از اهالی گمان می کنند این گونه امور، مربوط به سازمان ارتش است و بودجه ساختمان مسجد را نیز خود ارتش باید بپردازد و از آنجا که بودجه کافی برای انجام این کارها در اختیار مسئولین نیست، مشاهده می شود که مسجد از نظر شکل ظاهری، گرمایش، سرمایش و... کمبودهایی دارد و مردم، به ویژه نسل جوان که زیباپسندند، علاقه ای به حاضر شدن در آن مکان مقدس پیدا نمی کنند. جا دارد روحانیان محترم و متصدیان امور، ساکنین را درباره اهدای کمک به مسجد توجیه کنند و همچنین سعی کنند تا بودجه لازم را از مبادی مربوط جذب کنند.

۴. حاضر نشدن کارکنان عقیدتی ـ سیاسی در نماز جماعت ممکن است سبب شود که مردم تصور کنند آنان رییس خود را قبول ندارند، در نتیجه دیگران نیز تمایل خود را برای شرکت در نماز از دست بدهند.

۵. به دلیـل آنکه ممکن است در نمـاز جمـاعت و یـا مراسم دیگر فرمانـدهان یا افراد مافوق حضور داشـته باشـند، احتمال دارد بعضـی از کارکنان برای تظاهر یا خودنمایی به مسـجد برونـد، به همین دلیل عـده بیشتری از کارکنان از ترس اینکه مبادا چنین نسـبتی هم به آن هـا داده شـود، از وارد شـدن به مسـجد خودداری می کننـد که شایسـته است این ذهنیت از روح و فکر آنـان زدوده شود و برای حضور در جمع دیگر مؤمنان به شکل های مختلف تشویق شوند.

زینبیه

زینبیه

یکی دیگر از نهادهای دینی که در منازل سازمانی فعالیت دارد، زینبیه خواهران است.

این نهـاد زیر نظر عقیـدتی ــ سیاسـی پادگـان یـا مجتمع فرهنگی منـازل است. خواهرانی که درس حوزوی خوانـده انـد و یا با تدریس قرآن آشنا هستند، اداره آنجا را به عهده دارند.

جلسـات مختلف سـخنرانی، قرائت قرآن، دعـا و مراسم دیگر در زینبیه برگزار می شود. افزون بر اینها، کلاس های هنری مانند خیاطی، گلدوزی، خطاطی، کامپیوتر و... اوقات فراغت زنان خانه دار و دختران جوان را پر می کند.

مدیران زینبیه مسـئولیت سنگینی دارند و از آن رو که زنان، بسیار ریز بین و نکته سنجند و در برابر نقایص کار و رفتار حساس ترند، انتظار می رود در انجام وظایف، از آنچه گمان تبعیض، تحقیر و بی اعتنایی را به وجود می آورد، خودداری کنند.

پیامبر خدا صلی الله علیه و آله می فرماید:

هیچ مسلمانی را خوار و حقیر مشمار، زیرا کوچک آنان هم نزد خداوند

بزرگ است.(۱)

و لقمان به فرزندش فرمود:

فرزندم! هیچ کس را به سبب کهنه بودن جامه اش حقیر مشمار، زیرا که پروردگار تو و او یکی است.(۲)

همسران زنانی که در مراسم یا کلاس های زینبیه شرکت می کنند، درجه ها و رتبه های نظامی متفاوتی دارند، بعضی از آن ها افسران عالی رتبه و بعضی افسران کم سابقه یا درجه دارانند و این امر، نباید در احترام به آنان، به اندازه ای تأثیر بگذارد که افراد پایین تر احساس حقارت و پوچی کنند، زیرا در این صورت واکنش های تندی رخ می دهد که چه بسا باعث تعطیلی زینبیه یا بی اثر شدن فعالیت های آن شود.

کمک به ایجاد امکانات تفریحی و رفاهی

کمک به ایجاد امکانات تفریحی و رفاهی

منازل سازمانی، معمولاً از دیگر محله های شهر جداست و دژبان ارتش بر رفت و آمد در آن ها نظارت می کند. بسیاری از مجتمع های مسکونی ارتش، خارج از شهر ساخته شده اند و طبیعی است که ساکنان آن ها به راحتی نمی توانند از امکانات شهری استفاده کنند.

مشکلاتی مانند کمبود آب سالم، وسیله حمل و نقل شهری، مراکز خرید نیازمندی های زندگی، کاستی در بهداشت و درمان، خرابی سیستم های آب و فاضلاب خانه های آپارتمانی و... تقریبا در همه یا بیشتر مجتمع های مسکونی ارتش وجود دارد.

در فصل تابستان که دانش آموزان از درس و مدرسه فارغ می شوند، نبود یا کمبود امکانات تفریحی به ویژه برای دختران، از معضلات جدّی

۱- میزان الحکمه، ج ۳، ص ۱۲۲۵.

۲- میزان الحکمه، ج ۳، ص ۱۲۲۵.

آن مکـان هـاست و متأسـفانه به دلیـل در نظر نگرفتن بودجه کـافی یا دلایل دیگر، هر سال امکانات موجود هم فرسوده تر می شود. شایسته است مسئولین محترم ارتش و کشور برای رفـاه خانواده های نظامیان عزیز بیش از پیش، دلسوزانه برنامه ریزی و برای پایان دادن به این مشکلات و ناراحتی ها اقدام کنند.

بدیهی است که هر چه دل مشغولی و نگرانی ارتشـیان ما نسبت به وضعیت خانواده شان کمتر باشد، در انجام وظیفه و به ویژه در هنگام نبرد با دشـمن، بهتر می توانند نقش خود را ایفا کنند. امیرالمؤمنین علی علیه السلام در فرمان خود به مالک اشتر می فرماید:

بایـد برگزیـده ترین سـران سپاه تو کسـی باشـد که در بخشـش به افراد سـپاه، کوتـاهی نورزد و به آنان یاری رسانـد و از مال خویش چنـدان بهره منـدشان سـازد که خود و خـانواده شـان را اداره نماینـد تـا یکـدل و یـک رأی، روی به جنـگ با دشـمن آورند.(۱)

نقش روحانیان در منازل سازمانی

نقش روحانیان در منازل سازمانی

روحانیـان همواره بـا بهره گیری از دریـای بیکران علم الهی از راه قرآن و احـادیث و روایـات پیـامبر و خانـدان پـاکش، بسـان مشـعلداران، تاریکی های عصـرها و زمان ها را درنوردیده و مسـیر حق و هدایت را فراروی مردم، به روشـنی نمایان کرده اند. روحانیان از آن رو که الگوی جامعه هستند نیز، موقعیتی بس خطیر دارند.

روحانیـانی که در ارتش خـدمت می کننـد، سرچشـمه خیرات و برکات زیادی بوده و تأثیر به سـزایی در زمینه های فرهنگی و اجتماعی و حتی عمرانی منازل سازمانی داشته اند.

۱- نهج البلاغه فولادوند، ص ۳۸۶، نامه ۵۰ .

البته مقـدار اثرگـذاری هر روحـانی، به عوامـل مختلفی ماننـد علم، اخلاـق، سابقه و مهارت اجتماعی وی بسـتگی دارد، گرچه آمـادگی و مهیّا بودن زمینه فعالیت را نیز نبایـد از نظر دور داشت. نکاتی که درباره عملکرد عالمان و روحانیان منازل سازمانی ارتش می توان بیان کرد، عبارتند از:

آنان باید توجه داشـته باشـند که در محیطی خدمت می کنند که سالیان سال، زیر نظر مسـتقیم رژیم سابق بوده و در آنجا طرح هـای اسـلام زدایی و بـدبین کردن مردم نسبت بـه روحـانیت و ترویـج فرهنـگ غربی به شـدت اجرا می شـده است. بنـابراین، روحـانی بایـد بـا اخلاـص، نیّت پـاک و عملکرد منـاسب، ذهنیّت هـای برجـای مانـده از آن دوران را پـاک کنـد. و در میـان همسایگان نظامی، با حفظ شئون روحانیت، خود را یکی از آنان بداند.

در ناهنجاری های اجتماعی و خلاف ها و بی حجابی ها و مسایلی از این نوع، نباید به دلیل نظامی بودن محیط، پا از خط مشی کلی مملکت فراتر گـذاشت و بـا شـدت عمـل رفتـار کرد. زیرا در این صورت این مسایـل به گونه بـدتری در خـارج از منازل سازمـانی، بروز می کنـد بلکه بـا رفتـاری پـدرانه و با محبت و برنامه ریزی فرهنگی راه کارهای مناسب، شـناخته و براساس آن اقدام شود. امام صادق علیه السلام می فرماید:

هر که در کارهای خود ملایمت داشته باشد، به آنچه از مردم می خواهد دست یابد.(۱)

مراکز آموزشی سربازان

مراکز آموزشی سربازان

در ارتش، برخی از پادگان ها، فقط برای آموزش سـربازان بنا شده است و سـربازان پس از گذراندن دوره آموزشـی به مراکز نظامی دیگر، منتقل

۱- میزان الحکمه، ج ۵، ص ۲۱۱۱.

می شوند و بقیه خدمت خود را در آنجا می گذرانند، ولی در بیشتر پادگان های ارتش، بخش گردان آموزشی وجود دارد که تعداد محدودی سرباز را در آن آموزش می دهند.

عقیدتی ــ سیاسی پادگان در بسیاری موارد می تواند مؤثر باشد. عقیدتی ــ سیاسی رسالتی بس بزرگ بر دوش دارد و جای هیچ گونه عذر و بهانه ای نیست. جوانانی که آوردن آن ها به مساجد، نیازمند صرف بودجه، برنامه ریزی و... است، در اینجا با یک سوت فرمانده در اختیار متصدیان امر تعلیم و تربیت قرار می گیرند. روح خداجویی در جوان موج می زند و تشنه معنویت و اخلاق است. امام صادق علیه السلام به یکی از یارانشان فرمود:

بر تو باد ــ در تبلیغ دین ــ به جوانان؛ زیرا این گروه در پذیرش هر نوع خوبی شتاب بیشتری نشان می دهند.(۱)

جوان تاکنون محیط نظامی، لباس فرم، تفنگ و مقررات خشک ارتش را تجربه نکرده است. اضطراب و دلهره در آغاز خدمت سربازی بر او سایه افکنده است. از پدر، مادر و بستگان، جدا و مسئولیت های جدید به او واگذار شده است. نگهبانی، نظافت، تمرین رژه، تنبیه های متعدد؛ و سرانجام کارهای مختلف خسته اش کرده، دلش برای نزدیکانش تنگ شده، گاهی به فرار از خدمت می اندیشد و وضعیت را سبک و سنگین می کند. در اینجا همه اش تکلیف است. وظیفه است، فقط از او می خواهند ؛ او به دنبال تکیه گاه، همدل، رفیق و انسانی مهربان می گردد که درکش کند. در این وضع و حال، اگر روحانی عقیدتی ــ سیاسی بتواند با این جوان ارتباط برقرار کند به او آرامش دهد و او را به آینده

۱- میزان الحکمه، ج ۶، ص ۲۶۴۹، برگرفته از قرب الاسناد ۱۲۸/۴۵۰ .

مطمئن کند، مؤثرترین قدم را در جذب و تربیت وی برداشته است، در این ایّام که جوان حال و هوای ویژه ای دارد، رقیق القلب، دل شکسته و نازک دل است، در جلسات دعا و هنگام ذکر توسل به شدّت واکنش نشان می دهد و اشک می ریزد. اینها زمینه های بسیار خوبی است که باید هنرمندانه از آن برای سوق جوان به سوی صلاح و هدایت استفاده کرد.

بخش آموزش عقیدتی، شامل کتاب های احکام و اخلاق در دوره آموزشی و کتاب عقاید در طول خدمت است. هرچند برنامه ها و کتاب ها پیوسته تغییر می کنند؛ با این حال، تأثیر بسیار خوبی در ارتقای دانش دینی سربازان دارند.

از مشکلات کلاس های عقیدتی، ناهماهنگی فرماندهان با عقیدتی ـ سیاسی در اعزام به موقع سربازان به کلاس هاست و از آن بالاتر این که معمولاً ـ سربازانی که وارد کلاس می شوند به دلیل کارهایی که به آن ها محول شده و نگهبانی شب قبل، بسیار خسته و خواب آلوده اند و این مسئله به شدت از کارایی کلاس ها می کاهد. برای افزایش کارآیی این گونه از کلاس ها، لازم است بین مسوولین عقیدتی ـ سیاسی و فرماندهان همآهنگی هایی از قبل صورت گیرد.

فصل دهم: شهیدان ارتش

اشاره

فصل دهم: شهیدان ارتش

شهیدان، نزد خدای تبارك و تعالی مقام والایی دارند. قرآن مجید می فرماید:

گمان مبر که کشته شدگان راه حق مرده اند، بلکه _ به حیات ابدی _ زنده اند و در نزد پروردگار خویش روزی می خورند.(۱)

رسول اکرم صلی الله علیه و آله فرمود:

نخستین کسی که به بهشت رود شهید است.

و فرمود:

سه گروهند که _ در قیامت _ شفاعت کنند؛ پیامبران، سپس عالمان و سپس شهیدان.(۲)

ارتش جمهوری اسلامی ایران با اهدای ۴۸۰۰۰ شهید سرافراز به اسلام و میهن اسلامی، دین خود را به اسلام و مسلمانان ادا کرد. در میان شهیدان ارتش از سرباز تا سرلشکر و رییس ستاد مشترك با درجه ها و نشان های مختلف وجود دارد. ولی به راستی چه نشانی بالاتر از نشان شهید که همه اولیا و مقرّبان درگاه الهی آرزوی آن را داشته اند، می تواند شایسته آنان باشد.

شهیدان ما نه بر اساس وظیفه شغلی، بلکه برای ادای تکلیف و رسالت عظیم الهی و بالاتر از آن به هوای جذبه معشوق، سر از پا

۱- آل عمران، ۱۶۹.

۲- معارف و معاریف، ج ۶، ص ۵۸۲.

نشناخته و پروانه وار گرد شمع ولایت پرواز کردند و در آتش عشق محبوب، جاودانه شدند. چگونه می توان حالت آن رزمنده عزیزی که در آخرین لحظه های حیات، باز هم به عشق بازی با محبوب خود مشغول است، ترسیم کرد، و آن گاه که شهید استوار دوم جهانگیر مهدی زاده وصیت نامه اش را می نویسد به چه می اندیشد. او نوشته است: «این نامه را در سنگر نوشتم، به دست هر برادری رسید برای امام خمینی برساند... ای نور خدا، ای فرمانده کل قوا، ای امید بیچارگان... یک گلوله خورده ام و هنوز بدنم استقامت گلوله دارد... خون از بدنم... بازویم سوراخ شده... ای امام، جان مرا بپذیر. کاش چند جان داشتم برای تو می دادم. ای برادر، به مردم بگو مبادا دست از یاری امام امت بردارند. این خون مهدی زاده، درجه دار ارتش است که برای خدا در ارتش اسلام ریخته شد... این است فقط وصیت من».

به راستی کدام انگیزه می تواند درجه داران و افسرانی را که سال های سال برای آن رژیم تربیت شدند، آن چنان متحول سازد که برای حکومت اسلام و اعتلای دین خدا، بدون کوچک ترین چشمداشت مادی، جان خویش را نثار کنند؟! طوبی لهم.(۱)

سرلشکر شهید ولی اللّه فلاحی

سرلشکر شهید ولی اللّه فلاحی

در سال ۱۳۱۰ در قریه کولج طالقان از توابع کرج، در یک خانواده روستایی، کودکی متولد شد که نام او را ولی اللّه گذاشتند. تحصیلات ابتدایی را در شهرک ــ مرکز طالقان ــ به پایان رساند و برای ادامه تحصیل در سال ۱۳۲۴ به تهران رفت و سه سال آخر دبیرستان را در دبیرستان نظام گذراند و شغل آینده اش را نیز با ورود به این دبیرستان،

۱- همراه انقلاب، ج ۲، صص ۲۸۸ و ۲۸۹.

انتخاب کرد. در سال ۱۳۳۳ موفق به گرفتن لیسانس از دانشکده افسری شد و با درجه ستوان دومی در نیروی زمینی ارتش در لشکر۹۲ اهواز به خدمت مشغول شد.

از سال ۱۳۳۹ تا ۱۳۴۳ دوره پرسنل نظامی و سپس دوره عالی آجودانی را در امریکا گذراند. وی از بنیان گذاران رسته آجودانی در ایران است. در سال ۱۳۴۱ دوره مقدماتی و در سال ۱۳۴۳ دوره عالی آجودانی را پایه گذاری کرد. وی از سال ۱۳۵۱، تا اواسط سال ۱۳۵۳ ش با درجه سرهنگ دومی به همراه گروهی از افسران ایرانی در مقام ناظر صلح سازمان ملل بر آتش بس ویتنام، به آن کشور اعزام شد و در کنار نمایندگان دیگر از کشورهای اندونزی، لهستان و مجارستان، فرمانده ایرانی مقیم یکی از ایالات ویتنام شد و مأموریتش را انجام داد.

شهید فلاحی پس از بازگشت از ویتنام، در همان دانشکده فرماندهی و ستاد به تدریس ادامه داد تا آنکه در ۱۲ مهر ۱۳۵۷ به درجه سرتیپی ارتقا یافت و در همان تاریخ به شیراز منتقل و در معاونت فرماندهی مرکز پیاده شیراز مشغول به کار شد. بر اثر مجاهدت های او، شیراز تنها شهری بود که در اوج مبارزات انقلابی مردم بر ضد شاه، حکومت نظامی آن لغو شد و نیروهای ارتش از خیابان ها خارج شدند و مسئولیت آن به شهربانی واگذار شد.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی، سرتیپ فلاحی بازنشسته شد، ولی طولی نکشید که پس از موافقت شورای عالی انقلاب اسلامی با حکمی از سوی سرلشکر قرنی، رییس ستاد مشترک به خدمت بازگشت و به فرماندهی نیروی زمینی منصوب شد. تیمسار فلاحی چه در زمان فرماندهی نیروی زمینی و چه پس از آن، برای بنیان گذاری و سازمان دهی

ارتش بر پایه هماهنگی با آرمان های مـذهبی، مردمی و ملی، تلاش فراوان کرد. با شـروع جنگ عراق بر ضـد ایران، سرلشـکر فلاـحی، همواره در جنوب و یـا غرب کشور حضور داشت و از نزدیـک ناظر طرح های مختلف عملیاتی و لجستیکی بود و در بـازگشت، پس از ارائه گزارش مسـتقیم به امـام خمینی رحمه الله، بـار دیگر به منـاطق عملیـاتی باز می گشت. پس از عزل بنی صـدر از مقام فرماندهی کل قوا، رهبر کبیر انقلاب اسـلامی، امام خمینی رحمه الله در حکمی اختیارات فرماندهی کل قوا را به سرلشکر فلاحی واگذار کرد.(۱)

تیمسـار فلاـحی بـا زحمـات شـبانه روزی، سـرانجام موفق شـد، زیر بنـای ارتش مردمی را پس از پیروزی انقلاـب اسـلامی پایه گذاری کند.(۲)

سرانجـام تیمسـار سرلشـکر ولی اللّه فلاحی و همراهانش نامجو، فکوری، کلاهـدوز و جهان آرا در روز هفتم مهرماه ۱۳۶۰ در حالی که سوار بر هواپیمای ۱۳۰ Cارتش بودند در حوالی کهریزک، سقوط کردند و به دیدار معبود شتافتند.(۳)

مـادر شـهید فلاحی می گفت: «یک شب، زمانی که ولی اللّه یک ماهه بود، خواب دیـدم که در کنار رودخانه ای که نزدیک منزلمان است نشسـته ام و قنداق فرزندم هم در بغلم است. یکباره دیدم این نوزاد به صورت کبوتری سـفید درآمد و از آغوش مـن بـه آسـمان و دوردسـت هـا پرواز کرد و من در حـالی که فریـاد می زدم، او اوج می گرفت و به پروازش ادامه می داد. به خاطر این خواب، یک عمر نگران بودم و سرانجام پس از ۵۰ سال، پرواز او به حقیقت پیوست».(۴)

۱- امیر خستگی ناپذیر، صص ۱۵ _ ۲۲.

۲- امیر خستگی ناپذیر، ص ۳۱.

۳- امیر خستگی ناپذیر، صص ۱۳۴ _ ۱۴۰.

۴- امیر خستگی ناپذیر، ص ۲۲۲.

سرلشکر خلبان شهید مصطفی اردستانی

سرلشکر خلبان شهید مصطفی اردستانی

در سال ۱۳۲۸ در روستای قاسم آباد ورامین دیده به جهان گشود. تحصیلات ابتدایی و متوسطه را در شهرستان ورامین گذراند. پس از گرفتن دیپلم در سال ۱۳۴۸ به خدمت سربازی رفت و پس از آن در سال ۱۳۵۰ به دانشکده خلبانی نیروی هوایی وارد و برای تکمیل دوره خلبانی، به کشور امریکا اعزام شد و پس از گرفتن دانشنامه خلبانی به ایران بازگشت و با درجه ستوان دومی در پایگاه چهارم شکاری دزفول به عنوان خلبان هواپیمای «اف ۵» به خدمت مشغول شد.

با اوج گیری انقلاب شکوهمند اسلامی و حتی پیش از آن، جزو نخستین خلبانان حزب اللّهی بود که در به ثمر رساندن انقلاب اسلامی و آگاه کردن سایر کارکنان نیروی هوایی ایفای نقش کرد.

وی در سال ۱۳۶۰ به فرماندهی پایگاه پنجم شکاری (امیدیه) انتخاب شد و افزون بر مسئولیت سخت فرماندهی، خود نیز در پروازهای جنگی شرکت می کرد و به خدمات جانبی مانند رسیدگی به امکانات زیستی و فضای سبز و... پایگاه پنجم همت می گمارد.

در سال ۱۳۶۳ به سمت معاون عملیاتی پایگاه دوم شکاری منصوب شد. پس از سه سال، به مدیریت آموزش عملیات نیروی هوایی ارتش جمهوری اسلامی ایران منصوب شد.

پس از شهادت سر لشکر خلبان عباس بابایی که معاون عملیات نیروی هوایی بود، شهید اردستانی به این سمت برگزیده شد و تا زمان شهادت عهده دار این مسئولیت مهم بود.

سرلشکر شهید اردستانی، در طول جنگ تحمیلی، همواره داوطلب مأموریت های مشکل بود و بارها اتفاق می افتاد که در یک روز، هفت بار

به خاک دشـمن حمله می برد و بـدون شک او با انجام ۴۰۰ پرواز برون مرزی بر فراز خاک دشـمن و ۱۷۲۴ ساعت پروازهای مختلف در خاک میهن اسـلامی، یکی از قهرمانان جنگ به شـمار می آید که چندین بار تا مرز شـهادت پیش رفت و سرانجام در تاریخ ۱۵/۱۰/۷۳ بر اثر سانحه هوایی، به همراه فرمانده فقید نیروی هوایی سـر لشکر شهید منصور ستاری و چند تن دیگر از همرزمانش به آرزوی دیرینه اش رسید و به لقای معبود شتافت.

شهید اردسـتانی به هنگام شهادت ۴۶ سـال سن داشت و از وی دو پسـر و دو دختر به یادگار مانـده است. روحش شاد و یادش گرامی باد.(۱)

۱- اعجوبه قرن، مقدمه کتاب، صص ۱۷ _ ۱۸.

فصل یازدهم: سخنان بزرگان

اشاره

فصل یازدهم: سخنان بزرگان

زیر فصل ها

پیام امام خمینی رحمه الله به مناسبت روز ارتش

امام خمینی رحمه الله و ارتش

مقام معظم رهبری و ارتش

پیام امام خمینی رحمه الله به مناسبت روز ارتش

پیام امام خمینی رحمه الله به مناسبت روز ارتش

امام خمینی رحمه الله در روز ۲۹ فروردین سال ۱۳۵۸ در پیامی به ملت ایران، این روز را روز ارتش جمهوری اسلامی ایران نامیدند و مردم و ارتش را به حفظ پ_ی_ون_د اخ_وت و ب_رادری فراخواندند. متن پیام امام راحل رحمه الله بدین شرح است:

بسم اللّه الرحمن الرحیم

ملت شریف و مبارز ایران وفقهم اللّه تعالی

با اهدای سلام و سپاس از مجاهدات خستگی ناپذیر شما ملت شجاع، که اهداف مقدس اسلام را تا آستانه پیروزی رساندید و دست خیانتگران داخلی و خارجی را با خواست خدای بزرگ قطع کردید. لازم است به تذکرات زیر توجه نمایید:

۱. روز چهارشنبه ۲۹ فروردین، روز ارتش اعلام می شود. ارتش محترم در این روز، در شهرستان های بزرگ، با ساز و برگ به رژه بپردازند و پشتیبانی خود را از جمهوری اسلامی و ملت بزرگ ایران و حضور خود را برای فداکاری در راه استقلال و حفظ مرزهای کشور اعلام نمایند.

۲. ملت ایران موظفند از ارتش اسلامی استقبال کنند و احترام برادرانه از آنان نمایند. اکنون، ارتش در خدمت ملت و اسلام است و ارتش اسلامی است و ملت شریف لازم است آن را به این سمت رسما بشناسد و پشتیبانی خود را از آن اعلام نمایند. اکنون، مخالفت با ارتش اسلامی که حافظ استقلال و نگهبان مرزهای آن است، جایز نیست. ما و شما و ارتش، برادرانه باید

برای حفظ و امنیت کشورمان کوشش کنیم و به

شرارت اشرار و اخلال (اختلال) مفسدین خاتمه دهیم.

۳. افراد ارتش موظفند در داخل ارتش، حفظ نظم و سلسله مراتب و ضوابط را بکنند. توجه ننمودن به این مسایل موجب ضعف ارتش اسلامی می شود و نظام را از هم می پاشد. سربازان و درجه داران و افسران موظفند سلسله مراتب را حفظ و مراعات کنند. چنانچه رؤسای فوق موظفند با ارتش به طور محبت و برادری رفتار نمایند و از دیکتاتوری که در رژیم طاغوت بود اجتناب نمایند. ارتش اسلامی باید با حفظ سلسله مراتب و نظام صحیح اسلامی و اطاعت کامل زیر دست از مافوق و رعایت کامل مافوق از زیر دست اداره شود. تخلّف از این امر، ضد انقلاب است و مورد مؤاخذه خواهد بود.

۴. افراد خارج از ارتش حق ندارند در امر ارتش دخالت کنند و ارتشی را در داخل ارتش یا خارج بدون مجوّز دستگیر کنند. اگر شکایتی دارند یا اطلاع از مجرمیت کسی دارند، روی موازین شرعی و قانونی رسیدگی خواهد شد. دخالت بی جا در داخل ارتش موجب ضعف آنان می شود و مخالف انقلاب اسلامی است.

۵. این قشر از ارتش که در خدمت اسلام و ملت هستند و وفاداری خود را از جمهوری اسلامی اعلام نموده اند، اگر خدای ناخواسته در رژیم طاغوتی خلاف و گناه صغیره کرده اند، با برگشت به سوی خدای تعالی و جمهوری اسلامی، مورد عفو خداوند رحمان و عفو ملت شریفند و این جانب نیز آنان را عفو کردم. امید است آنان با دلگرمی و اعتماد به خدا و ملت شریف به خدمت خود صادقانه ادامه دهند و با قدرت در پادگان های خود مستقر شوند. از خداوند تعالی عظمت اسلام و مسلمانان و هدایت جوانان فریب خورده ای را که می خواهند در صفوف مسلمان ها تفرقه بیندازند خواستارم و هشیاری ملت را در مقابل توطئه های غیر اسلامی امیدوار.

والسلام علیکم و رحمه اللّه

روح اللّه الموسوی الخمینی(۱)

۱- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۷، صص ۲۰ و ۲۱.

امام خمینی رحمه الله و ارتش

امام خمینی رحمه الله و ارتش

امام راحل عظیم الشأن رحمه الله درباره ارتش فرموده است:

اساس استقلال مملکت بر ارتش است، بر نیروهای زمینی و هوایی است.

ایشان درباره الگو بودن ارتش بیان داشته است:

امروز ملت و دولت و ارتش یکی هستند، همه با هم برای مصالح اسلام و برای مصالح کشور اسلامی و باید این رژیم، این ملت، این ارتش... نمونه باشد برای تمام کشورها.(۱)

امام خمینی رحمه الله در جای دیگر در ستایش از ارتش فرمود:

ما بحمداللّه تعالی، امروز ارتش داریم که با سرفرازی و قامتی استوار در جهان می درخشد.(۲)

ایشان در جمع فرماندهان ارتش بر لزوم احترام ارتش تأکید فرمود و چنین بیان داشت:

الان این ارتش، ارتش اسلام است و ارتش اسلام احترام دارد و کسی حق ندارد این احترام را از آن ها سلب بکند.(۳)

امام راحل رحمه الله خطاب به مسئولین عقیدتی ــ سیاسی ارتش فرموده است:

شمایی که در ارتش سازمان ایدئولوژی(۴) را دارید و سازمان سیاسی را دارید، الان مسئول این امر هستید. همه جمعیت دنیا احتیاج به تعلیم و تربیت دارند. هیچ کس نمی تواند ادعا کند که من دیگر احتیاج ندارم به اینکه تعلیم بشوم و تربیت بشوم. رسول خدا هم تا آخر احتیاج داشت، منتها احتیاج او را خدا رفع می کرد. ما همه احتیاج داریم. ارتش از آن ارگان هایی هست که احتیاج بیشتر است به این امور.

۱- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۹، صص ۳۴ و ۳۶.

۲- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۶، ص ۲۰۲.

۳- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۷، ص ۴۳۹.

۴- در ابتدا تشکیلات عقیدتی ــ سیاسی ارتش، سیاسی ــ ایدئولوژی نام گذاری شده بود.

ارتشی که در طول مدت شاهنشاهی گرفتار بوده است به دست یا مستشارهای خارجی و یا ـ فرماندهان داخلی ـ که از آن ها کمتر نبودند ـ و آن چیزی که مطرح نبوده است در آنجا، مسایل سیاسی ـ اسلامی و مسایل ایدئولوژی اسلامی... ارتش را نمی گذاشتند که حتی مسایل عادی خودش را یاد بگیرد... اخلاق اسلامی را باید برای آن ها بگویید و بحمداللّه آن ها برای پذیرایی الان مهیا هستند ـ امروز که ارتش بحمداللّه اسلامی است... احتیاج دارد به اینکه مسایل را، مسایل اسلامی را، مسایل سیاسی ـ اسلامی را، به آن ها گفته بشود، تربیت بشوند آن ها.(۱)

مقام معظم رهبری و ارتش

مقام معظم رهبری و ارتش

امروز، ارتش، یک ارتش نیرومند و پر ظرفیت است. امروز ارتش با روحیه دین و تقوا و انقلابی گری همه تجربه های سالیان دراز جنگ و آموزش های گوناگونی را که در درون اوست، جمع کرده است. در حال حاضر ارتش ما از بیشتر ارتش هایی که سراغ دارید و می شناسید قوی تر و منسجم تر و به درد بخورتر و در روزهای سختی، کارآمدتر است.

ایشان در مورد ساخت و نوآوری وسایل جنگی چنین فرموده است:

امروز خوشبختانه، ارتش در زمینه ادوات زرهی و ضد زره، در زمینه انواع و اقسام وسایل دفاعی و خیلی کارهای دیگر مشغول است؛ خوب هم مشغول است. هر چه می توانید ابتکار و نوآوری به خرج دهید و راه های میان بر را انتخاب کنید.(۲)

ارتش متعلق به اسلام و ایران و ملت است در این جا «ارتش جمهوری اسلامی، کلمه طیبه است.(۳)

مقام معظم رهبری درباره نگهداری تجهیزات و دوری از اسراف در

۱- صحیفه امام خمینی رحمه الله، ج ۱۷، صص ۳۸ و ۲۳۷.
۲- محمد نبی ابراهیمی، ارتش در کلام رهبر، چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران، سازمان عقیدتی ـ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶، صص ۱۴۶ و ۱۴۷.
۳- محمد نبی ابراهیمی، ارتش در کلام رهبر، چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران، سازمان عقیدتی ـ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶، ص ۱۴۲ و ۱۴۳.

ارتش فرموده اند:

باید از تجهیزات و جنگنده ها و دیگر وسایل موجود ــ حتی یک تفنگ معمولی ــ نگهداری کنیم. تفریط و اسراف در سرمایه های ارتش ممنوع و حرام شرعی است.

ایشان درباره به کارگیری افراد شایسته می فرماید:

شما حق ندارید، عناصر کارآمد را معطل بگذارید. کار شایسته و خوب باید از انسان های کارآمد دریافت بشود.(۱)

مقام معظم رهبری درباره آموزش عقیدتی ــ سیاسی فرمود:

... ارتش جمهوری اسلامی ایران با برخورداری از ویژگی های سازمانی و نیز دستاوردهای سال های طولانی دفاع مقدس از زمینه ممتازی برای فعالیت های عقیدتی ــ سیاسی برخوردار است. لازم است که این امکانات به نیکوترین وجهی شناخته و از آن بهره گیری شود. در این مورد اگر چه آموزش معارف دینی حایز اهمیت است، لیکن پرورش اخلاقی و معنوی که از طریق مواعظ حسنه و منش و رفتار نیکو به دست می آید، احیانا دارای اهمیت بیشتری از آموزش های دینی است.(۲)

۱- محمد نبی ابراهیمی، ارتش در کلام رهبر، چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران، سازمان عقیدتی ــ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶، ص ۱۴۷.

۲- محمد نبی ابراهیمی، ارتش در کلام رهبر، چاپخانه ارتش جمهوری اسلامی ایران، سازمان عقیدتی ــ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶، ص ۱۴۰.

فصل دوازدهم: برگزیده ادب فارسی

اشاره

فصل دوازدهم: برگزیده ادب فارسی

زیر فصل ها

۱. اشعار

۲. متون ادبی

۱. اشعار

اشاره

۱. اشعار

زیر فصل ها

ما ایستاده ایم(۱)

کاروان سپیده(۲)

فخرآفرینان(۳)

فتح جبهه اللّه اکبر(۴)

بی تاب(۵)

ما ایستاده ایم

ما ایستاده ایم(۶)

ما متصل به نام خدا ایستاده ایم

چون سرو، سرفراز و رها ایستاده ایم

ما با صفیر چلچله بیعت نموده ایم

آتش شود زمین و هوا ایستاده ایم

ما از شرنگ آتش میثاق سرخوشیم

در وادی الست و بلا ایستاده ایم

قربانیان مسلخ عشقیم و منتظر

در وعده گاه سرخ منا ایستاده ایم

در شعر پایداری رندان پای دار

این است رمز حادثه ما ایستاده ایم

غلامرضا رحمدل شرفشادهی

کاروان سپیده

کاروان سپیده(۷)

ای شده سرو چمن، پست ز بالای شما

جرعه نوشان ازل، مست ز صهبای شما

۱-
۲-
۳-
۴-
۵-
۶- غلام رضا رحمدل شرفشادهی، ما ایستاده ایم، مجله صف، ۱۳۷۲، آبان، ش ۱۶۳، ص ۵۶.
۷- از رزم، از پرواز، مجموعه شعر دفاع مقدس، شورای شعر کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان تهران، شرکت افست، کنگره بزرگداشت سرداران شهید سپاه و ۳۶ هزار شهید استان تهران (کمیته انتشارات)، ۱۳۷۷، صص ۱۵۴ و ۱۵۵.

به کدامین صفت امروز، به میدان شده اید

که قضا و قدر آمد به تماشای شما

شعله در خصم نهادید و ستایش شنوید

راز موسی است مگر در ید بیضای شما

آنکه خوبان همه سر در قدمش می بازند

بوسه زد، بوسه به بازوی توانای شما

و آنکه سوگند خورم جز به سر او نخورم

می کشد دست عنایت به سراپای شما

این شجاعت ز که دارید که در می شکند

لشکر خصم ز تکبیر دلارای شما

وین صلابت ز که دارید که در می فکند

لرزه بر کاخ ستم، تندر آوای شما

وقت آن است، کله گوشه ز خورشید برید

زین صلابت که عیان است ز سیمای شما

در جهان فتنه بسی بود و بسی خواهد بود

فتنه زین ملک بر افتاد به ایمای شما

حمید سبزواری

فخرآفرینان

فخرآفرینان(۱)

بر شما ای قهرمان مردان با ایمان درود

بر شما ای پیروان مکتب قرآن درود

۱- محمد علی مردانی، صـلای عاشـقان، مرکز سـپاه، معاونت انتشارات مرکز فرهنگی سپاه، مدیریت امور کتاب، ۱۳۷۶، چ ۱، صص ۱۴ _ ۱۶.

بر شما ای مرزبانان وطن از ما سلام

بر شما ای حامیان ملت ایران درود

بر شما ای رزمجویان سرافراز بزرگ

از همه ملت ز هر استان و شهرستان درود

بر هوا نیروز و نیروی هوایی سربه سر

بر پدافند و همه فخرآفرین مردان درود

ای عقابان همایی بال ایران مرحبا

مرحبا ای تیز تک مردان جاویدان درود

بر تو ای بال همایت پرچم فخر و شرف

برتو ای سرباز دین ای برترین انسان درود

تا دعای خیر رهبر هست پشتیبان ترا

می سزد گر بشنوی از خالق سبحان درود

از زن و مرد و جوان و پیر ایران سربه سر

بر خمینی آن زعیم خوب تر از جان درود

تا بداری پاس قدرش را چون مردانی بزرگ

بر مقام رهبری بی حد و بی پایان درود

محمد علی مردانی

فتح جبهه اللّه اکبر

فتح جبهه اللّه اکبر(۱)

ما فاتحان جبهه اللّه اکبریم

پروردگان مکتب آل پیمبریم

۱- محمد علی مردانی، صـلای عاشـقان، مرکز سـپاه، معاونت انتشارات مرکز فرهنگی سپاه، مدیریت امور کتاب، ۱۳۷۶، چ ۱، صص ۵۴ _ ۵۷.

از باده طهور نبوت گرفته جام

مست از می محبت ساقی کوثریم

در حفظ انقلاب چو جنگ آوران بدر

آماده جهاد به فرمان رهبریم

از ارتش و بسیج و پدافند و پاسدار

در رزم با منافق و صدام کافریم

ما را ز بی شماری دشمن هراس نیست

هر چند در محاربه ای نابرابریم

با ناخدای کشتی قرآن به رغم غیر

در بحر بی کران تولّا شناوریم

جان باختن به راه هدف، آرزوی ماست

چون پیروان زاده زهرای اطهریم

یک دست ما به مصحف و دست دگر سلاح

سرباز دین و حامی اسلام و کشوریم

در آسمان و خشکی و دریا به جان خصم

تیر شهاب و آتش و سوزان اخگریم

بهر فنای لشکر شیطان به بحر و برّ

توفنده همچو موج و خروشان چو تندریم

مهدی امام عصر و زمان است یار ما

با لطف او هماره بر اعدا مظفریم

مردانی از سروش شنیدم که می سرود

ما فاتحان جبهه اللّه اکبریم

محمد علی مردانی

بی تاب

بی تاب(۱)

کجا ز پای نشیند کسی که بی تاب است

که رودخانه بر گل نشسته مرداب است

چو رودخانه روانم به بحر جانبازی

گواه من دل بیدار و چشم پر آب است

چگونه دل نتپد در هوای کوچیدن

ز سینه ای که بر آن نقش داغ احباب است

کنون به کشتی ما ناخداست نوح زمان

چه بیم مان ز شب موج خیز و گرداب است

شکست جبهه بیداد غاصبان سحر

ز برق همت یاران و خون اصحاب است

ناصر بهرامی

۲. متون ادبی

۲. متون ادبی

«ایران ما، مهـد دلاور مردان و زنانی است که تاریخ را با اشک ها، امیدها، پایداری ها و افتخاراتش آبرو بخشـیده اند. مردان و زنان بزرگی که شاید نام بسـیاری از آنان را هرگز نشـنیده باشـیم. آنان که در زمان حیاتشان، همیشه از بوق های تبلیغاتی فرار کردنـد و برای اینکه تلاش های خداییشان رنگی از ریا نگیرد، دور از چشم نامحرمان، غریبانه زندگی کردند و غریبانه مردند. سنت این عزیزان است که این چنین باشـند تـا در دایره توصـیف حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله از اصـحابش بگنجنـد، تا همچون ابوذر، تنها به دنیا بیایند، تنها زندگی کنند و تنها بمیرند و تنها برانگیخته

۱- ناصر بهرامی، بی تاب، مجله صف، ۱۳۷۰، مهر، ش ۱۴۲، ص ۳۹.

شوند، چراکه شایسته این تنهایی با شکوه و بزرگ، این یگانه بودن و اسوه بودن، هستند.»(۱)

و این داستان بسیاری از عزیزان ارتشی است، چه بسا دلیرمردان ملائک روانی که در عین گمنامی در عرصه صلح و جنگ، نعمت و شدّت، سختی و آسانی و در دگرگونی های زمانه، بر سوگند وفاداری به حق و حقیقت و پاسداری از میهن، ثابت قدم و استوار ایستادند و از هیاهوی دیو صفتان و پلیدان تاریخ نهراسیدند، تا پای جان، عاشقانه ره رستگاری را پیمودند و به نظرگاه محبوب رسیدند، «درود بر آنان».

گوشه ای از لطف یاران

«خاطره، یادآور وقایع و حوادثی است که در حافظه تاریخ پایدار مانده است، حوادث مهم، هر چند که زمان بسیار از آن بگذرد، هیچ گاه فراموش نخواهند شد. این رویدادها، نمایانگر زندگی گذشته و تجربیات گران قدر آن، چراغ راه مردان و زنانی است که در مسیر پر نشیب و فراز زمان گام برمی دارند.

کشورمان، در گذشته ای نه چندان دور، شاهد تجاوز کشوری بود که با پشتوانه تمام قابیلیان زمان، قصد داشت تا به یکباره هویت بازیافته اسلامی مان را به تاراج برد. نهال نوپای انقلاب اسلامی، خارچشم زورمداران تاریخ بود و این رنگ همیشه سبز نشان از رادمردی داشت که آمدنش فروریختن طاق کسری را به همراه آورد.

یادآوری آن روزهای ایثار و فداکاری، اقتدا به مردانی است که یک تنه، هزار مرد شدند و حسین وار به جنوب و غرب کشورمان گام نهادند

۱- مهدی ماهوتی، مروارید گمشده، شرکت افست سهامی عام، کنگره بزرگداشت سرداران شهید سپاه و ۳۶ هزار شهید استان تهران (کمیته انتشارات)، ۱۳۷۶، چ ۱، صص ۹ و ۱۰.

تا مجد و عظمت دین محمد صلی الله علیه و آله پابرجا بماند. در آن سال ها، کوه های سربه فلک کشیده غرب و دشت های تفتیده جنوب، شاهد به خون نشستن بسیاری از یاران خمینی بزرگ رحمه الله بود. و این فقط گوشه و جلوه ای از روح بلند و همت والایشان را آشکار ساخت، چه آنان، چنان عزم خود را در اعتلای دین خود، جزم کرده و بر دست یابی به قله های بزرگی و شرف همت گمارده بودند، که از پای افتادن برخی از همرزمان، کاستی در ادامه راه را سبب نگشته و پس از آن نیز همچنان نظاره گر طریق و آماده پیکارند».(۱)

۱- پیشانی و عشق، بازنویسی: محمد علی قربانی، چاپخانه علامه طباطبایی، معاونت امور مطبوعاتی و تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری کمیته انتشارات کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان تهران، ۱۳۷۶، چ ۱، صص ۱۳ و ۱۴.

فصل سیزدهم: همراه با برنامه سازان

اشاره

فصل سیزدهم: همراه با برنامه سازان

زیر فصل ها

پیشنهادهای کلی

پیشنهادهای برنامه ای

پرسش های مسابقه ای

پرسش های مردمی

پرسش های کارشناسی

پیشنهادهای کلی

پیشنهادهای کلی

از دیرباز، بشر برای نیل به هدف ها و خواست های نامشروعش به زور و ــ به اصطلاح ــ قوه قهریه متوسّل می شده است.

قدرت های دیروز برای به دست آوردن سرزمین ها و ثروت های دیگران به قتل و غارت و چپاول می پرداختند و زورگویان امروز با پنهان شدن در پشت صورتک های زیبا و سردادن شعارهای انسان دوستانه حقوق بشر، دموکراسی، آزادی و... ملت های ضعیف جهان را به بند می کشند و آنان را به بردگی مدرن و اسارت خود خواسته وا می دارند.

به راستی آیا استعمارگران قرن را با زبان نصیحت و موعظه، می توان از کارهای ناشایست و ظلم و ستم ها بازداشت؟ بدیهی است که این، خواب و خیالی بیش نیست و برای در امان ماندن از شرّ آنان به نیرویی فداکار و شکست ناپذیر نیاز است.

قرآن مجید می فرماید:

و ما آهن را ــ برای حفظ عدالت ــ آفریدیم که در آن سختی و کارزار و نیز منافع بسیار است.(۱)

بر این اساس، ارتش، عهده دار پاسداری از اسلام، کشور اسلامی و

۱- حدید: ۲۵.

منافع ملّی است و در این باره، جا دارد که برنامه سازان عزیز با تبیین اوضاع آشفته جهانی، جایگاه ارتش و نیازمندی کشور به آن را شرح دهند و با تحلیل های ساده و روشن، زیان های غفلت از تقویت نیروی دفاعی را بر همگان آشکار کنند. در این رابطه ما نیز مواردی را بیان می کنیم.

۱. با نگرشی کوتاه به بودجه ها و برنامه های پژوهشی و تجهیزات نظامی و شمار هواپیماها و تانک ها و فن آوری پیشرفته در جهان استکبار، پی خواهیم برد که اگر ارتش ما، تنها بر ادوات جنگی و قدرت مادی تکیه کند، کاری از پیش نخواهد برد. از این رو، ضرورت دارد با ایجاد انگیزه های دینی و افزایش مایه های معنوی و اخلاقی، همان گونه که در هشت سال دفاع مقدس عمل کردیم، ارتش را رنگ و بوی خدایی ببخشیم و به حزب اللّه تبدیل کنیم که خداوند می فرماید:

آگاه باشید که حزب خدا رستگاران عالمند»(۱) و «تنها حزب خدا غالب و پیروز خواهند بود.(۲)

به دلیل این ویژگی است که باید بیش از پیش در برنامه ها بر جنبه مکتبی و الهی ارتش تکیه و بر راه های رسیدن به یک ارتش مکتبی و ارزشی، تأکید کنیم.

۲. در دنیای امروز، تبلیغات، نقش مهمی را در بعد نظامی ایفا می کند. کشورهای قدرتمند، با نمایش هواپیماها و ادوات جنگی و آمار و ارقام بالا، سعی دارند ملت های دیگر را بترسانند و راه را برای نفوذ سیاسی و اقتصادی خود باز کنند. بسیار شایسته است که ما نیز با استفاده از این

۱- مجادله: ۲۲.

۲- مائده: ۵۶.

سلاح، قدرت نظامی، وحدت، ایمان، ایثار و آمادگی روحی و معنوی نیروهای مسلح را به تصویر کشیم و با ساخت فیلم های دفاع مقدس و نشان دادن قدرت و صلابت ارتش قهرمان، افزون بر تقویت روحیه ملت، دشمنان را از هرگونه خیال شیطانی در تجاوز به این آب و خاک، منصرف کنیم.

۳. هر جمع انسانی برای نیل به اهداف خود، به الگو و اسوه نیاز دارد.

بدیهی است که آحاد یک ملت با نگاه به کسانی که گوی سبقت را در کسب خوبی ها و فضیلت ها از دیگران ربوده اند، می تواند به وحدت، رشد و تعالی برسد و در راه رسیدن به هدف های متعالی با سرعت بیشتری گام بردارد.

بر این اساس، تهیه برنامه هایی از زندگی پیش کسوتان، فرماندهان، شهیدان، جانبازان و افراد شاخص نیروهای مسلح و به نمایش درآوردن رمز برتری و شرح زندگی آنان به صورت داستان و فیلم، از نظر فرهنگی، کار بسیار مهمّی است و حتی می توان پارا از این هم فراتر گذاشت و از نمونه های صدر اسلام با طرح های نو و سوژه های جالب، الگوهای رفتاری متعددی به نظامیان و افراد دیگر ارائه کرد.

۴. در دوران جنگ تحمیلی، بخش بزرگی از برنامه های صدا و سیما، به جنگ و بازتاب تحولات آن مربوط بود و از ارتش، سپاه و بسیج، فیلم ها، سرودها و مصاحبه های زیادی پخش می شد ولی پس از جنگ، همه چیز فراموش شده است و به جز برنامه های مقطعی و گذرا، برنامه ای به بینندگان ارائه نمی شود و این در حالی است که هم اکنون در مرزهای میهن اسلامی در شرایط سخت آب و هوایی، در میان زمین های وسیعی که مین گذاری شده اند، در کوه ها، دشت ها و آب ها فرزندان این

امت حضور دارند و شاید در بعضی موارد در شرایطی دشوارتر از شرایط جنگ به سر می برند. بنابراین خوب است که دوربین صدا و سیما را به آن مکان ها برده تا مردم از فداکاری ها و ایثارگری های نظامیان ما که با تحمل دوری از خانواده همراه است، آگاه شوند.

پیشنهادهای برنامه ای

پیشنهادهای برنامه ای

۱. به راستی وقتی جوانی به سربازی می رود، پرسش هایی در ذهن خانواده اش ایجاد می شود؛ چه دوره هایی را می گذراند؟ آسایشگاه های آنان چگونه است؟ وظیفه اش چیست؟ تحصیلات چه نقشی در شغل خدمتی او دارد؟ غذا، خواب، نگهبانی، نظافت، ورزش و مرخصی او چگونه است؟ اینها پرسش هایی است که صدا و سیما به خوبی و زیبایی می تواند به آن ها پاسخ گوید و با تهیه برنامه های جذاب و شیرین، افزون بر مطرح کردن ارتش و دیگر نیروها، از نگرانی خانواده ها بکاهد.

۲. به نظر می رسد که فیلم برداری از مانورها، با فیلم برداری های دیگر متفاوت بوده و باید رنگ و بوی هنری بیشتری داشته باشد و تنها به گزارش کارها بسنده نشود. دوربین می تواند همانند یک نظامی در صحنه حضور داشته و تا آنجا که به امنیت ملّی آسیبی نرساند، کارهای نظامیان را بازگو کند.

۳. پیشنهاد می شود به منظور خدشه دار نشدن احساسات برادران نظامی، پخش فیلم های پیروزی انقلاب که برخی از افراد ارتش را در برابر مردم نشان می دهد محدود شود و به جای آن صحنه های پیوستن ارتش به انقلاب اسلامی و پشتیبانی از مردم نمایش داده شود. شاخه های گل در لوله های تفنگ، بر دوش گرفتن نظامیان و شعارهایی مانند «ارتش فدای ملت، ملت فدای ارتش»، قطعه های خوبی است که نمایش آن ها

انسجام ملی را به ارمغان خواهد آورد.

۴. با توجه به دلاوری های ارتش و دیگر نیروهای مسلح در هشت سال دفاع مقدس و خلق صحنه های بدیع و واقعی، که شاید در هیچ جای جهان نظایر آن اتفاق نیفتاده باشد، جا دارد این رسانه ملی، فیلم هایی به صورت انیمیشن برای کودکان تهیه کند. این کار افزون بر این که کاری ماندگار و قابل تحسین است، می تواند فرهنگ جبهه و جنگ و هشت سال دفاع مقدس را زنده کند.

پرسش های مسابقه ای

پرسش های مسابقه ای

۱. ارتش در لغت به چه معناست؟ به معنای مجموع سپاهیان و قوای نظامی یک کشور است.

۲. روز «ارتش» چه روزی است؟ ۲۹ فروردین

۳. طبق قانون اساسی، فرماندهی کل قوا به عهده چه کسی است؟ ولی فقیه

۴. تعداد شهدای ارتش در جنگ تحمیلی چند نفر بود؟ حدود ۴۸ هزار شهید

۵. در ارتش، درجه سرگرد بالاتر است یا سروان؟ سرگرد

۶. بزرگ ترین خریدار اسلحه امریکایی در جهان ــ در سال ۱۹۷۰ میلادی ــ کدام کشور بود؟ ایران

۷. از نظر منطقه ای، کشور ایران به چه لقبی معروف بود؟ ژاندارم منطقه

۸. در سلسله مراتب ارتش، جایگاه هر نظامی با چه چیزی مشخص می شود؟ درجه

۹. به تمرین عملیات نظامی چه می گویند؟ مانور

۱۰. اولین رییس ستاد ارتش پس از انقلاب چه کسی بود؟ سرلشکر قره نی

۱۱. کودتای نوژه را چه کسانی خنثی کردند؟ برخی از کارکنان باایمان و وطن دوست ارتش

۱۲. پس از بنی صدر چه کسی از طرف امام فرماندهی کل قوا را بر عهده گرفت؟ سرلشکر فلاحی

۱۳. جمله «ارتش جمهوری اسلامی، کلمه طیبه است» از کیست؟ مقام معظم رهبری

۱۴. دو نفر از فرماندهان شهید ارتش را نام ببرید؟ سرلشکر شهید ولی اللّه فلاحی و سرلشکر شهید مصطفی اردستانی

پرسش های مردمی

پرسش های مردمی

۱. روز «ارتش جمهوری اسلامی ایران» چه روزی است؟

۲. امام راحل اساس استقلال مملکت را بر چه چیز می داند؟

۳. به نظر شما قدرت ارتش به تسلیحات پیشرفته بستگی دارد یا ایمان به خدا؟

۴. آیا می دانید چه نهادی در ارتش، کارهای فرهنگی را بر عهده دارد؟

۵. مهم ترین سلاح ارتش مکتبی چیست؟

۶. هدف از تشکیل نیروی مسلح در اسلام چیست؟

۷. آیا به نظر شما، داشتن ارتش نیرومند، برای کشور ما لازم است؟

۸. آیا می توانید تفاوت ارتش جمهوری اسلامی ایران را با ارتش طاغوت بیان کنید؟

۹. به نظر شما، جنگ چه تأثیری در قدرت نظامی ارتش ما داشته است؟

پرسش های کارشناسی

پرسش های کارشناسی

۱. مدیریت و سازمان دهی ارتش امروز ما بر چه اساسی است و چه فرقی با گذشته دارد؟

۲. هدف های تشکیل ارتش، در حکومت دینی چیست؟

۳. آیا محدوده کار ارتش و به اصطلاح منطقه نظامی آن، فقط به مرزهای کشور مربوط می شود یا آن سوی مرزها را هم در بر می گیرد؟

۴. جایگاه ولی فقیه را در سلسله مراتب ارتش بیان فرمایید؟

۵. برای بالابردن توان دفاعی و رزمی ارتش چه کارهایی می توان انجام داد؟

۶. نقش ارتش جمهوری اسلامی در دفاع هشت ساله را چگونه ارزیابی می کنید؟

۷. آیا ادغام نیروهای مسلح، در راستای مصالح کشور است؟

۸. نظر شما درباره ورود فن آوری و کسب دانش نظامی از خارج چیست؟

۹. تعامل ارتش جمهوری اسلامی و ارتش های کشورهای منطقه را چگونه می بینید؟

۱۰. نقش ارتش را در صدور انقلاب، چگونه ارزیابی می کنید؟

۱۱. رابطه ارتش با سپاه را در جنگ تحمیلی و پس از آن بیان فرمایید.

۱۲. نقش ارتش در دوران سازندگی چیست؟

کتاب نامه

کتاب نامه

* قرآن کریم

* نهج البلاغه:

۱. آرنت، اریک؛ ظرفیت نظامی و خطر بروز جنگ، برگردان: سید ۲.شمس الدین میرابوطالبی و محمد خوشقدم نیا و پرویز قاسمی، تهران، دوره عالی جنگ دانشکده فرماندهی و ستاد سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۷۹، چاپ اول.

۳. ابراهیم حسن، حسن؛ تاریخ سیاسی اسلام، برگردان: ابوالقاسم پاینده،کتابفروشی اسلامیه، چاپ دوم، ۱۳۳۸.

۴. ابراهیمی، محمد نبی؛ ارتش در کلام رهبر، سازمان عقیدتی _ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۶.

۵. ابن ابی الحدید؛ شرح نهج البلاغه، تحقیق: محمد ابوالفضل ابراهیم،داراحیاء الکتب العربیه (عیسی البابی الحلبی و شرکاء)، چاپ دوم، ۱۳۵۸ ق.

۶. ابی الحسن محمد، ابی محمد الحسن الدیلمی؛ ارشاد القلوب فی المواعظ والحکم، مکتبه البوذرجمهری _ المصطفوی، ۱۳۷۵ ق.

۷. احسان بخش، صادق، آثار الصادقین، ج ۱۶، رشت، ستاد برگزاری نمازجمعه گیلان، ۱۳۷۱، چاپ اول.

ص:۱۴۰

۸. ارتش جمهوری اسلامی ایران (جزوه)، سازمان حفظ آثار وارزش های دفاع مقدس، به مناسبت هفته دفاع مقدس (تجاوز عراق و نتیجه جنگ)

۹. اشراق، محمد کریم؛ تاریخ و مقررات جنگ در اسلام، تهران، دفتر نشرفرهنگ اسلامی، ۱۳۶۸، چاپ چهارم.

۱۰. برژینسکی، اسرار سقوط شاه، حمید احمدی، جامی، ۱۳۶۲.

۱۱. بهشتی، محمد؛ فرهنگ صبا، چاپ مرکز خدمات فرهنگی، انتشارات صبا،۱۳۷۸، چاپ پنجم.

۱۲. پور امینی، محمد امین؛ از جهاد تا شهادت، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۵.

۱۳. تافلر، الوین و هایدی؛ جنگ و ضد جنگ، برگردان: شهین دخت خوارزمی،نشر سیمرغ، ۱۳۷۲، چاپ اول.

۱۴. ترجمه محمد دشتی، چاپ افق، مؤسسه فرهنگی انتشاراتی شاکر قم، چاپ اول، ۱۳۷۹.

۱۵. ترجمه محمد مهدی فولادوند، صائب، ۱۳۸۰، چاپ اول.

۱۶. ترجمه و شرح حاج میرزا حبیب اللّه خویی، انتشارات بنیاد فرهنگی امام مهدی عج الله تعالی فرجه الشریف قم، چاپ اول، ۱۳۷۲.

۱۷. جمشیدی، فرهاد؛ و گروه نویسندگان، ریشه های تهاجم (علل و زمینه های شروع جنگ)، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات جنگ سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، ۱۳۷۸، چاپ اول.

۱۸. حرعاملی، محمد بن الحسن، وسایل الشیعه الی تحصیل مسایل الشریعه، تحقیق: عبدالرحیم ربانی شیرازی، بیروت، داراحیاء التراث العربی.

۱۹. حسینیان، احمد؛ امیر خستگی ناپذیر، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰، چاپ اول.

۲۰. حسینی، سید یعقوب و جوادی پور، محمد، ارتش جمهوری اسلامی ایران درهشت سال دفاع مقدس، سازمان عقیدتی ـ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۷۳.

۲۱. حسینی شیرازی، سید محمد، توضیح نهج البلاغه، تهران، دارتراث الشیعه.

۲۲. درس هایی از نظام دفاعی اسلام، تهران، عقیدتی ـ سیاسی ارتش جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۳.

۲۳. دشتی، محمد، امام علی علیه السلام و امور نظامی، قم، مؤسسه فرهنگی ـتحقیقاتی امیرالمؤمنین علیه السلام، ۱۳۷۹، چاپ اول.

۲۴. دوانی، علی، نهضت روحانیون ایران، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۷۷، چاپ دوم.

۲۵. دهخدا، علی اکبر، لغت نامه، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران،افست، ۱۳۲۸.

۲۶. رفیع، جلال، همراه انقلاب، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۶۴، چاپ اول.

۲۷. زیدان، جرجی، تاریخ تمدن اسلام، برگردان: علی جواهر الکلام، تهران،مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۳، چاپ هشتم.

۲۸. ساریخانی، عادل، جاسوسی و خیانت به کشور، قم، مرکز انتشارات دفترتبلیغات اسلامی، ۱۳۷۸، چاپ اول.

۲۹. سبحانی، جعفر، فروغ ولایت (تاریخ تحلیلی زندگانی امیرالمؤمنین علی علیه السلام)،قم، انتشارات صحیفه، ۱۳۷۶، چاپ پنجم.

۳۰. شریف پور، رضا، مسجد و انقلاب اسلامی، انتشارات مرکز اسناد انقلاب اسلامی، ۱۳۸۰، چاپ اول.

۳۱. شورای شعر کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان تهران، از رزم، از پرواز(مجموعه شعر دفاع مقدس)، کنگره بزرگداشت سرداران شهید سپاه و ۳۶ هزار شهیداستان تهران، ۱۳۷۷، چاپ اول.

۳۲. شیخیان، علی (و دیگران)، نیروهای مسلح در وصیت نامه امام خمینی رحمه الله، مرکز تحقیقات اسلامی _ نمایندگی ولی فقیه در سپاه، ۱۳۷۷، چاپ اول.

۳۳. صبر و ظفر، مؤسسه اطلاعات (ایران چاپ)، معاونت تبلیغات و روابط عمومی ارتش، ۱۳۷۰، چاپ اول.

۳۴. صحیفه امام (مجموعه آثار امام خمینی رحمه الله)، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی رحمه الله، ۱۳۷۸، چاپ اول.

۳۵. صحیفه نور (مجموعه رهنمودهای امام خمینی رحمه الله)، مرکز مدارک فرهنگی انقلاب اسلامی، ۱۳۶۱.

۳۶. صداقت، علی اکبر، جنگ و ارتش در اسلام، نشر روح.

۳۷. طباطبایی، سید محمد حسین، تفسیرالمیزان، برگردان: سید محمد باقرموسوی همدانی، قم، دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۶۳.

۳۸. قادری، سید نعمت اللّه، پایگاه ارتش مکتبی، تنظیم و مقدمه احمد صادقی اردستانی، ۱۳۶۱.

۳۹. قربانی، محمد علی، پیشانی و عشق، معاونت امور مطبوعاتی و تبلیغاتی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری کمیته انتشارات کنگره بزرگداشت سرداران شهید استان تهران، ۱۳۷۶، چاپ اول.

۴۰. قزوینی، سید محمد کاظم، امام مهدی عج الله تعالی فرجه الشریف از ولایت تا ظهور، دکترحسین فریدونی، چاپ اکباتان، ۱۳۷۶، چاپ اول.

۴۱. کلینی، یعقوب، الفروع من الکافی، بیروت، دارصحب دارالتعارف،

۱۴۰۱ ق،چاپ سوم.

۴۲. کودتای نوژه، مؤسسه مطالعات و پژوهش های سیاسی، ۱۳۶۸، چاپ دوم.

۴۳. گروه پژوهش و نگارش انتشارات سازمان عقیدتی _ سیاسی ارتش، اعجوبه قرن، سازمان عقیدتی _ سیاسی ارتش، ۱۳۷۸، چاپ دوم.

۴۴. ماهوتی، مهری، مروارید گمشده، کنگره بزرگداشت سرداران شهید سپاه و۳۶ هزار شهید استان تهران _ کمیته انتشارات، ۱۳۷۶، چاپ اول.

۴۵. محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، حمیدرضا شیخی، مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، ۱۳۷۹، چاپ دوم.

۴۶. مردانی، محمد علی، صلای عاشقان، مرکز سپاه، معاونت انتشارات مرکزفرهنگی سپاه، مدیریت امور کتاب، ۱۳۷۶، چاپ اول.

۴۷. معادیخواه، عبدالمجید، خورشید بی غروب نهج البلاغه، سازمان چاپ و انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۷۳، چاپ اول.

۴۸. ________________، فرهنگ آفتاب (فرهنگ تفصیلی مفاهیم نهج البلاغه)، نشر ذره، ۱۳۷۲، چاپ اول.

۴۹. معین، محمد، فرهنگ فارسی، تهران، مؤسسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵،چاپ نهم.

۵۰. مغنیّه، محمد جواد، فی ظلال نهج البلاغه محاوله لفهم جدید، بیروت، دارالعلم للملایین، ۱۹۷۹ م، چاپ سوم.

۵۱. موسوی، سید علی، کودتا و ضد کودتا، تهران، دفتر نشر فرهنگ اسلامی،۱۳۶۰.

۵۲. میر سعید، سید حکمت (و دیگران)، پرواز تا بی نهایت، تهران، انتشارات عقیدتی _ سیاسی نیروی هوایی ارتش، ۱۳۷۴.

۵۳. نصـیری، عزت اللّه و دادگستر، امیر، راویـان فتـح (مجمـوعه خـاطرات پرسـنل مرکز آمـوزش توپخـانه اصـفهان)، کنگره بزرگداشت سرداران و ۲۳ هزار شهیداستان اصفهان، عقیدتی ــ سیاسی مرکز آموزشی توپخانه اصفهان، ۱۳۷۵، چاپ اول.

۵۴. نماینـدگی ولی فقیه در سپاه مرکز تحقیقـات اسـلامی، سپاه از دیـدگاه مقـام معظم رهبری، قم، مرکز تحقیقات اسـلامی، ۱۳۷۱، چاپ اول.

۵۵. نهـج الفصـاحه (مجموعه کلمـات قصـار حضـرت رسول صـلی الله علیه و آله)، ابوالقاسم پاینـده،سازمان چاپ و انتشارات جاویدان، ۱۳۵۴، چاپ نهم.

۵۶. هادیـان، فریـده و ارجـح، اکرم، نمـاز در اسـارت (خـاطرات آزادگـان ایرانی دربـاره نماز از اردوگاه های عراق)، مؤسسـه انتشارات سوره، دفتر ادبیات و هنر مقاومت سازمان تبلیغات اسلامی (حوزه هنری)، ۱۳۷۶، چاپ چهارم.

۵۷. هاشـمی خویی، میرزا حبیب اللّه ؛ تکمله منهاج البراعه فی شرح نهج البلاغه، برگردان: محمد باقر کمره ای، تهران، المکتبه الاسلامیه، ۱۳۹۸ ق.

۵۸. هایدی، فرد، دیکتاتوری و توسـعه سـرمایه داری در ایران، فضل اللّه نیک آیین، تهران، مؤسـسه انتشارات امیرکبیر، ۱۳۵۸، چاپ اول.

۵۹. هویدا، فریدون، سقوط شاه، ج ۱، تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۶۵، چاپ دوم.

درباره مرکز

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند ؟

سوره زمر/ ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ.ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفا علمی و به دور از تعصبات و جریانات اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب « مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱.بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)

۲.تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی

۳.جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه ، تبلت ها، رایانه ها و ...

۴.سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو

۵.گسترش فرهنگ عمومی مطالعه

۶.زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱.عمل بر مبنای مجوز های قانونی

۲.ارتباط با مراکز هم سو

۳.پرهیز از موازی کاری

۴.صرفا ارائه محتوای علمی

۵.ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱.چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲.برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳.تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴.تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵.ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶.تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷.راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸.طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹.برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰.برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

۱.JAVA

۲.ANDROID

۳.EPUB

۴.CHM

۵.PDF

۶.HTML

۷.CHM

۸.GHB

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

۱.ANDROID

۲.IOS

۳.WINDOWS PHONE

۴.WINDOWS

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

درپایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان -خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی -پلاک ۱۲۹/۳۴- طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۸۸۳۱۸۷۲۲ ـ ۰۲۱

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

قائمیه
مرکز تحقیقات رایانه ای
اصفهان
www
برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی
www.Ghaemiyeh.com
www.Ghaemiyeh.net
www.Ghaemiyeh.org
www.Ghaemiyeh.ir
مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.
۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹